

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Jaromír Šimek

Dohoda o vině a trestu

Agreement on guilt and punishment

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Bc. Jiří Říha, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 3. července 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval sám. Veškeré použité zdroje, které jsem použil k sepsání této práce, jsou řádně ocitovány a uvedeny v seznamu použitých zdrojů. Rovněž prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce má celkem 221 299 znaků, a to včetně mezer a poznámek pod čarou.

V Praze dne 03. 07. 2018

.....
Jaromír Šimek

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval panu JUDr. Bc. Jiřímu Říhovi, Ph.D., za veškerou poskytnutou pomoc v průběhu vedení mé diplomové práce, za cenné rady, vstřícný přístup, a za věnovaný čas.

Dále bych rád poděkoval své rodině za podporu a trpělivost.

Obsah

Úvod.....	1
1 Obecná část.....	3
1.1. Odklony v trestním řízení.....	3
1.2. Historický vývoj.....	5
1.3. Dohoda o vině a trestu v kontextu základních zásad trestního řízení.....	7
1.3.1. Zásada presumpce nevinny.....	8
1.3.2. Zásada oficiality a legality.....	9
1.3.3. Zásada materiální pravdy a zásada vyhledávací.....	10
1.3.4. Zásada volného hodnocení důkazů.....	11
1.3.5. Zásada veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti s přihlédnutím k právu na spravedlivý proces.....	13
2 Právní úprava dohody o vině a trestu de lege lata.....	15
2.1. Vymezení podmínek pro sjednání DVT.....	16
2.2. Jednání o uzavření DVT.....	18
2.3. Práva a povinnosti poškozeného při sjednávání DVT.....	21
2.4. Obsahové náležitosti DVT.....	23
2.5. Další postup při sjednávání DVT.....	25
2.6. Předběžné projednání návrhu na schválení DVT.....	27
2.7. Rozhodnutí o odmítnutí návrhu na schválení DVT.....	29
2.8. Veřejné zasedání k rozhodnutí o návrhu na schválení DVT podle ust. § 314q TRŘ...30	
2.9. Rozhodnutí o návrhu na schválení DVT.....	35
2.9.1. Schválení DVT.....	37
2.9.2. Neschválení DVT.....	37
2.10. Opravné prostředky.....	40
3 Plea Bargaining in England and Wales.....	42
3.1. Právní úprava.....	44
3.1.1. R v Turner (1970) 2QB 321 a související případy.....	45
3.1.2. R v Goodyear (2005) 3 All ER 117 a související právní úprava.....	50
3.2. Serious and Complex Fraud Cases.....	60
3.2.1. Plea Discussions in Cases of Serious or Complex Fraud.....	63

3.2.2. Deferred Prosecution Agreement.....	70
4 Srovnání anglické a české právní úpravy a úvahy de lege ferenda.....	76
4.1. Common Law a DVT.....	76
4.2. Plea Discussions a DVT.....	77
4.3. Deferred Prosecution Agreement a DVT.....	78
4.4. Úvahy de lege ferenda.....	80
Závěr.....	84
Seznam použitých zkratek.....	86
Seznam použitých zdrojů.....	87
Abstrakt.....	94
Abstract.....	95

Úvod

Dohoda o vině a trestu je institut, který má svůj původ a tradici v zemích s anglosaským právním systémem, a především v těchto státech je také nejhojněji užíván. Anglický termín "Plea Bargain" či "Plea Bargaining" indikuje, že jde o vyjednávání mezi obhajobou, resp. obviněným a obžalobou, přičemž účelem je docílit toho, aby se obviněný přiznal ke skutkům, jež jsou mu kladeny za vinu, a to výměnou za mírnější trest. Tento proces je mnoha členy odborné veřejnosti dlouhodobě kritizován, neboť potenciálně umožňuje státnímu zástupci vyvinout na obviněného nátlak a hrozit vysokými tresty v případě nepřijetí dohody. Tu pak mohou uzavřít i obvinění, kteří by jinak v řádném trestním řízení končícím rozsudkem byli zproštěni viny pro nedostatek důkazů, či proto, že se daného skutku vůbec nedopustili, ale dohodu přijali pod vlivem strachu a stresu z možného výsledku řízení před soudem. Na druhé straně státní zástupce může uzavřít i dohodu, kdy je, vzhledem k závažnosti spáchaného trestného činu, trest pro obviněného nedostatečný a neplní svůj účel.

Do českého právního řádu byla dohoda o vině a trestu přijata novelou trestního řádu, zákonem č. 193/2012 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 9. 2012. Vzhledem k tomu, že Česká republika se řadí k zemím tzv. kontinentálního právního systému, jedná se o zakotvení zcela cizorodého prvku., který je v rozporu s některými základními zásadami trestního práva. Jeho hlavním přínosem, jak je uvedeno v důvodové zprávě k zákonu č. 193/2012 Sb., má být dosažení větší hospodárnosti a efektivity trestního řízení, které je jinak pro stát velmi nákladné a nezřídka i poměrně zdlouhavé a dále ochrana obětí trestných činů před sekundární viktimizací. Jaká je tedy výsledná podoba právní úpravy a jak probíhá sjednávání dohody o vině a trestu v praxi? Nakolik se promítla inspirace právním systémem common law v právním řádu ČR? A jak vůbec bylo trestní řízení ovlivněno přijetím tohoto kontroverzního prvku? Jak je upraven koncept plea bargain v Anglii a Walesu, jedná se o obdobný proces jako v ČR? Na to vše se pokusím ve své práci najít odpověď.

Práce je systematicky členěna do 4 kapitol. V první kapitole se pokusím stručně uvést daný koncept jako takový v kontextu s jinými způsoby alternativního řešení trestních věcí a zmapovat vývoj snah přijetí dohody o vině a trestu do našeho právního řádu. Další část kapitoly pak bude věnována nejdůležitějším zásadám trestního práva procesního, které jsou s daným institutem v rozporu, nebo do kterých bylo jeho přijetím citelně zasaženo, jak avizují

výše. Podstata a účel každé zásady bude nejprve stručně charakterizována a poté bude zhodnoceno, nakolik je smysl zásady při procesu sjednávání dohody o vině a trestu potlačen.

Druhá kapitola bude zaměřena komplexně na samotný proces sjednávání dohody o vině a trestu a jejího schvalování soudem podle současné právní úpravy. Důraz bude kladen na postavení jednotlivých procesních subjektů a roli soudu.

Ve třetí, nejobsáhlejší kapitole se pak hodlám podrobně zabývat právní úpravou procesu plea bargain v Anglii a Walesu, coby zemí s anglosaským právním systémem. V rámci common law zde má neformální proces plea bargaining poměrně dlouhou tradici, nicméně v posledních letech registrujeme i přijetí zcela nových způsobů a typů uzavírání dohod mezi obviněným a státním zástupcem, a to v podobě "plea agreement" a "deferred prosecution agreement". Rozeberu všechny tři varianty s odkazy na relevantní judikaturu a právní předpisy v této oblasti.

Poslední, čtvrtá kapitola, pak bude komparaci české právní úpravy s právem Anglie a Walesu, přičemž se pokusím postihnout veškeré výhody a nevýhody jednotlivých typů dohod. S přihlédnutím k anglickému právu poté rozvedu úvahy de lege ferenda ohledně dalšího vývoje konceptu dohody o vině a trestu v ČR.

V průběhu celé práce se pokusím předmětná témata nejen popisovat a srovnávat, ale i analyzovat, kriticky posuzovat a předkládat návrhy na vylepšení stávající právní úpravy.

1 Obecná část

1.1. Odklony v trestním řízení

Zařazení dohody o vině a trestu mezi odklony je věc diskutabilní. Nicméně v první řadě je nutné definovat, co vlastně chápeme jako odklon v trestním řízení. Dříve bylo na odklon nahlíženo, jako na způsob, jak odklonit věc z trestního do jiného typu řízení, např. do správního soudnictví.¹ V dnešní době již byl tento přístup překonán a ačkoliv zákonná definice odklonu k dispozici není, v teorii se rozlišují dva různé přístupy, a to tzv. užší a širší pojetí.

Užší definice odklonu souvisí s termínem tzv. „restorativní justice“, která je opakem justice retributivní. Zatímco retributivní justice primárně cílí na potrestání pachatele a zájmy oběti trestného činu a náprava protiprávního stavu jsou upozadovány, restorativní justice se orientuje na nápravu poměrů a trest pro pachatele není prioritou. Poměrně přiléhavý popis poskytuje v rámci upravené definice T. Marshalla, Howard Zehr, který za restorativní justici označuje: „proces, jenž v maximální možné míře zapojuje všechny, kterých se daná trestná činnost dotkla. Restorativní justice usiluje o nejvyšší možnou míru uzdravení a obnovu trestným činem narušených vztahů a za tímto účelem účastníkům umožňuje společně identifikovat způsobenou újmu a vzniklé potřeby a od nich se odvíjející povinnosti a závazky.“²

V rámci užšího pojetí se tedy odklonem rozumí „opatření, které vychází z principů restorativní justice a jehož aplikace je spojena jednak s okamžitým či podmíněným upuštěním od trestního stíhání, ale také s určitou formou výchovného působení na osobu, vůči níž je vedeno trestní řízení a vůči níž je odklon uplatňován.“³ Jak vyplývá z této definice, primárním cílem není potrestat pachatele, neboť k uložení trestu vůbec nedojde. V této souvislosti můžeme rozlišit 3 různé kategorie odklonů, nicméně v právním řádu České republiky mají zastoupení pouze první dva druhy:

1 Šámal, P. Úvahy nad zjednodušenými formami trestního řízení (diversion) de lege ferenda. Časopis pro právní vědu a praxi, 1994, č. 4, s. 122.

2 Zehr, H.: Úvod do restorativní justice. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, s. 26.

3 Ščerba, F. Odklon jako sankční opatření. Trestněprávní revue, 2009, č. 2, s. 33.

- i. Prostý odklon, při kterém je upuštěno od trestního stíhání bez dalšího, tedy zároveň není uložen pachateli za spáchání trestného činu žádný trest či jiné omezení (v ČR např. odstoupení od trestního stíhání).
- ii. Podmíněný odklon, kde je zastavení trestního stíhání vázáno na splnění určitých podmínek, např. osvědčení se během zkušební doby. Pokud se pachatel neosvědčí, v trestním stíhání je možné pokračovat, účelem tedy je výchovné působení na pachatele (v ČR např. podmíněné zastavení trestního stíhání, v Anglii a Walesu sem lze zařadit deferred prosecution agreement).
- iii. Odklon se společenskou intervencí, kdy namísto intervence státní v podobě trestního stíhání dochází k intervenci mimosoudního orgánu (v ČR pro tento typ neexistuje ekvivalent, trochu se mu svou povahou blíží odstoupení od trestního stíhání mladistvých, které může být aplikováno také ve spojení s výchovným opatřením v podobě napomenutí s výstrahou⁴).⁵

Vztáhneme-li užší pojetí odklonu přímo na českou právní úpravu, můžeme sem zahrnout podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307 - 308 TŘ), podmíněné odložení návrhu na potrestání (§ 179g - 179h TŘ), narovnání (§ 309 - 314 TŘ) a odstoupení od trestního stíhání (§ 70 ZSVM).

Zatímco zařazení odklonu do teorie užšího rozsahu podléhá splnění několika podmínek, širší definice odklon kvalifikuje o poznání jednodušeji, a to jako „odchylku od typického průběhu trestního řízení, která znamená, že trestní řízení nedospěje do svého obvyklého konce, tedy k odsuzujícímu rozsudku, vyslovení viny a uložení sankce.“⁶ Odklonem se tedy rozumí, že ve věci neproběhne hlavní líčení, které jinak představuje nejdůležitější fázi trestního řízení a těžiště dokazování.⁷ V rámci českého právního řádu můžeme do širšího pojetí odklonů zahrnout kromě výše uvedených způsobů ještě navíc i trestní příkaz (§ 314e - 314g TŘ) a právě dohodu o vině a trestu (§ 175a-175b, § 314o-314s TŘ).

Fenomén zavádění odklonů do českého právního řádu je úzce spjat s doporučením Rady Evropy č. R (87) 18 přijaté Výborem ministrů Rady Evropy ze dne 17. září 1987 týkající se zjednodušení trestního řízení. Ač lze kvitovat snahu zákonodárce vyhovět danému

4 Ščerba, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 49.

5 Suchý, O. Odklon v trestním řízení. Právník, 1990, č. 1, s. 248.

6 Jelínek, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. Bulletin advokacie, 2012, č. 10, s. 19.

7 Stříž, I., Polák, P., Fenyk, J., Hájek, R. Trestní zákoník a Trestní řád. 2. díl, Trestní řád. LINDE PRAHA, a.s., 2010, s. 613.

doporučení, které coby soft-law nemá závazný charakter a nemůže být vynucováno, nelze přehlédnout, že se tak neděje systematicky a jednotně. Absence definice odklonu v zákoně a roztržitost jednotlivých ustanovení nejen napříč trestním řádem, kdy tato problematika není upravena např. v rámci jedné hlavy, ale v různých částech zákona (mimoto i v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže), je nešvar, jehož nápravu de lege ferenda by bylo vhodné uvážit. Jak uvádí Tomáš Palovský: „Je zřejmé, že česká právní úprava postrádá v otázce odklonů v trestním řízení určitý stupeň jednoty, systematickosti a komplexnosti. Nemůže se hovořit o tom, že by současná podoba byla uspokojivá co do výčtu či obsahu jednotlivých institutů. Do jisté míry se v tomto stavu odráží celková podoba trestního řádu, coby normy mnohokrát novelizované, nepřehledné a hůře aplikovatelné.“⁸

1.2. Historický vývoj

Jak již bylo zmíněno, dohoda o vině a trestu byla do našeho právního řádu přijata vcelku nedávno, a to konkrétně zákonem č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Tomu však předcházely již dřívější snahy zákonodárce o zavedení tzv. prohlášení viny žalovaným a dále neúspěšný pokus o přijetí dohody o vině a trestu, který se datuje do roku 2008.

Prohlášení viny žalovaným bylo probíráno v rámci pozměňovacího návrhu⁹ k vládnímu návrhu zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, kterým se zabýval Parlament České republiky na přelomu let 2005 a 2006.¹⁰ Princip byl podle § 206a odst. 1 Sněmovního tisku č. 746 takový, že po přednesení obžaloby státním zástupcem a vyjádření poškozeného ohledně nároku na náhradu škody, měl obžalovaný možnost vyjádřit se k obsahu obžaloby, a to zejména z toho pohledu, zda se cítí vinen nebo nevinný. Podle § 206a odst. 2 Sněmovního tisku č. 746 poté mohl obžalovaný navrhnout přímo odsuzující rozsudek, s tím, že přiznal vinu ohledně skutku ze kterého byl obžalován a ztotožnil se s právním posouzením skutku dle obžaloby, případně mohl dokonce navrhnout jiné skutkové vymezení nebo právní posouzení případu. Dále obžalovaný navrhoval i výrok o trestu, ochranném opatření a náhradu škody poškozenému. Výjimkou bylo řízení o zvlášť závažném zločinu, kde se k přiznání viny mělo pouze přihlídnout coby k polehčující

8 Palovský, T. K některým problematickým aspektům odklonů v trestním řízení. Státní zastupitelství, 2007, č. 3, s. 26.

9 Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk č. 746/2005 („Sněmovní tisk č. 746“). Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=746&CT1=1> (ke dni 28.6.2018).

10 Tamtéž.

okolnosti. Jak je uvedeno v § 206c odst. 1 Sněmovního tisku č. 746, soud vyhlásí odsuzující rozsudek v souladu s návrhem obžalovaného bez provedení dokazování, za podmínky absence pochybností ohledně okolností spáchání trestného činu a bezvýhradného souhlasu státního zástupce. Právo na odvolání proti jakémukoliv výroku rozsudku příslušelo pouze obžalovanému a státnímu zástupci, v případě, že se soud odchýlil od návrhu obžalovaného, poškozený mohl podat odvolání pouze co do výroku o náhradě škody (§ 206c odst. 5 Sněmovního tisku č. 746). Kromě výše popsané situace byla jediným přípustným opravným prostředkem obnova řízení.

Návrh byl silně kritizován odborníky především z důvodu, že naprosto chybělo ustanovení o povinném zastoupení obžalovaného obhájcem, přičemž ale byl zároveň na obžalovaného kladen nárok na podání kvalifikovaného návrhu odsuzujícího rozsudku.¹¹ Nicméně návrh zákona byl zamítnutý Senátem PČR dne 15. 02. 2006 a podruhé již Poslaneckou sněmovnou PČR schválen nebyl.

Další pokus zákonodárce o zakotvení dohody o vině a trestu (tentokrát již byl institut přímo takto nazván) do našeho právního řádu registrujeme k roku 2008, kdy byl Poslaneckou sněmovnou PČR projednán a ve druhém čtení zamítnut vládní návrh zákona, kterým se měnil trestní řád a zákon o soudnictví ve věcech mládeže.¹²

Nebudu zde detailně popisovat plánovanou úpravu dohody o vině a trestu podle Sněmovního tisku č. 574, neboť se svou podobou blíží až na určité odlišnosti současné úpravě, která bude podrobně rozebrána v následující kapitole. Provedu tedy srovnání se současnou úpravou a zároveň se zamítnutým návrhem na prohlášení viny.

V první řadě lze kvitovat s povděkem snahu navrhovatele vyhovět kritice odborné veřejnosti ohledně nutné obhajoby, která byla tak citelně postrádána v návrhu na prohlášení viny, jak je uvedeno výše. § 36 Sněmovního tisku č. 574 stanoví výslovnou povinnost zastoupení obviněného obhájcem jednak při sjednávání dohody o vině a trestu, ale také v řízení o schválení dohody o vině a trestu, tedy i v řízení před soudem. § 36 odst. 1 trestního řádu v platném znění přitom obsahuje pouze povinnost mít obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu, přičemž není zcela zřejmé zda tato dikce zahrnuje i řízení před soudem, čemuž se budu ještě věnovat podrobněji ve druhé a čtvrté kapitole.

Nicméně tím výčet pozitiv končí a všechny zbývající rozdílnosti úpravy jdou k tíži navrhovatele, a to např. co se týká práva podat odvolání proti rozsudku, kdy dochází ke zjevné vnitřní rozpornosti Sněmovního tisku č. 574. Zatímco v ust. § 91 odst. 1 je podání

¹¹ Vantuch, P. K návrhu na prohlášení obžalovaného o vině. Trestní právo, 2006, č. 12, s. 7.

¹² Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk č. 574/2008. („Sněmovní tisk č. 574“). Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=574&CT1=0> (ke dni 28.6.2018).

odvolání proti rozsudku, jímž soud schvaluje dohodu o vině a trestu vyloučeno, ust. § 245 odst. 1 tuto možnost naopak připouští pro případy, kdy se rozsudek neshoduje s uzavřenou dohodou o vině a trestu.

Další nešťastně formulované ustanovení je § 175a odst. 5 Sněmovního tisku č. 574, které poskytuje poškozenému právo uplatnit při sjednávání dohody o vině a trestu nárok na náhradu škody, podobně jako ust. § 206c odst. 5 Sněmovního tisku č. 746 ohledně rozsudku na návrh obžalovaného po prohlášení viny. Dnešní § 175a odst. 5 trestního řádu podstatně rozšířil práva poškozeného v tom smyslu, že kromě nároku na náhradu škody může uplatnit i nárok na náhradu nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení, což by jinak musel vymáhat v rámci civilního soudního řízení, a to by představovalo další finanční a časovou zátěž státního aparátu a tedy popíralo účel sjednávání dohody o vině a trestu, tj. rychlejší a efektivnější řízení.

V poslední řadě je třeba zmínit, že navrhovatel na základě ust. § 175a odst. 1 Sněmovního tisku č. 574 omezil rozsah případů, kdy je možné dohodu o vině a trestu sjednat stanovením podmínky, že tak lze pouze v řízení o trestném činu, za který hrozí trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřesahuje 5 let. Těžko říci, co navrhovatele k takovému kroku vedlo, současná úprava neumožňuje sjednání dohody o vině a trestu pouze pro případy, kdy byl spáchán zvláště závažný zločin, obdobně jako návrh na prohlášení viny žalovaným (viz § 206a odst. 2 Sněmovního tisku č. 746), nota bene když český právní řád rozlišuje trestné činy a přestupky, které se řeší v rámci správního řízení. Tato limitace by tedy opět vedla k nižší využitelnosti institutu.

1.3. Dohoda o vině a trestu v kontextu základních zásad trestního řízení

Základní zásady trestního řízení nejsou samoúčelné. „Jedná se o určité právní principy, vůdčí právní ideje, jimiž je ovládáno trestní řízení. Jsou projevem právně politického a právně filosofického přístupu k trestnímu řízení a v důsledku své povahy jsou základem, na kterém je vybudována organizace trestního řízení a úprava činnosti jeho orgánů.“¹³ Nalézt je můžeme nejen v trestním řádu, konkrétně v § 2, ale v širší souvislosti taktéž v Ústavě ČR, Listině základních práv a svobod a všemožných mezinárodních smlouvách, jimiž je ČR vázána (např. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod). Jednotlivé zásady přitom nestojí odděleně vedle sebe, ale tvoří „harmonickou ucelenou soustavu, vnitřně

¹³ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 131.

jednotnou, navzájem se doplňují a podporují“.¹⁴ Stejně tak nejsou všechny zastoupeny v každém stadiu trestního řízení, některé jsou svou povahou specifické a použitelné pouze pro jistou výseč z celého procesu. Jejich nejhojnější zastoupení lze ovšem vysledovat v rámci hlavního líčení, tedy alfy omegy trestního řízení jako takového.¹⁵

A právě do zásad, které jsou převážně (nikoliv však výlučně) uplatňovány v hlavním líčení, bylo nejvíce zasaženo přijetím institutu dohody o vině a trestu, neboť „sjednáním dohody se obviněný dobrovolně vzdává svého práva na projednání věci v hlavním líčení před soudem a tím pádem neprobíhá ani dokazování.“¹⁶ Zákon č. 193/2012 Sb. přitom vůbec možný rozpor se základními zásadami trestního řízení nereflektuje a omezil se na prosté doplnění institutu dohody o vině a trestu do trestního řádu, aniž by se byť jen pokusil přizpůsobit ho tradičním zásadám. Nyní se budu věnovat zvlášť každé zásadě, již se rekodifikace dotkla.

1.3.1. Zásada presumpce nevinny

Zásada presumpce nevinny je „jednou z demokratických zásad občanské společnosti.“¹⁷ Je vyjádřena v čl. 6 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, dále v čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, a konečně také v ust. § 2 odst. 2 trestního řádu. Vyjadřuje princip, že na každého člověka (ale i na právnickou osobu v souladu se zákonem č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob) je nutné nahlížet jako na nevinného, dokud o jeho vině není pravomocně rozhodnuto rozsudkem soudu. „Ze zásady presumpce nevinny plyne i pravidlo in dubio pro reo, podle kterého, není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny důvodné pochybnosti ve vztahu ke skutku či osobě pachatele, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného.“¹⁸ „Tato zásada v praxi znamená, že i ten kdo je momentálně obviněn z nějakého trestného činu, by neměl nikým být předem odsuzován a dehonestován. Každý obviněný se přitom také zpravidla dál snaží normálně fungovat, a to jak ve svém osobním, tak i ve svém profesním životě. Nezbyvá

14 Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 6. aktualizované vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 86.

15 Tamtéž, s. 85, 86.

Dále také: Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 573.

16 Tamtéž, s. 548.

17 Fryšták, M. a kol. Trestní právo procesní. 3. vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2012, s. 12-15.

18 Jelínek, J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 4. aktualizované vydání podle stavu k 1. 10. 2013. Praha: Leges, 2013, s. 543.

mu současně nic jiného, než uplatňovat všechna svá práva obviněného a čekat přitom na to, až celá mašinérie orgánů činných v trestním řízení jednou dojde až do jejího pravomocného konce.“¹⁹

Jak vyplývá z předchozího odstavce meritem zásady je, že o vině či nevině (a trestu) může rozhodovat pouze soud. V případě jednání za účelem uzavření dohody o vině a trestu se však na obviněného klade nárok, aby se přiznal ke spáchání trestného činu a sjednal se státním zástupcem adekvátní trest, tedy vlastně suploval roli soudu, který následně pouze odsuzujícím rozsudkem dohodu schválí, aby po formální stránce bylo vše v souladu se zákonem. Pokud po přiznání obviněného z jakéhokoliv důvodu k uzavření dohody nakonec nedojde, mohlo by se zdát, že princip presumpce nevinoty je podstatně narušen, neboť i když dle ust. § 175a odst. 7 a § 314s trestního řádu se v takových případech k přiznání obviněného nepřihlíží, dodržet to v praxi bude složité a minimálně subjektivní pohled zainteresovaných na obviněného tím zkrátka bude ovlivněn. Tento problém však už řešil Evropský soud pro lidská práva, který postavil na roveň uznání viny obviněným s odsuzujícím rozsudkem soudu ve smyslu, že viny je zákonně prokázána v obou případech v souladu s čl. 6 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.²⁰

Pro minimalizaci rizik spojených s narušením zásady presumpce nevinoty v souvislosti se sjednáváním dohody o vině a trestu je nicméně klíčová přítomnost obhájce během jednání, a dále také aby se obviněný rozhodoval svobodně a bez nátlaku a byl srozuměn s možnými nepříznivými důsledky.

1.3.2. Zásada oficiality a legality

Obě tyto zásady jsou zakotveny v trestním řádu, bezprostředně po zásadě presumpce nevinoty, konkrétně v ust. § 2 odst. 3 a 4 trestního řádu. Podle zásady oficiality postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti, což lze vyložit mimo jiné tak, že pouze stát disponuje „monopolem trestního stíhání“²¹ a vztah obou subjektů (státu a pachatele trestného činu) není rovnoprávný, ale stát má postavení vrchnostenské. „Jakmile jsou tedy dány podmínky pro provedení určitého procesního úkonu, je příslušný orgán povinen takový úkon provést a nemůže od něj upustit pro neúčelnost, nebo proto, že si jeho provedení účastníci

19 Vidrna, J. Presumpce nevinoty. Dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/presumpce-nevinoty-93329.html> (ke dni 28.6.2018).

20 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 8. 1987, Lutz proti Německu, Series A č. 123.

21 Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 100 - 102.

procesu nepřejí.“²² Úzce související zásada legality pak zakládá povinnost státního zástupce stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví pokud zákon, nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána nestanoví jinak.

Zatímco při standardním trestním řízení jsou v souladu se zásadou oficiality určité úkony vyhrazeny pouze orgánům činným v trestním řízení (např. podání obžaloby státnímu zástupci a rozhodnutí o vině a trestu soudu prostřednictvím rozsudku), při dohoda o vině a trestu dochází k vyjednávání stran (obviněného a státního zástupce), kdy obě disponují obdobným rozsahem práv a vztah nadřízenosti státu a podřízenosti obviněného se zde neuplatní. Nejenže se obviněný může rozhodnout zda dohodu uzavře či ne, ale stejnou diskreční pravomoc má i státní zástupce, přičemž zákon mu neposkytuje žádný návod, ve kterých případech na uzavření dohody přistoupit. „Lze si obtížně představit, že by zákonodárce mohl stanovit dostatečně fixní a jednoznačná kritéria, při jejichž splnění by vznikla povinnost uzavřít dohodu.“²³

Průlom do zásady legality lze chápat tak, že státní zástupce uzavře dohodu o vině a trestu namísto toho, aby provedl klasické trestní stíhání, které zahrnuje podání obžaloby a dokazování v hlavním líčení, i když jsou pro to splněny podmínky. To se netýká pouze dohody o vině a trestu, ale i ostatních odklonů (viz kapitola 1.1), kdy se státní zástupce rozhodne, že nebude postupovat v duchu zásady legality, ale ukončí trestní stíhání alternativním způsobem. Namísto zásady legality se tak dostává do popředí zásada oportunité která umožňuje státnímu zástupci dle jeho uvážení nestíhat trestný čin, ačkoliv jsou zákonné podmínky pro trestní stíhání naplněny.²⁴

1.3.3. Zásada materiální pravdy a zásada vyhledávací

Zásada vyhledávací je definována jako „povinnost orgánů činných v trestním řízení z vlastní iniciativy vyhledat a provádět důkazy tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.“²⁵ Tato fráze v podstatě zahrnuje i zásadu materiální pravdy, která vyjadřuje požadavek na zjištění skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti, tak aby mohlo být s dostatečnou

22 Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J., Přípravné řízení trestní. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 55.

23 Musil, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminalistika, 2008, č. 1, s. 16.

24 Šámal, P. Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému. 1. vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1999, s. 134-135.

25 Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 111 - 115.

mírou jistoty rozhodnuto o vině a trestu, tedy samotné uznání viny obviněným dostatečné není.²⁶ V trestním řádu jsou obě zařazeny do ust. § 2 odst. 5. Důkazy přitom orgány činné v trestním řízení musí vyhledat a provádět bez ohledu na to, zda jsou obviněnému ku prospěchu či k tíži, není možné účelově vyhledávat důkazy pouze pro podporu obhajoby a úmyslně opomíjet ty, které svědčí o nevině obžalovaného.²⁷ Vyhledávání důkazů přitom není vázáno jen na návrhy procesních stran, účelem je zajistit dostatek důkazů, aby mohl být řádně zjištěn skutkový stav bez důvodných pochybností. Ani přiznání obviněného nepředstavuje důvod pro orgány činné v trestním řízení, aby náležitě nepřezkoumaly všechny podstatné okolnosti případu.

Vzhledem k tomu, že „těžiště dokazování a rozhodnutí v trestním řízení je v hlavním líčení a stadia předcházející, tj. přípravné řízení a předběžné projednání obžaloby, mají mít jen přípravnou a předběžnou povahu,“²⁸ sjednání dohody o vině a trestu významně aplikaci obou zásad omezí. Ačkoliv § 175a odst. 1 trestního řádu hovoří o tom, že jednání o dohodě o vině a trestu je možné zahájit teprve pokud výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se stal skutek, je to trestný čin a spáchal ho obviněný a odst. 3 téhož ustanovení stanoví podmínku, že na základě opatřených důkazů nejsou důvodné pochybnosti o tom, že by přiznání obviněného nebylo pravdivé, z logiky věci vyplývá, že ve srovnání se standardním trestním řízením se zásada vyhledávací i materiální pravdy uplatní v podstatně menší míře. V samotném řízení před soudem ohledně návrhu na uzavření dohody totiž není primárním účelem zjistit materiální pravdu, ale jedná se o skutečnostech, na kterých se dohodl státní zástupce a obviněný (resp. poškozený).²⁹ Je to důsledek toho, že si zákonodárce sliboval od zavedení institutu dohody o vině a trestu rychlejší a efektivnější řízení, založené na tom, že se obviněný ke spáchání skutku přizná a celá věc bude promptně vyřízena, což je právě na úkor dokazování.

1.3.4. Zásada volného hodnocení důkazů

V ust. § 2 odst. 6 trestního řádu je definována tak, že orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Tato zásada nevyjadřuje, jak by se dalo z

26 Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 154.

27 Vantuch, P. Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 11.

28 Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 571.

29 Jelínek, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. Bulletin advokacie, 2012, č. 10, s. 20.

názvu implikovat, že by orgány činné v trestním řízení disponovaly „libovůlí v hodnocení důkazů, ale prostý fakt, že neexistují pravidla stanovená zákonem, která by určovala přesné množství důkazů potřebných k prokázání té či oné skutečnosti, ani že zákon neposkytuje návod ohledně posuzování důkazní síly jednotlivých důkazů. Orgány činné v trestním řízení se tak musí při posuzování věci řídit přísně logickým úsudkem vyplývajícím z pečlivého, objektivního a všestranného uvážení všech po ruce jsoucích důkazů, a to jednotlivě v jejich souhrnu“.³⁰ Při hodnocení důkazů je třeba vzít v úvahu i souvislost se zásadou materiální pravdy, která požaduje, aby byl v řízení zjištěn skutkový stav bez důvodných pochybností. „Náležitě zhodnocení důkazů a vyvození správných a úplných skutkových zjištění přitom probíhá standardně v hlavním líčení před soudem“.³¹

Ust. § 314q odst. 5 trestního řádu však výslovně uvádí, že soud při řízení ohledně návrhu na schválení dohody o vině a trestu dokazování neprovádí, může se omezit na vyslechnutí obviněného a opatření potřebných vysvětlení, chybí však možnost iniciovat provedení dalších důkazů, vychází pouze z toho, co mu obviněný státní zástupce předloží. V návaznosti na to prof. J. Jelínek dokonce tvrdí, že „selektivní hodnocení důkazů jako atribut dohody o vině a trestu evokuje názor, že se vytváří dva typy řízení, jeden standardní a jeden nestandardní, víceméně neveřejný, ve kterém dochází spíše než ke hledání spravedlnosti k obchodování se spravedlností.“³²

Narušení této zásady by opět mělo být vyváženo rychlejším a efektivnějším vyřízením věci, přičemž soud podle § 314r odst. 2 trestního řádu nemusí navrhouvanou dohodu schválit v případě, že je nesprávná, nepřiměřená z hlediska jejího souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo z hlediska druhu a výše navrženého trestu, ochranného opatření, rozsahu či způsobu náhrady škody, nebo pokud došlo k závažnému porušení práv obviněného při jejím sjednávání. To dává soudu pravomoc nespravedlivou či nesprávnou dohodu zrušit a celou věc vrátit do přípravného řízení, což představuje dle mého názoru jistou protiváhu vůči potlačení zásad volného hodnocení důkazů a materiální pravdy. Na závěr je třeba zdůraznit, že uzavření dohody o vině a trestu je svobodnou volbou obviněného, který by měl být srozuměn, že se tak dobrovolně vzdává hlavního líčení, včetně provádění důkazů. Obviněný by si tak měl vždy bedlivě rozmyslet, která alternativa je pro něj lepší.

30 Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 6. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 84.

31 Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 562.

32 Jelínek, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. Bulletin advokacie, 2012, č. 10, s. 24.

1.3.5. Zásada veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti s přihlédnutím k právu na spravedlivý proces

Tyto tři zásady jsou seřazeny v ust. § 2 odst. 10 - 12 trestního řádu, přičemž veřejnost a ústnost je garantována i Ústavou ČR, konkrétně čl. 96 odst. 2. Na to, aby řízení před soudem bylo veřejné, je kladen takový důraz, že ho zvlášť zakotvuje i Listina základních práv a svobod v čl. 38 odst. 2, a kromě toho i Evropská listina lidských práv a základních svobod v čl. 6 odst. 1 zahrnuje prvek veřejnosti jako součást práva na spravedlivý proces.

Soulad dohody o vině a trestu z pohledu čl. 6 EÚLP a práva na spravedlivý proces přitom řešil Evropský soud pro lidská práva již od 70. let 20. stol. a v této souvislosti stanovil určitá pravidla. V rozsudku Deweer proti Belgii např. soud deklaroval, že se obviněný může v rámci dohody o vině a trestu vzdát práva na soud, ale jenom za přísné soudní kontroly, přičemž podmínkou je absence donucení k uzavření dohody.³³ V rozsudku ve věci Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii poté soud stanovil, že prohlášení obviněného při vzdání se práva na spravedlivý proces musí být svobodné a jednoznačné.³⁴ V této souvislosti ještě registrujeme v průběhu času další rozsudky Evropského soudu pro lidská práva, které v zásadě potvrzují přípustnost dohody o vině a trestu z hlediska práva na spravedlivý proces.³⁵

Zásada veřejnosti je zákonem definována tak, že trestní věci se před soudem projednávají veřejně tak, aby se občané mohli projednávání účastnit a jednání sledovat. Veřejnost lze charakterizovat jako „předem blíže neurčený a nepředvídatelný okruh osob rozdílných od těch procesních subjektů, kterým trestní řád nebo jiný zákon účast v hlavním líčení ukládá jako povinnost, nebo od těch, kterým zákon právo účasti v hlavním líčení zaručuje a s takovou účastí spojuje určitá procesní oprávnění.“³⁶ „Smyslem je kromě zajištění práva na spravedlivý proces a ochranou žalovaného před svévolným rozhodováním také kontrola společnosti nad výkonem soudnictví a zabránění tajnému výkonu spravedlnosti. Dále také plní vůči společnosti funkci výchovnou a preventivní.“³⁷

33 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Deweer vs. Belgie ze dne 27. února 1980 (série A č. 35, č. 69/03/75, zejména par. 49-51).

34 Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii z 23. 6. 1981 (č. 6878/75 a 7238/75, zejména par. 59).

35 Viz například rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Lutz proti Německu z 25. 8. 1987 (č. 9912/82), Philip Hall proti Spojenému království z 19. 2. 2002 (č. 65327/01), Sodadžiev proti Bulharsku z 5. 10. 2006 (č. 58733/00) a Babar Ahmad a další proti Spojenému království z 6. 7. 2010 (č. 24027/07 a další).

36 Herczeg, J. Zásada veřejnosti a přístup médií na jednání soudu. Trestněprávní revue, 2014, č. 1, s. 1.

37 Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 174.

Zásady ústnosti a bezprostřednosti jsou navzájem provázány a spočívají v tom, že jednání před soudem včetně provádění důkazů probíhá ústně a zároveň soud smí při rozhodování, tedy hodnocení důkazů, přihlížet pouze k těm, které byly provedeny bezprostředně před ním během jednání. V podstatě tak lze říci, že zásada ústnosti je předpokladem pro zaručení zásady bezprostřednosti.³⁸

Zásah do těchto zásad představuje zejména skutečnost, že samotné sjednávání dohody o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem je neveřejné. Ačkoliv následné řízení o návrhu na uzavření dohody před soudem probíhá formou veřejného zasedání, jak již bylo zmíněno v předešlé kapitole 1.3.4., soud dokazování neprovádí, a jediným úkonem, který naplňuje znaky zásad ústnosti a bezprostřednosti je vyjádření obviněného.

Ačkoliv se právo na veřejnost řízení vztahuje výlučně na jednání před soudem, nikoliv na přípravné řízení,³⁹ vzhledem ke specifikům procesu sjednávání a schvalování DVT je nejpodstatnější částí právě přípravné řízení a sjednávání DVT mezi obviněným a státním zástupcem. Zásada veřejnosti je tak formálně dodržena, ale fakticky tak dochází k jejímu obcházení.

38 Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. Trestní právo procesní. 1. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 80.

39 Repík, B. Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha: Orac, 2002, s. 136.

2 Právní úprava dohody o vině a trestu de lege lata

Zákon č. 193/2012 Sb., který novelizoval trestní řád, neseskupil ustanovení týkající se dohody o vině a trestu do jednoho oddílu, ale rozdělil je v rámci TŘ do dvou různých částí, a to podle stadia, ve kterém se řízení o uzavření dohody o vině a trestu nachází.

Ust. § 175a a 175 lze nalézt v části druhé (přípravné řízení), hlavě desáté, oddílu šestém trestního řádu. Tato dvě ustanovení se zabývají procesem sjednávání dohody o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným, za případné účasti poškozeného, stanoví podmínky, za kterých lze dohodu uzavřít a rámcově také obsahové náležitosti dohody. Tento oddíl je zakončen okamžikem, kdy státní zástupce podá soudu návrh na schválení dohody o vině a trestu.

Vzhledem k faktu, že další část řízení již probíhá před soudem, jsou zbývající ustanovení zařazena do části třetí (řízení před soudem), hlavy dvacáté, oddílu osmého trestního řádu (tj. ust. § 314o - 314s). Počáteční ustanovení § 314o přitom kontinuálně navazuje na ust. § 175b trestního řádu a stanoví povinnost předsedy senátu přezkoumat návrh na schválení dohody o vině a trestu. Oddíl je poté zakončen možnými způsoby rozhodnutí soudu o návrhu.

Dohodu o vině a trestu je možné sjednat v rámci přípravného řízení, bez ohledu na to, zda se jedná o zkrácené, standardní, nebo rozšířené. Zákon ukládá v ust. § 91 odst. 1 trestního řádu povinnost orgánu činném v trestním řízení, který provádí výslech obviněného, řádně ho poučit o možnosti sjednat se státním zástupcem dohodu o vině a trestu, je-li vedeno řízení o trestném činu, u kterého je možné tak učinit. Obviněný musí být zejména poučen, že se tak vzdává práva, aby byl případ projednán v hlavním líčení a práva podat odvolání proti rozsudku, jímž soud dohodu o vině a trestu schválí, pokud je rozsudek v souladu se sjednanou dohodou o vině a trestu. Neexistuje ale zákonem striktně stanovená povinnost uzavřít dohodu v přípravném řízení, ust. § 186 písm. g) trestního řádu umožňuje předsedovi senátu v rámci předběžného projednání obžaloby navrhnout sjednání dohody, případně takový návrh může vzejít i od státního zástupce, či obviněného, a to také nejen v přípravném řízení, ale i poté, co je státním zástupcem podána obžaloba. Hraničním okamžikem je poté nařízení hlavního líčení, po kterém už dohoda o vině a trestu nemůže být sjednána, jak vyplývá z ust. § 187 odst. 4 trestního řádu.⁴⁰ Byla-li podána obžaloba a následně iniciováno sjednání dohody o vině

⁴⁰ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2471. Dále také: Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn

a trestu, ke kterému se strany následně přiklonily, je nutné, aby státní zástupce obžalobu stáhl zpět z důvodu nemožnosti jejího sjednání v rámci hlavního líčení, jakkoliv by byl takový postup logický a efektivnější.⁴¹

2.1. Vymezení podmínek pro sjednání DVT

Zákon vymezuje podmínky pro sjednání dohody o vině a trestu jak pozitivně, tak i negativně. Pozitivní podmínky jsou uvedeny v ust. § 175a odst. 1 trestního řádu, kdy zahájení jednání o dohodě je vázáno na fakt, že výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se stal uvedený skutek, a že se jedná o trestný čin spáchaný obviněným. Je přitom třeba důsledně oddělovat pojmy skutek a trestný čin, neboť zatímco každý trestný čin musí být i skutkem, ne každý skutek je trestný čin.⁴² Pokud jednání o dohodě iniciuje státní zástupce, zmiňované ustanovení mu brání vyvíjet na obviněného nátlak ve snaze rychle uzavřít případ, pokud nemá dostatek důkazů usvědčujících obviněného.

Druhá podmínka je provázána s první a lze ji najít v odst. 3 téhož ustanovení. Požaduje se prohlášení obviněného, že spáchal skutek pro který je stíhán a současně o pravdivosti tohoto prohlášení nesmí být na základě dosud opatřených důkazů důvodné pochybnosti. Zákon se tedy nespokojuje s prostým prohlášením viny, ale podmiňuje sjednání dohody o vině a trestu opatřením dostatečného množství podkladů, přičemž už tento obecný požadavek není dále rozveden a je tedy otázkou, nakolik bude státní zástupce prověřovat, zda přiznání viny obviněného koresponduje se skutkovým stavem. Srovnání s jinými státy, kde je institut dohody o vině a trestu zaveden, nabízí prof. Musil, který tvrdí, že „realita justiční praxe ve všech zemích, kde jsou dohody zavedeny, přesvědčivě ukazuje, že takové ověřování pravdivosti uznání viny se buď vůbec nekoná, nebo je zcela formální.“⁴³

Negativně vymezené podmínky jsou jednak k nalezení v trestním řádě, ale také v § 63 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (dále také jako „ZSVM“). ZSVM v uvedeném ustanovení vylučuje možnost sjednání dohody o vině a trestu v případě trestního řízení proti mladistvému, který nedovršil osmnáct let věku, přičemž je vyloučeno, aby státní zástupce byl jen započal jednání, vedoucí k uzavření dohody o vině a trestu předtím, než obviněný dosáhne osmnácti let.⁴⁴ Smyslem je ochrana mladistvého, který kvůli nízkému věku

vyplývající z zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 548.

41 Jelínek, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. Bulletin advokacie, 2012, č. 10, s. 22.

42 Jelínek, J., a kol. Trestní právo hmotné. 4. vydání. Praha: Leges, 2014. s. 343.

43 Musil, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminalistika, 2008, č. 1, s. 15.

44 Ščerba, F. Dohoda o vině a trestu. Praha: Leges, 2012, s. 29.

a nedostatečné rozumové vyspělosti obvykle není s to, uvědomit si důsledky svého jednání, které v případě trestního řízení mohou být dalekosáhlé. ZSVM přitom klade důraz na ochranu práv mladistvého (viz např. ust. § 3 a § 41 ZSVM) a celé řízení i případný trest má mít spíše výchovný charakter, nikoliv represivní. Státní zástupce by tedy během sjednávání dohody o vině a trestu mohl rozumové nevyzrállosti mladistvého obviněného využít za účelem uzavření dohody, přičemž by dostatečnou ochranu nemuselo představovat ani povinné zastoupení obhájcem, který přeci jen nemůže svému klientovi autoritativně rozkazovat a spíše jen udílí rady a doporučení.

Ust. § 175a odst. 8 trestního řádu dále vylučuje sjednání dohody o vině a trestu v řízení o zvlášť závažném zločinu a v řízení proti uprchlému. Vzhledem k tomu, že dohoda o vině a trestu představuje dvoustranný právní úkon, založený na konsenzu obou stran, který je v trestním právu zcela ojedinělý, lze jen těžko v případě řízení proti uprchlému (který je definován v ust. § 302 trestního řádu jako ten, jenž se vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá), očekávat projev vůle uprchlého směřující k uzavření dohody o vině a trestu. Nepřítomnost obviněného není možné nahradit zastoupením obhájcem, který by dohodu o vině a trestu sjednal za něj, osobní účast obviněného je nezbytná z pochopitelných důvodů. Těžko si lze představit, že by bylo slučitelné s principy právního státu a právem na spravedlivý proces, aby byla dohoda o vině a trestu sjednána v nepřítomnosti obviněného a bez jeho účasti.

Poslední podmínka již neklade nárok na osobu obviněného, ale zakazuje sjednání dohody o vině a trestu v případech, kdy se vede řízení o zvlášť závažném zločinu, což jsou ty trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let, jak stanoví § 14 odst. 3 TZ. Nejedná se o samostatnou kategorii soudně trestných deliktů, ale o pouhou podkategorii zločinu.⁴⁵ Původní vládní návrh zákona⁴⁶ přitom obsahoval úpravu o poznání benevolentnější. Namísto plošného zákazu nebylo možné sjednat dohodu o vině a trestu pouze u trestných činů podle části druhé, hlavy IX (Trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci) a hlavy XIII (Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy) trestního řádu, a dále pro trestné činy, jimiž byla úmyslně způsobena smrt jiného člověka, kromě dvou výjimek (zabití a vražda novorozeného dítěte matkou). Po projednání návrhu zákona na 39. schůzi ústavněprávního výboru 18. ledna 2012, se ovšem výbor usnesl, a následně doporučil Poslanecké sněmovně PČR ústy

45 Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 139.

46 Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, Sněmovní tisk 510/0 pro 6. volební období (od 2010). Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0> (ke dni 28.6.2018).

zpravodajky výboru, p. Ivany Weberové, že by bylo vhodné přijmout pozměňovací návrh, který vylučuje sjednání dohody o vině a trestu u zvlášť závažných zločinů.⁴⁷ Tento pozměňovací návrh, ke jehož přijetí se nakonec poslanci přiklonili, měl mít provizorní charakter a posloužit k otestování nové právní úpravy, přičemž se počítalo s tím, že v případě kladných ohlasů bude časem umožněno sjednání dohody o vině a trestu pro všechny trestné činy. F. Ščerba uvádí, že toto zúžení aplikovatelnosti dohody o vině a trestu je důsledkem nejistoty zákonodárce ohledně míry zásahu do zásady materiální pravdy, kterou namítají kritici.⁴⁸ Pozměňovací návrh tedy představoval kompromis, kdy měl být nový institut nejprve vyzkoušen na méně závažných trestných činech, a to zejména z hlediska absence hlavního líčení a řádného dokazování. Nicméně k dnešnímu datu zůstává úprava stále stejná a k rozšíření prozatím nedošlo.⁴⁹ Osobně přitom nevidím důvod, proč by nemohla být dohoda o vině a trestu uzavírána i v případech zvlášť závažných zločinů, týkajících se majetkové a hospodářské kriminality, tedy zpravidla v případech nejsložitějších, kde by bylo zrychlení a zefektivnění trestního řízení nejvýraznější a je ho zde nejcitelněji zapotřebí. Více se těmito úvahám ještě budu věnovat v kapitole 4.

2.2. Jednání o uzavření DVT

Pravidla pro sjednávání dohody o vině a trestu jsou obecně zakotvena v trestním řádu, konkrétně v ust. § 175a a 175b. Detailnější úpravu poté poskytuje pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009 (dále také jako „POP“).

Jednání vedoucí k uzavření dohody o vině a trestu může zahájit pouze státní zástupce, a to jak z vlastní iniciativy, tak i na základě návrhu obviněného v souladu s ust. § 175a odst. 1 TŘ. Zákon přitom nestanoví, že by právo podat návrh státnímu zástupci měl i poškozený a policejní orgán. U policejního orgánu se přitom spíše jedná o opomenutí zákonodárce přiznat mu toto právo, neboť ust. § 166 odst. 3 trestního řádu jinak umožňuje policejnímu orgánu po skončení vyšetřování předložit státnímu zástupci spis a navrhnout podání obžaloby, navrhnout postoupení věci jinému orgánu, zastavit nebo přerušit trestní stíhání, podmíněně zastavit trestní stíhání nebo schválit narovnání. I když to tedy zákon výslovně nestanoví, je možné

47 Protokol z 36. schůze Poslanecké sněmovny ze 13. 3. 2012. Parlament České Republiky. Poslanecká sněmovna. Dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/036schuz/s036011.htm#r4> (ke dni 28.6.2018).

48 Ščerba, F. a kol. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012, s. 26, 27.

49 Platné ke dni 28. 06. 2018.

připustit, aby s předáním vyšetřovacího spisu navrhl policejní orgán státnímu zástupci sjednání dohody o vině a trestu.⁵⁰

Státní zástupce přitom ve věci zahájení jednání nedisponuje výsostnou diskreční pravomocí, ale je nucen řídit se POP, který stanoví určitá kritéria vhodnosti pro posouzení, zda existují relevantní okolnosti pro zahájení jednání o dohodě o vině a trestu. Státní zástupce musí uvážit zejména:

- i. povahu a závažnost spáchaného trestného činu,
- ii. chování obviněného po činu, zejména jeho projevenou lítost a snahu nahradit škodu, nemajetkovou újmu nebo vydat bezdůvodného obohacení nebo snahu odstranit jiné škodlivé následky činu,
- iii. zájmy poškozeného,
- iv. dosavadní způsob života obviněného,
- v. pravděpodobný druh a výměru trestu, jestliže by obviněný byl uznán vinným v řízení před soudem na podkladě obžaloby,
- vi. veřejný zájem, na jehož základě by se věc měla projednat v řízení před soudem na podkladě obžaloby,
- vii. zájem na rychlém a přiměřeném skončení věci,
- viii. pravděpodobný vliv řízení před soudem na svědky,
- ix. náklady řízení před soudem.⁵¹

Je třeba zmínit, že konečné rozhodnutí o tom, zda bude jednání o vině a trestu zahájeno, přísluší vždy státnímu zástupci, přičemž na zahájení neexistuje právní nárok. Ust. § 175a odst. 1 trestního řádu přitom nestanoví, že odmítnutí návrhu obviněného o zahájení jednání o dohodě o vině a trestu ze strany státního zástupce by mělo formu usnesení, proti kterému by byla přípustná stížnost.⁵² To neskýtá obviněnému možnost obrany a de facto umožňuje státnímu zástupci rozhodnout se libovolně, bez ohledu na pravidla dle POP. Na druhou stranu je třeba si uvědomit, že se jedná o dvoustranný právní úkon, tedy se zahájením jednání by měly svobodně souhlasit obě strany. Nutit jednu ze stran k zahájení jednání, případně zakotvit, že proti odmítnutí o zahájení jednání je možné podat opravný prostředek, se zdá být absurdní, nota bene, když důsledkem je, že proběhne standardní trestní řízení s

50 Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2270.

51 Čl. 48a pokynu obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009.

52 Ščerba, F. a kol. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012, s. 33.

hlavním líčením, popř. bude věc vyřízena jinak, a obviněný tedy rozhodně nebude na svých právech nijak zkrácen.

Pokud se státní zástupce rozhodne, že jednání o dohodě o vině a trestu zahájí, je povinen za tímto účelem předvolat obviněného a vyzumět obhájce obviněného a poškozeného o době a místě jednání, vše v souladu s ust. § 175a odst. 2 trestního řádu. Zatímco poškozený se jednání účastnit nemusí, přítomnost obhájce obviněného je nezbytná a vyžadována zákonem, konkrétně ust. § 36 odst. 1 písm. d) a § 175a odst. 3 trestního řádu. Případy nutné obhajoby byly rozšířeny novelou trestního řádu č. 193/2012 Sb., přičemž důvodem bylo, že v rámci sjednávání dohody o vině a trestu se probírají meritorní otázky přiznání viny, uložení trestu či ochranných opatření, náhrada škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení, a obviněný, který je zpravidla v oblasti trestního práva laikem, by byl při vyjednávání hrubě znevýhodněn oproti státnímu zástupci, který je odborníkem. V zásadě se tedy jedná o situace, kdy je potřeba zastoupení obviněného obhájcem natolik žádoucí, že ji autoritativně stanoví zákon a obviněný nemá možnost volby než zastupování obhájcem přijmout.⁵³ Primárně si obviněný pochopitelně může zvolit obhájce dle vlastního uvážení, k čemuž mu bude poskytnuta přiměřená lhůta. Pokud si však v této lhůtě obhájce nevybere, bude mu na jeho náklady ustanoven.⁵⁴

I přes jisté moderační oprávnění soudu, který nemusí sjednanou dohodu o vině a trestu nutně schválit, je-li nesprávná nebo nepřiměřená (podle ust. § 314r odst. 2 trestního řádu), je záhodno poskytnout obviněnému ochranu v podobě nutné obhajoby a zajistit tak rovné podmínky pro vyjednávání, kdy nehrozí, že se obviněný dopustí unáhlených nerozumných rozhodnutí, založených na nátlaku orgánů činných v trestním řízení nebo spočívajících v nezalosti následků provedených úkonů během jednání.⁵⁵

Samotnou nepřítomnost obhájce obviněného v jakémkoliv stadiu jednání o dohodě lze vnímat jako závažné porušení práv obviněného a zapříčiní, že soud v souladu s ust. § 314o odst. 1 písm. b) trestního řádu návrh na schválení dohody odmítne.

Pokud tedy státní zástupce hodlá zahájit jednání o dohodě o vině a trestu za situace, kdy obviněný není zastoupen obhájcem, postupuje se podle ust. § 38 odst. 1 trestního řádu, tedy obviněnému se určí lhůta, ve které si může obhájce svobodně zvolit dle vlastního výběru, nicméně pokud tak ve lhůtě neučiní, ustanoví mu v souladu s ust. § 39 odst. 1 TR obhájce soudce na návrh státního zástupce, a to na dobu, po kterou trvají důvody nutné obhajoby.

53 Vantuch, P. Trestní řízení z pohledu obhajoby. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 64.

54 Jelínek, J., Uhlířová, M. Obhájce v trestním řízení. 1. vydání. Praha: Leges 2011, s. 355.

55 Tamtéž, s. 35.

2.3. Práva a povinnosti poškozeného při sjednávání DVT

Poškozený je definován v ust. § 43 odst. 1 trestního řádu, a to jako ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil.

V rámci uvedeného ust. § 43 trestního řádu, disponuje poškozený širokou škálou procesních oprávnění. Pro účely jednání o uzavření dohody o vině a trestu je však důležité zejména právo domáhat se náhrady škody, nemajetkové újmy, nebo vydání bezdůvodného obohacení. „V této souvislosti trestní řád rozlišuje dvě skupiny poškozených. První skupinu tvoří poškození, kteří mohou žádat náhradu škody, nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení (v souladu s ust. § 43 odst. 3 a § 228 odst. 1 trestního řádu). Druhá skupina pak zahrnuje poškozené bez tohoto oprávnění.“⁵⁶

Jak již bylo zmíněno, poškozený musí být vyrozuměn státním zástupcem o době a místu jednání, jedinou výjimku představuje situace, kdy poškozený výslovně prohlásil, že se vzdává svých procesních práv, která mu zákon přiznává. Ve vyrozumění zároveň státní zástupce zdůrazní poškozenému, že pokud chce v rámci řízení o dohodě o vině a trestu usilovat o náhradu škody nebo nemajetkové újmy, nebo o vydání bezdůvodného obohacení, je třeba, aby svůj nárok uplatnil nejpozději při prvním jednání o dohodě o vině a trestu. Vzhledem k tomu, že zákon v ust. § 175a odst. 1 trestního řádu zároveň nestanoví požadovanou formu podání, kterou se poškozený může náhrady škody domáhat, platí v souladu s § 59 odst. 1 trestního řádu, že forma může být libovolná (písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě, telegraficky, telefaxem nebo dálkopisem). Poškozený se tak jednání o dohodě o vině a trestu vůbec nemusí osobně zúčastnit, aniž by tím byl jeho nárok na náhradu škody dotčen. Mimoto se může samozřejmě poškozený domáhat nároku na náhradu škody v občanskoprávním řízení, a to pokud by mu nebyl přiznán v dohodě o vině a trestu, popř. by poškozený nestihl z jakéhokoliv důvodu svůj nárok uplatnit v zákonné lhůtě. Dokonce je i možné v případě, že se obviněný a poškozený shodnou pouze na určité části nároku na náhradu škody, uvést do dohody o vině a trestu, že ve zbylém rozsahu uplatní poškozený svůj nárok v civilním řízení.⁵⁷ Ve smyslu užití institutu dohody o vině a trestu jako nástroje na rychlejší a efektivnější řízení by se ovšem, pokud je to jen trochu možné, měly strany o nároku poškozeného dohodnout a stanovit rozsah a způsob náhrady přímo v dohodě o

56 Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 272.

57 Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk č. 510/2011. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0> (ke dni 28.6.2018).

vině a trestu. Tomu svědčí i povinnost státního zástupce dbát na zájmy poškozeného dle ust. § 175a odst. 5 trestního řádu. K tomu uvádí Petr Aulický, že je tím myšleno nikoliv pouze přihlížet k zájmům poškozeného ve světle toho, co je mu přiznááno v rámci trestního řádu, ale nad rámec standardu, vyžadovaného trestním řádem.⁵⁸

Ust. § 175a odst. 5 trestního řádu stanoví, že je-li poškozený při jednání o dohodě o vině a trestu přítomen, vyjadřuje se zejména k otázkám týkajících se rozsahu a způsobu náhrady škody, přičemž se kromě toho může vyjadřovat i k ostatním bodům jednání, včetně viny a trestu, neboť potrestání obviněného pro něj může představovat větší zadostiučinění než pouhá náhrada škody, nicméně v tomto ohledu prohlášení obviněného státního zástupce nijak nezavazují.⁵⁹ V kontrastu s tím je dle ust. § 175 a odst. 5 TŘ státní zástupce vázán prohlášením poškozeného o výši uplatňovaného nároku na náhradu škodu, nemajetkové újmy, nebo vydání bezdůvodného obohacení.

Jak již bylo zmíněno, přítomnost poškozeného při jednání o dohodě přitom není obligatorní, jakkoliv může být aktivní, jednání se účastnit a přispívat svými připomínkami, stejně tak se osobně nemusí zúčastnit vůbec a pouze písemně oznámit, že uplatňuje nárok na náhradu škody. V ust. § 175a odst. 5 trestního řádu je výslovně uvedeno, že dohoda o vině a trestu může být sjednána i bez přítomnosti obviněného. Na to navazuje ust. § 314r odst. 4 trestního řádu, které zaručuje, že soud schválí sjednanou dohodu o vině a trestu odsuzujícím rozsudkem, přičemž výrok o náhradě škody uvede v souladu s dohodou o vině a trestu, v níž dohodnutý způsob a rozsah náhrady škody odpovídá řádně uplatněnému nároku.

Implicitně se tak předpokládá, že v praxi může poškozený pouze včas uplatnit svůj nárok, a následně zůstat zcela pasivní a ponechat vyjednávání o náhradě škody na státním zástupci a obviněném. Může se tak v jistých případech vyhnout traumatizujícímu setkání s obviněným tváří v tvář, aniž by to mělo za následek nutnost civilního řízení ve věci náhrady škody, ale věc bude promptně vyřízena v rámci dohody o vině a trestu.

Negativním aspektem může být opětovné porušení zásady materiální pravdy, protože nejenže podle ust. § 314q odst. 5 trestního řádu soud dokazování neprovádí a vychází z obsahu návrhu na uzavření dohody o vině a trestu a z obsahu spisu, ale ust. § 314r odst. 4 mu umožňuje rozhodnout o nároku na náhradu škody podle ust. § 228, má-li za to, že skutkový stav je opatřenými důkazy spolehlivě zjištěn. Náhrada škody je tak jednostranně určena soudem, aniž by způsob a rozsah její náhrady mohl obviněný ovlivnit v rámci jednání o dohodě o vině a trestu. „Je tedy vhodné v zájmu zajištění práva na spravedlivý proces, aby

58 Aulický, P. Dohoda o vině a trestu. Státní zastupitelství, 2012, č. 3, s. 34.

59 Vantuch, P. Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem, Trestní právo, 2009, č. 11, s. 13.

soud využil možnosti, které mu ustanovení § 314q odst. 5 trestního řádu nabízí, vyslechl obviněného a umožnil mu vyjádřit se k uplatněnému nároku poškozeného a k opatřeným důkazům ve spise, na základě kterých soud hodlá rozhodnout o takovém nároku poškozeného.⁶⁰

Nepředstavují-li opatřené důkazy dostatečný podklad pro rozhodnutí o nároku na náhradu škody, může soud postupovat podle ust. § 229 trestního řádu a odkázat poškozeného na občanskoprávní řízení, jak stanoví § 314r odst. 4 TŘ.

2.4. Obsahové náležitosti DVT

Zatímco k samotnému sjednávání dohody o vině a trestu se zákon příliš nevyjadřuje a ponechává stranám poměrně dost prostoru, požadavky na obsah dohody o vině a trestu stanoví explicitně v ust. § 175a odst. 6 trestního řádu a pevně tak stanoví rámec pro vyjednávání stran.

Formální požadavky zahrnují řádné označení státního zástupce, obviněného a poškozeného, pokud se účastnil sjednávání dohody a souhlasil s rozsahem a způsobem náhrady škody, nemajetkové újmy, nebo vydání bezdůvodného obohacení. Označení poškozeného se tudíž váže na další podmínky, zatímco státní zástupce a obviněný musí být uveden vždy. Ačkoliv to ust. § 175a trestního řádu přímo nestanoví, dovozuje se, že je u dohody o vině a trestu vyžadována písemná forma.⁶¹

Bezpodmínečně uvedeno musí být též datum a místo sepsání dohody. Vzhledem k tomu, že jednání mohou probíhat v delším časovém období a na různých místech, považuje se za rozhodný den ten, při němž se strany shodly na finální podobě dohody, na místě, kde k tomu došlo.⁶²

Následuje požadavek podle ust. § 175a odst. 6 písm. c) TŘ na přesný popis skutku, pro který je obviněný stíhán, a to s uvedením místa, času a způsobu jeho spáchání, případně jiných okolností, za nichž k němu došlo, tak, aby nemohl být zaměněn za jiný skutek.

Dále je třeba uvést, jaký trestný čin je spatřován ve spáchaném skutku, včetně zákonného pojmenování (tedy jde-li o přečin, nebo zločin, u nichž je možné uzavřít dohodu o vině a trestu), příslušné ustanovení zákona a všechny zákonné znaky včetně těch odůvodňujících určitou trestní sazbu. Podobně jako v předchozím odstavci, kde z dikce zákona jasně vyplývá požadavek skutečného popisu skutku, i zde je rigidně vyžadováno, aby

60 Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3689.

61 Tamtéž, s. 2286.

62 Tamtéž.

právní kvalifikace byla objektivní a korespondovala se skutkem. Není zde žádný prostor pro vyjednávání mezi obviněným a státním zástupcem, neboť by to nutně muselo vést k případům, kdy by byly stejné skutky rozdílně posuzovány, což je neslučitelné se zásadou rovnosti před zákonem. Pokud by k takové situaci v praxi skutečně došlo, představuje pojistku ust. § 314r odst. 2 trestního řádu, které stanoví povinnost soudu neschválit dohodu, která je v rozporu se skutkovým stavem a vrátit věc do přípravného řízení.

Nezbytnou součástí dohody musí také být výslovné prohlášení obviněného, kde se doznává ke spáchání skutku, pro který je stíhán a který je předmětem sjednané dohody. Ani o tomto bodě se logicky mezi stranami nemůže vést debata.

Prostor pro vyjednávání se otevírá pod písmenem f) daného ustanovení, které vyžaduje sdělení dohodnutého druhu, výměry a způsobu výkonu trestu včetně zkušební doby (vše v souladu s trestním zákoníkem). Připouští i možnost uložení trestu náhradního, upuštění od potrestání a na základě dohody v mezích trestního zákoníku i uložení přiměřených omezení a povinností. Ve sjednání druhu trestu mají státní zástupce a obviněný dostatečnou volnost, nicméně, jak stanoví § 314r odst. 2 TR, druh a výměra trestu nesmí být nesprávná nebo nepřiměřená. Obviněný a státní zástupce tedy během svých jednání mohou vycházet v obecné rovině především z ust. § 39 a násl. trestního zákoníku, kterýžto oddíl popisuje zásady pro ukládání trestů, a to včetně polehčujících a přitěžujících okolností. Ust. § 175a odst. 6 písm. f) trestního řádu přitom explicitně odkazuje na ust. § 39 odst. 7 trestního zákoníku, které je relevantní pro případy, kdy obviněný trestným činem získal majetkový prospěch. Dále se strany musí shodnout na některém (některých) z taxativního výčtu druhů trestů podle ust. § 52 trestního zákoníku, trest, který není v tomto seznamu uveden, není možné dohodnout. Státnímu zástupci je navíc v tomto ohledu vázán pokynem obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně, který poskytuje návod, jak při vyjednávání o druhu a výměře trestu postupovat.

„Při vyjednávání o druhu a výměře trestu se státní zástupce řídí ustanoveními páté hlavy první části trestního zákoníku. Přichází-li do úvahy též uložení ochranného opatření, postupuje státní zástupce podle třetího dílu páté hlavy první části trestního zákoníku.“⁶³

Zatímco všechny předchozí náležitosti jsou obligatorní součástí dohody o vině a trestu, následující dva (podle § 175a odst. 6 písm. g) a h) trestního řádu) v ní povinně obsaženy být nemusí. Jedná se o dohodnutí rozsahu a způsobu náhrady škody, nemajetkové újmy, nebo vydání bezdůvodného obohacení. Svého nároku se však poškozený může domáhat i v samostatném civilním řízení, jak již bylo zmíněno výše, a proto dohoda o vině a trestu může být sjednána i bez tohoto bodu.

63 Čl. 48a odst. 8 pokynu obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009.

Dále je v určitých případech možné, aby se státní zástupce s obviněným dohodl na uložení ochranného opatření, pokud jeho uložení (za podmínek stanovených zákonem) připadá v úvahu. Za žádných okolností nelze uvažovat o uložení ochranné výchovy podle ust. § 22 ZSVM, která je vyhrazena pouze pro mladistvé obviněné, se kterými dohoda o vině a trestu nemůže být sjednána. Ostatní ochranná opatření, tj. ochranné léčení, zabezpečovací detence a zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty, mohou být sjednána.

Na závěr musí dohoda obligatorně obsahovat na důkaz projevu vůle stran (podobně jako v každé jiné písemné dohodě či smlouvě) podpis státního zástupce, obviněného a jeho obhájce, popřípadě poškozeného, pokud se účastnil sjednávání dohody a souhlasil s rozsahem a způsobem náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení.

2.5. Další postup při sjednávání DVT

Na závěr celého procesu mohou v zásadě nastat dvě možnosti. Buď státní zástupce s obviněným (popř. poškozeným) dohodu uzavřou, nebo se z různých důvodů neshodnou a k uzavření dohody nedojde. Pokud nastane druhá možnost a nedojde ke konsenzu, státní zástupce v souladu s ust. § 175a odst. 7 trestního řádu tuto skutečnost poznamená do protokolu a věc poté může pokračovat standardně podáním obžaloby, případně je vyřízena jiným druhem odklonu. Klíčové je, že v dalším řízení se nepřihlíží k prohlášení viny, které obviněný učinil během sjednávání dohody o vině a trestu, což je explicitně zakotveno v ust. § 175a odst. 7 TŘ. Totéž ustanovení určí, že je-li dohoda sjednána, doručí státní zástupce její opis obviněnému, jeho obhájci a poškozenému, jestliže uplatnil řádně a včas své nároky.

Tím ale proces nekončí. Následně musí státní zástupce podle ust. § 175b odst. 1 trestního řádu podat soudu návrh na schválení dohody o vině a trestu, a to v rozsahu sjednané dohody. „Takový návrh představuje unikátní formu rozhodnutí vedoucí k trestnímu stíhání před soudem, kterou podobně jako obžaloba a návrh na potrestání může předložit soudu výlučně státní zástupce.“⁶⁴ Návrh na schválení DVT přitom, podobně jako obžaloba či návrh na potrestání, představuje rozhodnutí sui generis.⁶⁵

Pokud došlo ke shodě ve věci viny a trestu mezi státním zástupcem a obviněným, ale nikoliv už ve věci náhrady škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení, stanoví ust. § 175b odst. 1 trestního řádu státnímu zástupci povinnost na tuto skutečnost v návrhu soud upozornit. Podle ust. § 175b odst. 2 trestního řádu státní zástupce předá soudu

64 Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2292.

65 Jelínek, J., Říha, J., Sovák, Z. Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů. 3. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Leges, 2015, s. 143.

spolu s návrhem i samotnou dohodu o vině a trestu a další písemnosti, které mají význam pro soudní řízení a rozhodnutí. „Aby tedy soud byl schopen posoudit, zda je sjednaná dohoda o vině a trestu správná a přiměřená, případně zda v průběhu přípravného řízení nedošlo k zásadním procesním vadám, je nutné, aby mu státní zástupce spolu s návrhem na uzavření dohody o vině a trestu postoupil celý vyšetřovací spis, který obsahuje jak veškeré zajištěné důkazy z přípravného řízení, tak i protokol o průběhu sjednávání dohody o vině a trestu.“⁶⁶

Další podrobnosti k obsahu návrhu už zákon neuvádí, ale poskytuje nám je pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně, konkrétně čl. 48a odst. 12 POP, který zavazuje státního zástupce k uvedení veškerých povinných náležitostí dohody o vině a trestu v návrhu tak, aby soud byl schopen vydat podle ní odsuzující rozsudek. Obsahem tedy bude korespondovat s návrhem na potrestání a obžalobou.

Jakmile je návrh podaný, může ho státní zástupce vzít zpět do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě, a to podle ust. § 314o odst. 5 TŘ. Důsledkem zpětvzetí návrhu na schválení dohody o vině a trestu je návrat věci do přípravného řízení. Jelikož se v podstatě jedná o odvolání souhlasu s uzavřenou dohodou⁶⁷, zdá se být logické, že by tímto oprávněním měl disponovat i obviněný jako druhá smluvní strana. Trestní řád sice takové ustanovení přímo neobsahuje, nicméně odborníci vyvozují, že obviněnému toto právo rovněž náleží. Pokud by totiž obviněný nesměl vzít zpět svůj souhlas s uzavřenou dohodou o vině a trestu za stejných podmínek jako státní zástupce, jednalo by se o popření požadavku na jeho svobodné rozhodování o vyřízení věci pomocí dohody o vině a trestu a o vzdání se práva na projednání věci před soudem.⁶⁸

Otázkou je, zda je možné po zpětvzetí souhlasu státním zástupcem, nebo obviněným, a následném vrácení věci do přípravného řízení, započít nová jednání o dohodě o vině a trestu. Zákon takovou možnost přímo nevyklučuje, tedy lze usuzovat, že to možné je, byť je na zvážení stran (a zejména na straně státního zástupce), zda je možné docílit uzavření dohody když první pokus nebyl úspěšný. Nicméně podle ust. § 314s TŘ platí, že ke sjednané (neschválené) dohodě o vině a trestu a k prohlášení viny obviněným se v dalším řízení nepřihlíží.

Podaný návrh na schválení dohody o vině a trestu je následně přezkoumán předsedou senátu, který vychází nejen z obsahu návrhu samotného, ale i z přiloženého vyšetřovacího spisu. Ust. § 314o odst. 1 trestního řádu mu poté dává tři možnosti, jak rozhodnout:

66 Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2294.

67 Ščerba, F. a kol. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012, s. 40.

68 Tamtéž.

- i. nařídí veřejné zasedání k rozhodnutí o návrhu na schválení dohody o vině a trestu,
- ii. rozhodne o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu pro závažné procesní vady, zejména neměl-li obviněný při sjednávání dohody o vině a trestu obhájce, nebo z důvodů uvedených v § 314r odst. 2, nebo
- iii. nařídí předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu.

2.6. Předběžné projednání návrhu na schválení DVT

O předběžném projednání návrhu rozhoduje předseda senátu, pokud se domnívá, že existuje některý z důvodů uvedených v ust. § 314p odst. 1 trestního řádu, tedy že k rozhodnutí ve věci je příslušný jiný soud, nebo dokonce vůbec nejde o trestný čin, nýbrž o možný přestupek, správní delikt nebo kárné provinění a věc by tedy měla být postoupena jinému orgánu, který je způsobilý o ní rozhodnout, nebo existují-li okolnosti, pro které by mělo být trestní stíhání zastaveno, přerušeno, podmíněně zastaveno, nebo odůvodňující schválení narovnání. Předseda senátu tedy může po posouzení dostupných materiálů vyhodnotit, že namísto sjednání dohody o vině a trestu se nabízí jako vhodnější jiný typ odklonu (podmíněné zastavení trestního stíhání, či schválení narovnání). Literatura zde hovoří o odklonění se od jednoho typu odklonu a přiklonění se k odklonu jinému.⁶⁹ Pokud přitom soud dospěje k závěru, že takové okolnosti existují, může o nich po předběžném projednání návrhu autoritativně rozhodnout podle ust. § 314p odst. 3 trestního řádu.

Předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu se svou povahou blíží předběžnému projednání obžaloby podle ust. § 186 trestního řádu.⁷⁰ V zásadě je jeho účelem ujistit, zda rozhodnutí ve věci nepřísluší jinému orgánu, nebo nenabízí-li se vhodnější řešení věci, než jaké představuje dohoda o vině a trestu. Stejně tak ale slouží i ke zjištění, zda během přípravného řízení nenastaly závažné procesní vady, kvůli kterým by dohoda o vině a trestu musela být odmítnuta. Jsou-li takové vady zjevné, může návrh na schválení dohody odmítnout usnesením přímo předseda senátu podle ust. § 314o odst. 1 písm. b) trestního řádu, u složitějších případů pak v rámci předběžného projednání návrhu o odmítnutí rozhoduje celý senát.⁷¹

Po předběžném projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu rozhodne soud:

69 Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3648.

70 Jelínek, J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 5. aktualizované vydání podle stavu k 1. 11. 2014. Praha: Leges, 2014, s. 1102.

71 Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3648.

- i. o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti soudu, který je nejbližše společně nadřízený jemu a soudu, jenž je podle něj příslušný, má-li za to, že sám není příslušný k jejímu projednání,
- ii. o postoupení věci jinému orgánu, jsou-li k tomu důvody podle ust. § 171 odst. 1 trestního řádu,
- iii. o zastavení trestního stíhání, existují-li okolnosti uvedené v ust. § 172 odst. 1 nebo 2 trestního řádu,
- iv. o přerušení trestního stíhání, jsou-li pro to důvody podle ust. § 173 odst. 1 trestního řádu,
- v. o podmíněném zastavení trestního stíhání podle ust. § 307 trestního řádu, nebo rozhodne o schválení narovnání podle ust. § 309 trestního řádu,
- vi. podle ust. § 314p odst. 3 TŘ o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu pro závažné procesní vady, zejména pokud neměl obviněný při sjednávání dohody obhájce, nebo z jiných důvodů podle ust. § 314r odst. 2 trestního řádu.

Senát ve věci rozhoduje usnesením, proti němuž může státní zástupce a obviněný podat stížnost, nejedná-li se o rozhodnutí podle ust. § 314p odst. 3 písm. a) trestního řádu. Pro důvody podle písm. e) daného ustanovení může podat proti rozhodnutí stížnost též poškozený. Nabude-li usnesení o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu právní moci, je věc následně dle ust. § 314p odst. 5 a 6 TŘ vrácena do přípravného řízení.

Předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu probíhá zpravidla v neveřejném zasedání. Veřejný průběh zasedání může nařídít podle ust. § 314p odst. 2 TŘ předseda senátu, považuje-li to za účelné. Důvody pro takové rozhodnutí se mohou různit, nicméně z povahy věci vyplývá, že půjde především o provedení výslechu osob. Nicméně je třeba upozornit na fakt, že není žádoucí provádět rozsáhlé dokazování, za účelem odstranění nedostatků přípravného řízení, to není úkolem soudu.⁷² Vykazuje-li předchozí řízení takové nedostatky, měl by předseda senátu rozhodnout o odmítnutí návrhu podle ust. § 314o odst. 1 písm. b) trestního řádu a věc vrátit do přípravného řízení, kde mohou být chyby efektivněji napraveny.

72 Tamtéž, s. 3653.

2.7. Rozhodnutí o odmítnutí návrhu na schválení DVT

Vykazuje-li podaný návrh na schválení dohody o vině a trestu nedostatky, není vždy nutné, aby ho v rámci předběžného projednání přezkoumával celý senát a následně rozhodl o jeho odmítnutí. V taxativně vypočtených případech podle ust. § 314o odst. 1 písm. b) TŘ zákon umožňuje, aby takové rozhodnutí učinil pouze předseda senátu. Jedná se o závažné procesní vady, ke kterým došlo během procesu sjednávání dohody o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem, tím je myšleno, mimo jiné, také absence obhájce. Další důvody specifikuje ust. § 314r odst. 2 trestního řádu, tj. dohoda je nesprávná nebo nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo z hlediska druhu a výše navrženého trestu, případně ochranného opatření, nebo nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, anebo zjistí-li předseda, že došlo k závažnému porušení práv obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu.

Zákon tedy nabízí předsedovi senátu (potažmo soudu, důvody podle ust. § 314r odst. 2 trestního řádu jsou použitelné v obou stádiích řízení před soudem) rozsáhlou škálu důvodů pro odmítnutí dohody a poskytuje mu poměrně širokou diskreční pravomoc. Role soudu v celém procesu tak není zanedbatelná, lze ho označit takřka za rovnoprávného účastníka, jehož působením je silně omezena smluvní volnost stran. Důvodová zpráva k tomu uvádí, že „se nepřipouští, aby soud aktivně zasahoval do sjednané dohody a navrhoval změny sjednaného trestu nebo se vyjadřoval k jiným otázkám. Soud by se tak dostal z role nezávislého posuzovatele dohody do role obdobné, jako mají strany, kdy by před vlastním rozhodnutím v podstatě vyjednával o jednotlivých výrocích.“⁷³ Pozice soudu by se tak mohla v řízení o schválení návrhu dohody o vině a trestu připodobnit k roli Ústavního soudu, který je nadán pravomocí přezkoumávat zákony z hlediska jejich souladu s ústavním pořádkem ČR, a v případě zjištění rozporů je celé, nebo jejich části, rušit.

Roli nezávislého pozorovatele však popírá dikce následující odstavce trestního řádu, ust. § 314r odst. 3, podle kterého může soud v případech podle odst. 2 daného ustanovení namísto vrácení věci do přípravného řízení oznámit své výhrady státnímu zástupci a obviněnému, kteří mohou na základě těchto výtek navrhnout nové znění dohody o vině a trestu, za kterýmžto účelem soud odročí veřejné zasedání. Dle mého názoru je toto ustanovení v přímém rozporu se záměrem stanovit pozici soudu jako nezávislého pozorovatele, který byl

73 Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk č. 510/2011. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0> (ke dni 28.6.2018).

vyjádřen v důvodové zprávě. Takto široké moderační oprávnění totiž de facto staví soud do role další smluvní strany, která svou vůlí může ovlivnit obsah dohody o vině a trestu. Smyslem tohoto ustanovení je zjevně docílit rychlejšího a hospodárnějšího průběhu procesu, tak aby soud nemusel pokaždé vracet věc do přípravného řízení i v případech, kdy ke zhojení vady postačí rychlá domluva stran. I přesto je ale nutné konstatovat, že vlastní znění zákona je s důvodovou zprávou v jednoznačném rozporu.

O odmítnutí návrhu rozhoduje předseda senátu v souladu s ust. § 314o odst. 2 trestního řádu usnesením, ve kterém je povinen označit konkrétní vady nebo skutková zjištění, která byla důvodem odmítnutí návrhu. Proti usnesení se může státní zástupce nebo obviněný bránit stížností s odkladným účinkem. Pokud však usnesení nabude právní moci, znamená to návrat věci do přípravného řízení za účelem odstranění vytýkaných vad, jak stanoví § 314o odst. 2 a 3 TŘ. Následně se může státní zástupce rozhodnout, zda bude usilovat o sjednání nové dohody o vině a trestu, nebo věc vyřeší podáním obžaloby, nebo jiným způsobem, ke kterému ho zmocňuje zákon (např. jiným typem odklonu).

V zásadě lze říci, že možnost odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu předsedou senátu podle ust. § 314o odst. 1 písm. b) trestního řádu opět reflektuje snahu zákonodárce o dosažení co nejrychlejšího vyřízení věci. U zjevných nedostatků tak může promptně o odmítnutí návrhu rozhodnout přímo předseda a není nutné za tím účelem pořádat předběžné projednání návrhu za účasti celého senátu (jak je popsáno v předchozí kapitole 2.6.), což by dozajista znamenalo průtahy v řízení.⁷⁴

2.8. Veřejné zasedání k rozhodnutí o návrhu na schválení DVT podle ust. § 314q TŘ

Předseda senátu nařídí veřejné zasedání k rozhodnutí o návrhu na schválení dohody o vině a trestu podle ust. § 314o odst. 1 písm. a) trestního řádu, pokud neusoudí, že je třeba návrh odmítnout, nebo nařídít jeho předběžné projednání.

Jak vyplývá z ust. § 314q odst. 1 TŘ, aby mohlo veřejné zasedání řádně proběhnout, je zejména nezbytné zajistit účast státního zástupce a obviněného, bez jejichž přítomnosti veřejné zasedání konat nelze. Obviněný je k veřejnému zasedání soudem předvolán, z čehož mu plyne povinnost dostavit se v určitý den a hodinu k soudnímu jednání u nadepsaného soudu. Toto vyrozumění obvykle má písemnou formu a obviněnému je doručováno do vlastních rukou.⁷⁵ Pokud se obviněný rozhodně předvolání ignorovat a bez náležité omluvy se

⁷⁴ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3635.

⁷⁵ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 317.

k veřejnému zasedání nedostaví, může soud jeho účast zajistit pomocí předvedení nebo pořádkové pokuty, nicméně je to třeba brát v úvahu pouze jako krajní možnost. Spolupracující obviněný, který dobrovolně souhlasil se sjednáním dohody o vině a trestu pravděpodobně nemá důvod vyhýbat se veřejnému zasedání. Na druhé straně vynucování jeho přítomnosti za použití pořádkové pokuty či předvedení by mohlo pro něj být pobídkou, aby si ještě svůj souhlas s uzavřením dohody o vině a trestu rozmyslel.

Každopádně teoretickou možnost na zajištění přítomnosti obviněného zákon nabízí, na rozdíl od ostatních účastníků, kteří mohou být pouze předvoláni. To se týká státního zástupce, obhájce obviněného, poškozeného (případně pouze jeho zmocněnce, má-li nějakého), jak je uvedeno v ust. § 314q odst. 1 TŘ.

Kontroverzním tématem je přítomnost obhájce obviněného ve veřejném zasedání. Ust. § 36 odst. 1 písm. d) trestního řádu vyžaduje, aby byl obviněný povinně zastoupený obhájcem během sjednávání dohody o vině a trestu. Ohledně řízení před soudem, ve kterém probíhá schvalování návrhu na uzavření dohody o vině a trestu však již zákon mlčí. Názorová jednota nepanuje ani mezi odborníky. Zatímco někteří dovozují pomocí logického výkladu předmětného ustanovení (argumentem a minori ad maius), že nutná obhajoba je vyžadována jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem,⁷⁶ jiní trvají na doslovném výkladu zákona a omezují obligatorní zastoupení obviněného obhájcem pouze na fázi sjednávání dohody o vině a trestu.⁷⁷

Doslovným výkladem zákona bychom museli dojít k tomu, že v řízení před soudem o schválení návrhu dohody není nutná obhajoba vyžadována. Ale je potřeba se ptát, zda bylo skutečně úmyslem zákonodárce poskytnout obviněnému právo nutné obhajoby pouze pro sjednávání dohody o vině a trestu. Jistou logiku v tom spatřovat lze. Sjednávání dohody o vině a trestu se kromě obhájce obviněného účastní pouze státní zástupce a obviněný sám, s fakultativní účastí poškozeného, jehož role v procesu je ale spíše minoritní a zapojuje se do jednání co do způsobu a rozsahu náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Absence obhájce obviněného by tak poskytla státnímu zástupci značnou výhodu při jednání s obviněným, který v drtivé většině případů bývá právním laikem. Ten by tak mohl uzavřít i dohodu pro něj nevýhodnou, a to z důvodu nátlaku či užití lsti ze strany státního zástupce, na kterou by za běžných okolností nepřistoupil, pokud by měl k dispozici kvalifikovaného obhájce. Nutná obhajoba tak v přípravném řízení představuje

76 Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3668.

77 Např.: Jelínek, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. Bulletin advokacie, 2012, č. 10, s. 20, Ščerba, F. a kol. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012, s. 36.

institut zajišťující "rovnost zbraní", na jedné straně stojí státní zástupce (odborník v oblasti trestního práva) a na straně druhé obviněný, zastoupený obhájcem, rovněž odborníkem na trestní právo. Obhájce je tedy způsobilý posoudit nejen legalitu a legitimitu sjednané dohody, ale i zda je pro obviněného vůbec výhodné takovou dohodu uzavírat, když existuje poměrně vysoká šance, že při standardním řízení odsouzen nebude. Zakotvení nutné obhajoby pro fázi sjednávání dohody o vině a trestu v trestním řádu je tak naprosto nezbytné a správné.

V soudním řízení o návrhu na schválení dohody o vině a trestu je situace přeci jen trochu odlišná. Kromě účastníků z předchozího stadia řízení zde navíc vystupuje soud⁷⁸, který by měl být v pozici nezávislého pozorovatele, byť to tak úplně neplatí, jak zmiňuji výše. Soud disponuje řadou prostředků uvedených v ust. § 314o a násl. trestního řádu, díky kterým může sjednanou dohodu odmítnout schválit a věc vrátit do přípravného řízení, nebo sám vyřešit jinak, nebo dokonce vytknout chyby, které v dohodě spatřuje a odročit jednání až do doby sjednání nové (všechny uvedené možnosti již byly podrobněji rozebrány výše). Soud se tak může jevit jako pojistka, která nepřipustí schválení dohody nesprávné nebo nepřiměřené.

Na druhé straně musí být soud nezávislý a nestranný⁷⁹, tedy nebude jeho cílem zajistit obviněnému co možná nejvýhodnější podmínky dohody o vině a trestu, pouze se pokouší zamezit přijetí podmínek zjevně nesprávných či nepřiměřených. Dále je třeba myslet, především z praktického hlediska, na snahu o co nejrychlejší vyřešení a založení případu (a to jak z pohledu soudu, tak i státního zástupce). Nebudou se tedy zpravidla snažit o zajištění výhodné dohody pro obviněného, to je primárně úkolem obhájce, budou se snažit o dosažení rychlé dohody a ukončení případu. V návaznosti na to je ještě třeba zmínit, že odvolání proti nepravomocnému rozsudku, jímž soud schválí dohodu o vině a trestu, je možné pouze ve velmi omezeném okruhu případů, dle ust. § 245 odst. 1 TŘ.

Z výše uvedených důvodů se osobně přikláním k názorům o nezbytné přítomnosti obhájce obviněného, jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem, jinak obviněný nemůže plně uplatnit své právo na spravedlivý proces, garantované čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. V rámci úvah de lege ferenda by tedy mělo být v trestním řádu jednoznačně zakotveno, že obviněný musí být zastoupen obhájcem jak při sjednávání dohody o vině a trestu v přípravném řízení, tak i v řízení o jejím schválení před soudem.

78 Pokud mluvím o soudu v souvislosti s nutnou obhajobou, myslím tím buď předsedu senátu nebo samosoudce, tedy odborníka na trestní právo, přisídící do této úvahy nezahrnuji.

79 Čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Samotné veřejné zasedání o návrhu na schválení dohody o vině a trestu zahájí předseda senátu oznámením projednávané věci a následným zjištěním, zda jsou přítomni všichni účastníci, zejména obviněný a státní zástupce, jejichž účast je obligatorní.

Podle ust. § 314q odst. 2 TŘ je poté předsedou senátu vyzván státní zástupce k přednesu návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Po jeho přednesu vyzve předseda senátu obviněného, aby se k návrhu vyjádřil. Obviněnému se v jeho projevu nekladou žádné meze, může hovořit o všech aspektech týkajících se sjednané dohody o vině a trestu, a to např. o skutkových okolnostech spáchaného činu, nebo o procesním postupu sjednávání dohody. V rámci tohoto monologu by se obviněný měl ve vlastním zájmu vyjádřit rovněž k povinnosti nahradit škodu, nemajetkovou újmu nebo k vydání bezdůvodného obohacení, vzhledem k pravomoci soudu rozhodnout o nároku poškozeného pouze na základě dokumentů ve spise podle ust. § 314r odst. 4 trestního řádu.⁸⁰

Bezprostředně poté předseda senátu zahájí s obviněným dialog, jehož podstatou jsou tři okruhy dotazů podle ust. § 314q odst. 3 trestního řádu. Předseda senátu zjišťuje zda:

- i. „obviněný rozumí sjednané dohodě o vině a trestu, zejména zda je mu zřejmé, co tvoří podstatu skutku, který se mu klade za vinu, jaká je jeho právní kvalifikace a jaké trestní sazby zákon stanoví za trestný čin, který je v tomto skutku spatřován,
- ii. prohlášení o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, učinil dobrovolně a bez nátlaku a byl poučen o svých právech na obhajobu,
- iii. jsou mu známy všechny důsledky sjednání dohody o vině a trestu, zejména že se vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení a práva podat odvolání proti rozsudku, kterým by soud dohodu o vině a trestu schválil, s výjimkou důvodů uvedených v zákoně.“

„Účelem takového postupu soudu je ověření, zda šlo u obviněného skutečně o informovaný souhlas, který spočívá v prohlášení viny obviněným po jeho řádném informování o všech aspektech jeho prohlášení, toto prohlášení musí být učiněno před soudem, musí být řádně zaprotokolováno, musí být také ověřena absence donucení (a to i při zohlednění proporcionality mezi tím, co obviněnému hrozí, a výsledkem dohody). Tím vším budou naplněny požadavky kladené na rozsudek dosažený v řízení o dohodě o vině a trestu judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, a předejde se tak zneužití tohoto institutu.“⁸¹

⁸⁰ Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 3670.

⁸¹ Tamtéž. s. 3673.

Zákon výslovně nehovoří o tom, co by následovalo za situace, že by obviněný na některou, nebo více otázek neodpověděl kladně. Pravděpodobně by se další postup odvíjel od povahy takové vady. Nabízí se postup podle ust. § 314r odst. 2 a 3 trestního řádu, tedy v případech závažnějších vad by soud dohodu o vině a trestu neschválil a věc vrátil do přípravného řízení, ale v jistých případech by mohlo postačit odročení řízení do doby, než státní zástupce obviněného řádně poučí o veškerých důsledcích vyplývajících z uzavření dohody o vině a trestu. Nicméně toto není žádoucí stav, povinností státního zástupce je řádně poučit obviněného již při jednání o dohodě o vině a trestu v přípravném řízení, jak je uvedeno v čl. 48a odst. 7 POP. Na důsledné poučení svého klienta by měl dohlédnout i obhájce, který, jak již bylo uvedeno, musí být v dohodovacím řízení ze zákona přítomen. K negativním odpovědím ze strany obviněného na otázky předsedy senátu by tedy v praxi mělo docházet jen ojediněle.

Po dialogu mezi soudem a obviněným vybídne předseda senátu v souladu s ust. § 314q odst. 4 trestního řádu poškozeného, aby se k věci rovněž vyjádřil, pokud je osobně u jednání přítomen. Poškozený se primárně vyjadřuje k otázkám způsobu a výše náhrady škody, nemajetkové újmy a bezdůvodného obohacení, což mu nebrání ve sdělení svého názoru i na ostatní probíraná témata. Jestliže jeho nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení není součástí sjednané dohody, může i tak v souladu s ust. § 314r odst. 4 TŘ soudu navrhnout, aby o něm rozhodl podle ust. § 228 trestního řádu, pokud je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy. Poškozený by však měl uvést důvody, proč nebyl způsob a rozsah náhrady škody sjednán přímo v dohodě o vině a trestu, tedy zejména proč v této věci nedospěli s obviněným ke konsenzu.

Ust. § 314q odst. 5 trestního řádu stanoví, že soud dokazování neprovádí. Jak již bylo mnohokrát zmíněno, smyslem institutu dohody o vině a trestu je mj. zrychlení trestního řízení. Provádění důkazů soudem v tomto stádiu řízení by tedy bylo z hlediska rychlosti celého procesu značně kontraproduktivní a popíralo by účel odklonu jako takového. Dokazování má probíhat již v přípravném řízení, což vyplývá z ust. § 175a odst. 1 trestního řádu. Zákon však přesto soudu v rámci ust. § 314q odst. 5 TŘ určité pravomoci přiznává, a to zejména ve formě vyslechnutí obviněného a opatření potřebných vysvětlení od dalších osob. Vysvětlení poskytují osoby, které by v klasickém trestním řízení měly postavení svědků a mohly být podrobeny výslechu, což ovšem není v řízení o schválení dohody o vině a trestu možné, právě z důvodu, že soud neprovádí dokazování.⁸² Výslech obviněného probíhá v případech, kdy má

82 Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3675.

soud důvodné pochyby o tom, že se skutek stal, že je trestným činem, či že ho spáchal obviněný.⁸³

2.9. Rozhodnutí o návrhu na schválení DVT

Soud rozhoduje o návrhu na schválení dohody o vině a trestu v souladu s § 314r trestního řádu. Jak přitom stanoví odstavec 1 tohoto ustanovení, o skutku, jeho právní kvalifikaci, trestu a ochranném opatření může rozhodovat pouze v tom rozsahu, který je uveden v samotné dohodě o vině a trestu, není možné, aby rozhodl o změně právní kvalifikace skutku či o uložení jiného trestu, než který je navrhován. Výjimku lze zaznamenat v rámci zkráceného přípravného řízení, kdy se dohoda o vině a trestu sjednává o skutku, ze kterého je obviněný podezřelý, ne pro který se vede trestní stíhání, neboť trestní řízení zahájeno až okamžikem podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu soudem.⁸⁴

Fakultativně může dohoda o vině a trestu zahrnovat rovněž nárok poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení, a to za podmínky, že poškozený svůj nárok řádně a včas uplatnil, tedy nejpozději v průběhu prvního jednání o dohodě o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným, podle ust. § 175a odst. 2 TŘ. Pokud je tedy součástí sjednané dohody o vině a trestu i nárok poškozeného, je jím soud vázán podobně jako ohledně skutku, jeho právní kvalifikace a trestu. Dohodnutý způsob a rozsah náhrady škody poškozenému, jak bylo ujednáno mezi ním, státním zástupcem a obviněným, nemůže soud podle § 314r odst. 1 TŘ jednostranně měnit. Pokud se poškozený s obviněným na náhradě škody nedohodl, či nebyl při jednání o uzavření dohody o vině a trestu vůbec přítomen a uzavřená dohoda tak vůbec nezahrnuje nárok poškozeného, je soud oprávněn postupovat podle § 228 nebo § 229 trestního řádu, tedy buď sám autoritativně rozhodnout o náhradě škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení poškozenému, resp. ho odkázat na civilní řízení. Obdobně soud postupuje v případech, kdy sice ke sjednání způsobu a rozsahu náhrady škody v rámci jednání o dohodě o vině a trestu došlo, poškozený svůj nárok řádně uplatnil, ale dále se jednání neúčastnil a nesouhlasí s výší náhrady škody, na které se s obviněným dohodl státní zástupce jeho jménem.⁸⁵

Kromě pár výjimek taxativně stanovených zákonem (§ 314r odst. 3 a 5 trestního řádu) tedy soud v zásadě má pouze dvě možnosti, návrh na schválení dohody o vině a trestu buď

83 Tamtéž, s. 3674.

84 Tamtéž, s. 3678.

85 Tamtéž, s. 3680.

schválí, nebo neschválí.⁸⁶ Důvody pro i proti schválení dohody jsou uvedeny v § 314r odst. 2 a 4 trestního řádu.

Unikátní možnost částečně se podílet na formování dohody o vině a trestu poskytuje soudu ust. § 314r odst. 3 trestního řádu. Užije se v případech, kdy jsou splněny podmínky podle předchozího odstavce 2 téhož ustanovení, pro které by soud mohl dohodu neschválit a věc vrátit usnesením do přípravného řízení. Namísto toho však může soud oznámit své výhrady k dohodě státnímu zástupci a obviněnému a odročit veřejné zasedání. Na základě výtek soudu pak státní zástupce a obviněný mohou sjednat novou dohodu, jejíž návrh následně soudu předloží ke schválení. Toto moderační právo soudu představuje užitečný nástroj, jak lze odstranit drobné nedostatky v dohodě o vině a trestu bez nutnosti vracet věc do přípravného řízení, což by celý proces výrazně protáhlo. Tomu svědčí i třetí věta daného ustanovení, podle které soud věc vrátí do přípravného řízení, pokud ve lhůtě, kterou určil, nedojde k předložení nového návrhu na uzavření dohody o vině a trestu.

Ust. § 314r odst. 5 trestního řádu poté zakotvuje, řekněme, doplňkové pravomoci soudu. Jsou-li naplněny zákonné podmínky, může soud rozhodnout o postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, přerušování trestního stíhání, podmíněném zastavení trestního stíhání nebo o schválení narovnání, přičemž důsledkem takového rozhodnutí pochopitelně je, že nedojde ke schválení dohody o vině a trestu, ale věc je vyřízena jiným způsobem. Nutno podotknout, že primárně by měl takové rozhodnutí učinit při naplnění předpokladů státní zástupce již v přípravném řízení, neboť to spadá do jeho výlučné pravomoci, jak je uvedeno v ust. § 175 odst. 1 TŘ. Pokud o tom rozhoduje soud ve chvíli, kdy řízení dospěje do takto pokročilého stádia, představuje to buď pochybení státního zástupce, nebo podstatnou změnu okolností, ke které v průběhu řízení došlo.

2.9.1. Schválení DVT

Podle ust. § 314r odst. 4 trestního řádu schválí soud předložený návrh dohody o vině a trestu odsuzujícím rozsudkem, pokud proti ní nemá žádné výhrady, pro které by ji odmítl. Rozsudek musí formálně i obsahově vyhovovat obecným požadavkům na rozsudky podle ust. § 120 a násl. trestního řádu, nicméně taktéž musí obsahovat specifika uvedená v ust. § 314r odst. 4 trestního řádu. Je tedy třeba, aby z výroku výslovně uváděl, že se schvaluje jistá dohoda, chybět nesmí ani označení smluvních stran, stejně tak datum a místo uzavření

⁸⁶ Ščerba, F. a kol. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012, s. 44.

dohody, aby byla jasně určitelná a nezaměnitelná. Výrok o vině a trestu, ochranném opatření i o nároku poškozeného na náhradu škody, pak musí korespondovat se zněním uzavřené dohody. Rozsudek obsahově odlišný od dohody o vině a trestu je důvodem pro uplatnění opravného prostředku. Vzhledem k tomu, že nedochází k nařízení hlavního líčení, z obviněného se nestává obžalovaný a jako obviněný je tedy označen i v odsuzujícím rozsudku, jímž soud schvaluje dohodu o vině a trestu.⁸⁷

2.9.2. Neschválení DVT

Důvody, pro které soud návrh na uzavření dohody o vině a trestu odmítne, jsou taxativně uvedeny v ust. § 314r odst. 2 trestního řádu. Pokud se jedná o vady méně závažné a odstranitelné, může soud upřednostnit postup podle § 314r odst. 3 trestního řádu, tedy sdělit státnímu zástupci a obviněnému své výhrady a určit jim lhůtu pro sjednání a předložení nové dohody. V případě, že není lhůta pro předložení nového znění dohody dodržena, postupuje soud stejně, jako by návrh dohody o vině a trestu odmítl a celou věc usnesením vrátí do přípravného řízení.

Prvním z důvodů, pro které může soud návrh na schválení dohody o vině a trestu odmítnout, představuje její nesprávnost nebo nepřiměřenost z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem. Nutno podotknout, že podmínka nepřiměřenosti se logicky váže až na druhý důvod, kterým je druh a výše navrženého trestu, spojení „nepřiměřený skutkový stav“ by jednoduše nedávalo smysl, neboť zjištění skutkového stavu může být pouze nesprávné.⁸⁸ Ačkoliv absence dokazování při sjednávání dohody o vině a trestu v podstatě předpokládá, že skutkový stav nebude zjištěn natolik perfektně, jako kdyby ve věci proběhlo hlavní líčení, ust. § 175a odst. 1 trestního řádu klade podmínku, že výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že je trestným činem a že jej spáchal obviněný. Rozlišujeme zde tedy otázky skutkové (zda se skutek stal a zda jej spáchal obviněný) a právní (zda je skutek trestným činem).⁸⁹ V případě pochybností ohledně skutkových otázek si soud může vypomoci výslechem obviněného nebo opatřením vysvětlení od jiných osob. Dohodu odmítne schválit, pokud závěry vyšetřování jednoznačně neprokazují, že se skutek stal, že jej spáchal obviněný

87 Jelínek, J. a kol. Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů. 3. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Leges, 2015, s. 311, 489.

88 Ščerba, F. a kol. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012, s. 46.

89 Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3681.

nebo panují-li důvodné pochybnosti o tom, že prohlášení viny obviněného je pravdivé.⁹⁰ Pokud došlo k nesprávné právní kvalifikaci skutku v tom smyslu, že ve skutečnosti obviněný naplnil znaky skutkové podstaty jiného trestného činu, než o kterém byla sjednána dohoda o vině a trestu, soud dohodu neschválí. V případě, že obviněný nenaplnil znaky žádné skutkové podstaty a tedy se nejedná o trestný čin, ale o přestupek, správní delikt, popř. dovolené jednání, soud by měl primárně postupovat podle ust. § 314r odst. 5 trestního řádu a trestní stíhání zastavit, nebo věc postoupit orgánu, který je příslušný k rozhodování.

Dalším důvodem, pro který může soud dohodu o vině a trestu odmítnout, je pak její nesprávnost či nepřiměřenost z hlediska druhu a výše navrženého trestu, případně ochranného opatření. Ačkoliv je dohoda výsledkem jednání smluvních stran, smluvní volnost je poměrně omezena a státní zástupce musí respektovat zákonná pravidla pro ukládání trestů, jak jsou uvedena v obecné i zvláštní části trestního zákoníku. Soud neschválí takovou dohodu, ve které si strany sjednaly trest, který není dle zákona možné za daný trestný čin uložit, případně nejsou-li dodržena pravidla pro ukládání souhrnného, úhrnného nebo společného trestu.⁹¹ Stejně tak se strany při sjednávání dohody musí řídit i zákonným rozpětím jednotlivých trestů, a to zejména podle zvláštní části trestního zákoníku s přihlédnutím k obecným pravidlům v části obecné. Jako příklad lze uvést trestný čin zpronevěry podle ust. § 206 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Za naplnění základní skutkové podstaty bude pachatel potrestán odnětím svobody na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci. Soud by tedy neschválil takovou dohodu, kde by si za trestný čin zpronevěry státní zástupce s obviněným dohodl trest propadnutí majetku (tj. trest, který zákon nepřipouští) nebo trest odnětí svobody na 3 léta (druh trestu sice zákon připouští, ale horní hranicí jsou 2 roky). Trest zároveň nesmí být ani nepřiměřený, což znamená, že sice z hlediska zákona je dohodnutý druh i výše trestu povolená, ale vzhledem k specifickým okolnostem případu je trest nepřiměřeně přísný, či naopak mírný. Zde přitom odborníci zastávají názor, že s určitou mírou nepřiměřenosti je třeba počítat (zejména ve prospěch obviněného), neboť to je podstatou samotného sjednání dohody o vině a trestu, a vykoupeno přiznáním obviněného a odpadnutím nutnosti zdlouhavého dokazování. V zásadě by tedy soud měl přistoupit k neschválení dohody pouze v případech, kdy je dohodnutý druh a výše trestu zjevně nepřiměřený.⁹² Soud přitom vychází zejména z kritérií obsažených v ust. § 39 a násl. trestního zákoníku.

90 Ščerba, F. a kol. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012, s. 48.

91 Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3682.

92 Tamtéž, s. 3683.

Soud dále navrženou dohodu o vině a trestu neschválí pokud je nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Zde se bude jednat zejména o případy, kdy sjednaná částka v dohodě výrazně převyšuje skutečný nárok poškozeného, nebo je nesprávná z důvodu chybného použití pravidel občanského práva, která se týkají náhrady škody.⁹³ V jiných případech zřejmě nebude nutné, aby soud odmítal schválit dohodu jako takovou, když samotné ust. § 314r odst. 4 trestního řádu předpokládá možnost, že soud o nároku poškozeného rozhodne sám, nebo ho odkáže na občanskoprávní řízení.

Poslední variantou, kdy soud nemusí dohodu o vině a trestu schválit představuje závažné porušení práv obviněného při sjednávání dohody. Jako příklad lze bezesporu uvést situaci, kdy neměl obviněný v rozporu s ust. § 36 odst. 1 písm. d) trestního řádu obhájce, a to po celou dobu sjednávání dohody o vině a trestu. Dále o závažném porušení práv obviněného lze hovořit v případě, že neuzavřel dohodu o vině a trestu ze své svobodné vůle, ale pod nátlakem ze strany státního zástupce nebo jakékoliv jiné osoby. Tento výčet je však pouze demonstrativní a judikatura může dovodit porušení práv obviněného i v jiných situacích.

Rozhodne-li soud o tom, že některý z výše uvedených důvodů byl naplněn, dohodu o vině a trestu neschválí, ale usnesením s uvedením důvodu vrátí celou věc do přípravného řízení. Proti tomuto usnesení může podat stížnost státní zástupce, obviněný, popř. i poškozený pokud je usnesením dotčen (vzhledem k absenci speciální úpravy se aplikuje ust. § 141 a § 142 trestního řádu). Stížnosti zákon výslovně přiznává odkladný účinek a usnesení tedy může nabýt právní moci až poté, co je o stížnosti rozhodnuto.

Vrácení věci do přípravného řízení není překážkou pro to, aby se strany nepokusily uzavřít novou dohodu o vině a trestu, nemá tedy povahu *res iudicata*. Je třeba zdůraznit, že ať už poté dojde ke sjednání nové dohody, či je věc vyřízena pomocí jiného odklonu, nebo pokračuje standardní trestní řízení s hlavním líčením, k předchozí sjednané dohodě o vině a trestu a zejména k prohlášení viny obviněným se v dalším řízení nepřihlíží, neboť to striktně zakazuje zákon, konkrétně v ust. § 314s TR. Tato záruka je v souladu s právem obviněného na spravedlivý proces, potažmo promítnutím zásady *Nemo tenetur se ipsum accusare*⁹⁴, ale z praktického hlediska slouží především jako pobídka pro obviněného, aby byl ochotný zahájit jednání o dohodě o vině a trestu s vědomím, že pokud jednání ve výsledku ztroskotají, nebude to pro něj mít fatální následky.

93 Tamtéž.

94 Zákaz donucování k sebeobviňování.

2.10. Opravné prostředky

„Trestní právo procesní České republiky upravuje několik druhů opravných prostředků proti rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení. Jsou to stížnost, odvolání, odpor, dovolání, stížnost pro porušení zákona a obnova řízení. Opravné prostředky se dělí na řádné a mimořádné, a to v závislosti na tom, zda směřují proti dosud nepravomocným rozhodnutím, nebo rozhodnutím, která již právní moci nabyla. Řádnými opravnými prostředky jsou stížnost, odvolání a odpor (který má specifický charakter). Stížnost směřuje proti usnesení a odvolání proti rozsudku.“⁹⁵

O stížnosti proti usnesení soudu, kterým vrací věc do přípravného řízení, bylo již pojednáno v předchozí kapitole, tedy ji můžeme ponechat stranou a zaměřit se na odvolání. Odvolání lze podat proti nepravomocnému odsuzujícímu rozsudku, jímž soud schválil dohodu o vině a trestu. Zároveň je tak možné učinit pouze pokud napadený rozsudek neodpovídá sjednané dohodě o vině a trestu, jejíž schválení státní zástupce soudu navrhl, jak vyplývá z ust. § 245 odst. 1 TŘ. Jedná se zejména o odlišnosti co do druhu a výše uloženého trestu nebo způsobu a rozsahu náhrady škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení. Osoby způsobilé podat odvolání jsou státní zástupce a obviněný buď sám, nebo prostřednictvím jiných osob, jejichž výčet je obsažen v ust. § 247 odst. 2 trestního řádu. Odvolání dále může podle ust. § 245 odst. 1 TŘ podat i poškozený, ale pouze k nesprávnosti výroku o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení a pouze za předpokladu, že řádně a včas svůj nárok uplatnil, přičemž souhlasil s určitým způsobem a rozsahem náhrady škody a výrok soudu v rozsudku není v tomto ohledu totožný s dohodou o vině a trestu.

Mimořádnými opravnými prostředky pak jsou dovolání, stížnost pro porušení zákona a obnova řízení. V zásadě je možné použít jakýkoliv z nich, za podmínky splnění zákonných předpokladů a s přihlédnutím k specifické povaze odsuzujícího rozsudku, jímž soud schválil dohodu o vině a trestu. Z povahy věci tak není kupříkladu možné využít libovolného dovolacího důvodu (např. uložení trestu odnětí svobody na doživotí), ale obecně přípustné jsou všechny tři uvedené typy mimořádných opravných prostředků.

95 Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, s. 616.

3 Plea Bargaining in England and Wales

Institut plea bargaining (nebo plea bargain)⁹⁶ má v zemích systému common law dlouhou tradici. Jeho podstata částečně (s výjimkou deferred prosecution agreement) spočívá v uznání viny obviněným (tzv. plea of guilty). Přitom je třeba mít na paměti, že uznání viny (plea guilty) je samostatný a podrobně upravený institut, který funguje nezávisle vedle institutu dohody o vině a trestu (plea bargain), ačkoliv uzavření dohody o vině a trestu samozřejmě zpravidla přiznání obviněného předpokládá. V zásadě tedy lze říci, že plea bargain je specifickým postupem v rámci něhož obviněný souhlasí s přiznáním viny na základě dohody se státním zástupce.⁹⁷ Považuji za nezbytné tyto dva pojmy hned na začátku kapitoly vymežit a rozlišovat, aby dále nedocházelo k jejich záměně. Vzhledem k velmi obsáhlé úpravě plea bargaining, se nadále zaměřím pouze na tento institut a guilty pleas ponechám bokem.

Cambridge Dictionary definuje pojem plea bargain jako: „dohodu, která umožní obviněnému z trestného činu, aby přiznal spáchání méně závažného trestného činu, a výměnou za to nebude obžalován ze závažnějšího trestného činu.“⁹⁸ Jednostranná uznání viny obviněným lze nalézt již v období anglosaské Anglie, první dohody o vině a trestu pak v 12. století, nicméně se jednalo spíše o ojedinělé případy a hojněji tato praxe užívána nebyla.⁹⁹ Jak poukázal britský právní teoretik, Jeremy Bentham, ještě na začátku 19. století byly soudy neochotné akceptovat prohlášení viny obviněným nebo s nimi vyjednávat dohody o vině a trestu, naopak pokud již obviněný vinu uznal (plea guilty), cílem soudu bylo přesvědčit ho, aby své prohlášení změnil na nevinu (the plea of not guilty) a případná vina mu byla dokázána v řádném trestním procesu.¹⁰⁰ Nutno podotknout, že i samotný Bentham byl odpůrcem uzavírání dohod o vině a trestu ve snaze ochránit obviněné před jejich vlastní nerozvážností a hloupostí. Jako alternativu navrhoval důkladnější dokazování, a to za účelem předejití justičním omylům.¹⁰¹ Neochota soudů podporovat více uzavírání dohod o vině a trestu

96 Lze volně přeložit jako: vyjednávání o přiznání viny.

97 Jackson J., Langer, M., Tillers, P. Crime, Procedure and Evidence in a Comparative and International Context. Hart Publishing, 2008. s. 41.

98 Cambridge Dictionary. Dostupné na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/plea-bargain> (ke dni 28.6.2018).

99 Alschuler, A. W. Plea Bargaining And Its History. Columbia Law Review, 1979, s. 7, 8. Dostupné na: https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=2005&context=journal_articles (ke dni 28.6.2018).

100 Tamtéž.

101 Tamtéž.

souvisela i s tehdejšími trestními procesy jako takovými, který byl (ve srovnání s dnešním) extrémně rychlý, což bylo způsobeno několika faktory. Právo dokazování (the law of evidence) prakticky neexistovalo a důkazy tak mohly být promptně prováděny bez zákonných omezení, porota byla ustavována neformálně a mohla rozhodovat několik případů za sebou než byla rozpuštěna a obviněný nebyl před soudem zastoupen právním zástupcem, nad dodržováním jeho práv bděl samotný soud.¹⁰² Fenomén plea bargaining se tedy více začal rozvíjet až v poslední čtvrtině 19. století, kdy lze vysledovat i frekventovanější uzavírání dohod o vině a trestu.¹⁰³

Na rozdíl od české právní úpravy dohody o vině a trestu byl proces plea bargaining v Anglii a Walesu po dlouhou dobu neformální a nijak neregulován. Částečně to může být způsobeno faktem, že častěji docházelo k jednostrannému prohlášení viny obviněným (plea guilty) než k vyjednávání mezi státním zástupcem a obviněným o vině a trestu (plea bargaining), částečně i samotnou povahou common law, kde je preferováno spíše, řekněme, nastavení určitých rámcových pravidel a ponechání prostoru pro úvahu soudů s tím, že konkrétní pravidla budou postupně nastavována judikaturou. Je však trochu zarážející, že právní úprava plea bargaining ve Spojených státech amerických je mnohem podrobnější a komplexnější než ta britská.¹⁰⁴

Samotný termín "plea bargaining" je obtížně definovatelný, jak poukázal Lord C. J. Parker ve významném rozhodnutí ve věci R v Turner (1970) 2QB 321.¹⁰⁵ V zásadě mu můžou být přisuzovány čtyři odlišné významy:

- i. „dohoda mezi soudcem a obviněným (nebo jeho obhájcem), že pokud se přizná k trestnému činu, jenž je mu kladen za vinu, soud mu zaručí, jaký druh trestu mu bude nebo nebude uložen (např. že dostane jiný trest než odnětí svobody, nebo že mu bude uložena pokuta, jejíž výše bude specifikována až později),
- ii. závazek státního zástupce, že pokud se obviněný přizná ke spáchání určitých trestných činů, státní zástupce nezahrne do obžaloby jiné, závažnější trestné činy, které jsou obviněnému rovněž kladeny za vinu, resp. navrhne soudu uložení mírnějšího trestu,

102 Alschuler, A. W. Plea Bargaining And Its History. Columbia Law Review, 1979, s. 8. Dostupné na: https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=2005&context=journal_articles (ke dni 28.6.2018).

103 Tamtéž.

104 Alge, D. Negotiated Plea Agreements in Cases of Serious and Complex Fraud in England and Wales: A New Conceptualisation of Plea Bargaining? European Journal of Current Legal Issues, 2013 Vol 19, No 1. Dostupné na: <https://repository.uwl.ac.uk/id/eprint/2364/1/European%20Journal%20of%20Current%20Legal%20Issues.pdf> (ke dni 28.6.2018).

105 Sprack, J. A Practical Approach to Criminal Procedure. OUP Oxford, Twelfth Edition, 2008. s. 276, 277.

- iii. dohoda mezi obviněným a žalobcem, že pokud se obviněný přizná ke spáchání méně závažného trestného činu než jaký ve skutečnosti spáchal (ale který by se hůře prokazoval, např. znásilnění vs sexuální napadení - rape vs sexual assault), státní zástupce to bude akceptovat a trestní stíhání nadále povede pro tento méně závažný trestný čin,
- iv. státní zástupce souhlasí s tím, že neuvede v obžalobě určité trestné činy, které obviněný spáchal, pokud se přizná ke spáchání zbývajících.¹⁰⁶

Druhý typ plea bargaining se v právním systému Anglie a Walesu vůbec nevyskytuje, a to zejména z důvodu role státního zástupce v trestním procesu, neboť není oprávněn navrhnout soudu, potažmo porotě, jaký trest by měl být uložen, tudíž nemůže takovou záruku obviněnému ani poskytnout. Naopak plea bargaining ve smyslu bodů iii. a iv. je velmi často v praxi užíván. Není vždy ve veřejném zájmu plýtvat penězi a časem na zdlouhavé prokazování viny obviněného, pokud je ochoten přiznat se ke spáchání trestného činu méně závažného, nebo se přiznat ke spáchání alespoň k některým trestným činům, které spáchal, byť ne ke všem. Vyjednávání se zpravidla odehrává mezi státním zástupcem a obhájcem obviněného, a to mimo prostory soudu před zahájením samotného soudního jednání.¹⁰⁷

Účel procesu plea bargaining je podobný, jaký si slibovali čeští zákonodárci od zavedení institutu dohody o vině a trestu do českého právního řádu. Především reflektuje snahu vyhnout se zdlouhavému a nákladnému trestnímu řízení.¹⁰⁸

3.1. Právní úprava

V Anglii a Walesu jsou hlavními prameny práva statutes (zákony) a case law (precedenty).¹⁰⁹ Statutes se vyznačují tím, že se nejedná o kodexy s komplexní úpravou určité oblasti práva, ale o právní akt, který upravuje poměrně úzkou problematiku, jako příklad může sloužit Theft Act 1968. Tento zákon kromě trestného činu krádeže upravuje ještě pár dalších trestných činů proti majetku (např. loupež, vloupání, podvod a vydírání), nicméně celkově čítá pouhých 36 paragrafů. Zatímco tedy náš trestní zákoník představuje ucelený soubor trestního práva hmotného s taxativně uvedenými trestnými činy ve zvláštní části, ve

106 Sprack, J. A Practical Approach to Criminal Procedure. OUP Oxford, Twelfth Edition, 2008. s. 276, 277.

107 Tamtéž.

108 Horder, J., Allridge, P. Modern Bribery Law. Cambridge University Press, 2013. s. 233.

109 V ČR se rovněž namísto case law používá v užším smyslu výraz common law, kterým jsou myšleny pouze závazné judikáty soudů.

Velké Británii je právní úprava roztržštěná a jednotlivé skupiny trestných činů nebo i jednotlivé trestné činy nejsou hromadně vymezeny v jednom kodexu, ale zvláště v samostatných zákonech (statutes). Určitou problematiku pak upravují pouze precedenty, např. jednotlivé stupně zavinění (mens rea). Institut plea bargaining je případem, kdy jsou pravidla nastavena pouze za pomoci precedentů, nikoliv zákonem.

3.1.1. R v Turner (1970) 2QB 321 a související případy

U všech případů budou podrobněji rozebrány pouze okolnosti relevantní z hlediska institutu plea bargaining, skutkový stav bude ponechán stranou.

V případě R v Turner došlo k následující situaci. Obviněný v procesu nejprve svou vinu popřel. Obhájce obviněného následně po neformálním rozhovoru se soudcem obviněnému doporučil, aby své prohlášení změnil a vinu přiznal, s ohledem na to, že pokud se přizná, bude mu podle jeho názoru uložen pouze menší peněžitý trest, ale pokud setrvá ve svém postoji a bude nadále vinu popírat, riskuje uložení trestu odnětí svobody. Před tímto případem bylo běžnou praxí, že soudce nastínil obhájci obviněného, jaký trest uloží v případě přiznání, a jaký hrozí v případě popření viny.¹¹⁰ Obviněný Turner pod dojmem, že slova jeho obhájce reprezentují názor soudu, změnil své prohlášení a vinu přiznal. Následně mu byla uložena nejen pokuta, ale rovněž trest odnětí svobody v délce trvání 4 měsíců. Proti rozsudku si Turner podal odvolání s tím, že přiznání viny nebylo jeho svobodnou volbou, ale bylo učiněno na základě určitého očekávání trestu v návaznosti na rozhovor jeho obhájce se soudcem, přičemž výsledný trest s touto dohodou nekoresponduje. Odvolací soud (Court of Appeal) využil tohoto případu k ukončení praxe neformálních jednání mezi soudci a obhájci ohledně druhu a výše trestu a zároveň poprvé definovat určité znaky procesu plea bargaining.

Soud zdůraznil povinnost obhájce hájit zájmy obviněného a poskytovat mu právní rady podle svých nejlepších schopností, přičemž výslovně zakázal, aby doporučoval obhájce obviněnému přiznání viny, pokud ten svým jednáním skutečně trestný čin nespáchal. Za klíčové soud považuje, aby rozhodnutí obviněného (zda přiznat, či popřít svou vinu) bylo svobodné, dobrovolné a učiněno bez nátlaku. Dále soud potvrdil volnost přístupu obhájce k soudci, a to i před zahájením hlavního líčení, nicméně považuje za žádoucí, aby veškerým rozhovorům a jednáním mezi soudcem a jednou ze stran, byla přítomna i strana druhá. Tedy vždy by měl být kromě soudce a obhájce přítomen i státní zástupce a naopak. Nakonec soud zakotvil pravidlo, že ačkoliv obhájce může obviněnému poskytnout svůj právní názor ohledně

110 Sprack, J. Emmins on Criminal Procedure. Ninth Edition. Oxford University Press, 2002. s. 247.

pravděpodobného druhu a výše trestu s přihlédnutím k tomu, zda se přizná ke spáchání trestného činu, či nikoliv, k polehčujícím okolnostem, etc., je nepřípustné, aby taková informace byla poskytnuta přímo soudem, tudíž soudu zakázal jakákoliv vyjednávání ohledně viny a trestu. Toto pravidlo má jedinou výjimku. Soudce může sdělit jaký druh trestu bude uložen, ale s tím, že se tak stane bez ohledu na to, zda se obviněný přizná, či ne. Obhájce by poté měl s výsledkem takového jednání seznámit obviněného.¹¹¹

V případě R v Turner tedy soud jednak zdůraznil svobodu rozhodování obviněného a zakázal uzavírání dohod pod tlakem, nebo za podmínek, kdy obviněný neprojevuje svou svobodnou vůli. Dále nastavil základní pravidla pro do té doby takřka právně neupravený proces plea bargaining a zároveň silně omezil dohody obviněného (resp. jeho obhájce) a soudu, tedy plea bargaining podle bodu i. (viz dělení jednotlivých druhů v úvodu kapitoly 3). Rozhodnutí soudu by se mohlo zdát příliš restriktivní, nicméně je třeba zamyslet se nad kontextem. Proces plea bargaining ve Velké Británii je procesem neformálním, kdy nedochází v drtivé většině případů k uzavření písemné dohody, ale pouze dohody ústní, gentlemanské. Navíc je v podstatě vyloučeno, aby jednal obviněný o vině a trestu přímo se soudcem, takové jednání probíhá mezi soudcem a obhájcem, který pak výsledek sdělí obviněnému. Snadno tak může dojít k nepochopení či špatnému výkladu sdělení, jako se stalo v případě R v Turner. Princip, který byl v tomto rozhodnutí založen, tedy primárně slouží k ochraně zájmů obviněného, není jeho cílem bezúčelně omezit proces plea bargaining, ale spíše podpořit, aby k jednání docházelo mezi obviněným a státním zástupcem ještě před zahájením hlavního líčení.¹¹²

Vzhledem k tomu, že ve světle rozhodnutí R v Turner bylo uzavření dohody za účasti soudce takřka vyloučeno, do popředí se dostává dohoda se státním zástupcem. Spornou otázkou bylo, zda v případě dohody obviněného se státním zástupcem, má soud povinnost se takovou dohodou řídit. Relevantní precedenty v této věci přitom nejsou v souladu, neboť soudy zaujaly rozdílné postoje.

Soudce, Lord Lawton, ve věci R v Coward (1980) 70 Cr App R 70, zaujal stanovisko, že je výlučně věcí státního zástupce, zda prohlášení viny/neviny přijme a jakou dohodu s obviněným vyjedná. Jakkoliv tím není vyloučeno, že státní zástupce následně se soudcem celou věc projedná a vysvětlí svůj postoj a důvody pro dohodu, přičemž po diskuzi se soudcem může svůj názor i změnit a od dohody s obviněným odstoupit, soudce nemůže za

¹¹¹ R v Turner (1970) 54 Cr App R 352.

¹¹² Britská literatura hovoří o: "before the commencement of the trial", ačkoliv pojem trial plně nekoresponduje s hlavním líčením podle českého práva, rozhodl jsem se pro usnadnění tyto dva pojmy zaměňovat, neboť se nechci pouštět do dlouhých výkladů náležitostí trestního procesu ve Velké Británii a v zásadě se jedná o řízení před soudem.

žádných okolností státního zástupce proti jeho vůli donutit stíhat obviněného pro určitý trestný čin/trestné činy.¹¹³ Soudce tedy může posloužit státnímu zástupci jako nezávislý rádce a doporučit určitý postup, nikoliv postup ve věci autoritativně přikazovat.

Zcela opačný výsledek však představuje rozhodnutí ve věci R v Broad (1979) 68 CR App R 28, kde státní zástupce byl původně připraven přistoupit na dohodu s obviněnou B. a nestíhat jí, přičemž podmínkou bylo, že se přizná její spolupachatel. Soudce však s tímto postupem nesouhlasil a přikázal státnímu zástupci pokračovat v trestním stíhání. Obviněná B. byla nakonec navzdory uzavřené dohodě odsouzena a odvolací soud (Court of Appeal) zamítl její odvolání s odůvodněním, že soud nepředstavuje pouze úředníka s razítkem, který potvrdí jakoukoliv dohodu, kterou státní zástupce uzná za vhodnou, ale má v řízení vlastní nezávislou pozici a řídí se vlastním uvážením.¹¹⁴ K odlišným názorům soudů přispělo i to, že oba případy probíhaly ve stejnou dobu a soudy se tedy rozhodovaly nezávisle, neboť žádný precedent v dané věci dosud neexistoval. Zároveň se ani jeden s případů nedostal až k Nejvyššímu soudu (v té době House of Lords, Supreme Court byl zřízen až v roce 2005 zákonem "Constitutional Reform Act 2005" a začal fungovat od 1. 10. 2009).

Sjednotit danou problematiku se pokusila v r. 1986 tzv. Farquharsonova komise - Farquharson LJ's committee (název podle předsedy komise Lorda Farquharsona, dlouholetého státního zástupce). Komise vypracovala podrobné pokyny, zabývající se rolí státního zástupce v trestním procesu, včetně jeho účasti na plea bargaining.¹¹⁵ Je třeba dodat, že tyto pokyny nejsou právně závazné, ale mají spíše pro státní zástupce povahu doporučující, pokud jejich užití výslovně neschválí soud.¹¹⁶ Komise spornou otázku vyřešila tak, že státnímu zástupci dala možnost volby. Pokud obhajoba přijde s návrhem dohody o vině a trestu, má posléze státní zástupce v zásadě dvě možnosti. „Buď si před uzavřením dohody výslovně vyžádá souhlas soudce a poté je pro něj rozhodnutí soudce ohledně dohody závazné (ve smyslu pravidla z případu R v Broad). Nicméně státní zástupce se však může rozhodnout i k uzavření dohody bez jejího předchozího schválení soudem a v takovém případě jeho jediný závazek vůči soudu představuje poskytnutí dostatečného odůvodnění pro jeho rozhodnutí ohledně uzavření dohody s obviněným. Pokud soudce vyjádří s uzavřením dohody svůj nesouhlas, státní zástupce by měl ještě jednou celou věc zvážit s přihlédnutím k námitkám soudu, popř.

113 Sprack, J. A Practical Approach to Criminal Procedure. OUP Oxford, Twelfth Edition, 2008. s. 277.

114 Tamtéž. s. 277.

115 Farquharson Guidelines: Role of Prosecuting Advocates. Dostupné na: <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/farquharson-guidelines-role-prosecuting-advocates> (ke dni 28.6.2018).

116 Tamtéž.

celou věc konzultovat s Crown Prosecution Service (Korunní prokuraturou Anglie a Walesu).¹¹⁷ Bez ohledu na předchozí větu však má ve věci uzavření dohody o vině a trestu s obviněným konečné slovo sám státní zástupce, soudce či Crown Prosecution Service mu mohou doporučit postupovat určitým způsobem, ale nemají pravomoc mu to závazně nařizovat.¹¹⁸

Vzájemný vztah mezi státním zástupcem a soudcem byl tedy prozatím vyřešen a případy R v Coward, R v Broad a doporučení Farquharsonovy komise byly aplikovány až do r. 2005, kdy došlo v dané věci k významnému rozhodnutí R v Goodyear, o kterém je pojednáno v následující kapitole. Zbývalo vymezit rozsah a způsob dohody mezi státním zástupcem a obviněným, o což se opět postarala judikatura.

Uzavření dohody o vině mezi obviněným a státním zástupcem bývá zpravidla oboustranně výhodné. Státní zástupce se zbaví nutnosti mnohdy složitěho dokazování v rámci kontradiktorního procesu, které se řídí v Anglii a Walesu přísnými pravidly, přičemž obhajoba má široké spektrum možností, jak zpochybnit důkazy předkládané státním zástupcem.¹¹⁹ Obviněný zase očekává, že uznáním viny docílí zmírnění trestu. O trestu však se státním zástupcem vyjednávat nemůže, musí se tedy pokusit o dohodu, ve které se přizná ke spáchání méně závažného trestného činu, než za který by mohl být stíhán, popř. pokud spáchal trestných činů víc, tak uzná vinu pouze ve vztahu k některým a státní zástupce se zaváže nestíhat zbývající. Ačkoliv jistě existují případy, kdy taková dohoda je legitimní (např. nejasný skutkový stav, nedostatek důkazů podporujících určitou tezi, důkazy si navzájem odporují, hraniční případy okolností vylučujících protiprávnost, apod.), je pochopitelné, že obviněný se může pokoušet uzavřít dohodu i když není sporu o tom, že určitý trestný čin spáchal a méně závažný trestný čin, jehož se snaží dosáhnout, nemá oporu ve skutkovém stavu. Otázkou tedy je, zda může na podobnou dohodu státní zástupce přistoupit.

Nebezpečí spojená s uzavíráním neformálních a právní úpravou zanedbaných dohod mezi státním zástupcem a obviněným ukázal případ **R v Richards (1992) 41 WLR 263 P.C.**

117 CPS je nezávislý orgán, který je oprávněn stíhat trestné činy a zastupovat před soudy Korunu. Ačkoliv jsou k trestnímu stíhání podezřelých oprávněny i jiné orgány, nejvíce trestných činů v Anglii a Walesu stíhá právě CPS. Tento institut lze v rámci českého právního řádu přirovnat ke státnímu zastupitelství, které zastupuje stát. Pro zjednodušení budu v této práci pro jednotlivé prosecutors používat označení státní zástupce. Osobní složkou CPS jsou jednotliví státní zástupci (prosecutors), přičemž v čele stojí The Director of Public Prosecutions (DPP), v podstatě něco jako předseda celé organizace, který může dozorovat práci jednotlivých státních zástupců a vstupovat do případů, má-li za to, že je to důvodné. Nad DPP ještě stojí Attorney General se samostatnými pravomocemi a působností, jsou to dva různé instituty, které je třeba odlišovat.

Hucklesby, A., Wahidin, A. Criminal Justice. Second Edition. Oxford University Press, 2013. s. 85.

Další informace dostupné na: <https://www.cps.gov.uk/about-cps> (ke dni 28.6.2018).

118 Sprack, J. A Practical Approach to Criminal Procedure. OUP Oxford, Twelfth Edition, 2008. s. 277.

119 Choo, A. L.-T. Evidence. Fourth edition. Oxford University Press, 2015. s. 29 - 92.

Obviněný byl stíhán za vraždu (murder), nicméně dohodl se se státním zástupcem na uzavření dohody, ve které se přizná k zabití (voluntary manslaughter) na základě provokace ze strany oběti (provocation).¹²⁰ Tato dohoda ovšem neměla pražádnou oporu ve skutkovém stavu, což neuniklo pozornosti The Director of Public Prosecutions, který vstoupil do řízení, dohodu o vině anuloval a obviněný byl později odsouzen za vraždu. Tento zásah ocenil i Court of Appeal, který označil Crown (Korunu) zastoupenou státním zástupcem za stranu, která se snažila minimalizovat odpovědnost obviněného i přesto, že podle dostupných faktů byla spáchána vražda.

Dalším významným rozhodnutím bylo **R v Beswick (1996) 1 Cr App R (S) 343**. Státní zástupce zde přistoupila na dohodu o vině, ve které se obviněný přiznal ke spáchání méně závažného trestného činu, nezákonné způsobení újmy na zdraví (unlawfully inflicting grievous bodily harm), přičemž bylo argumentováno tím, že obviněný jednal v sebeobraně. Skutkový stav případu však jednoznačně prokazoval, že obviněný na oběť zaútočil jako první, nota bene v rámci větší skupiny útočníků. Příklad se posléze dostal k soudu, který se rozhodl k uzavřené dohodě nepřihlížet, nařídil tzv. "Newton hearing"¹²¹ a po řádném zjištění skutkového stavu rozhodl o odsouzení obviněného a uložil mu trest odnětí svobody v délce trvání 15 měsíců. Odsouzený se proti rozsudku odvolal a dosáhl u Court of Appeal snížení trestu o 3 měsíce. Odvolací soud zároveň využil příležitosti ke stanovení 5 principů, jimiž se mají státní zástupci při uzavírání dohod o vině s obviněnými řídit:¹²²

- i. „Státní zástupci musí důkladně zvážit, zda je v souladu s právním řádem a právními principy přijetí uznání viny obviněným, a to ve vztahu k jakémukoliv trestnému činu, ale zejména k méně závažným trestným činům,
- ii. státní zástupce by neměl uzavřít a předložit soudu žádnou dohodu s obviněným, která je založena na nereálném či nepravdivém skutkovém stavu,

120 Trestný čin "voluntary manslaughter on basis of provocation" spočíval v zabití člověka z částečně odůvodnitelné pohnutky, tedy že oběť útok vyprovokovala, tedy ačkoliv pachatel zamýšlel oběť zabít, nejedná se z toho důvodu o vraždu. Institut "provocation" byl zrušen přijetím Coroners and Justice Act 2009, který ho nahradil dvěma jinými, předněji vymezenými instituty - "loss of control, diminished responsibility". Více informací dostupných na: <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/homicide-murder-and-manslaughter> (ke dni 28.6.2018).

121 Podle případu R v Newton 77 Cr. App. R. 13 CA, jedná se o samostatné zasedání soudu s přítomností obviněného a státního zástupce (občas označováno jako miniproces), a to zejména v případech, kdy obviněný uzná vinu, ale se státním zástupcem se neshodne na podstatných okolnostech případu. Účelem jednání je tyto rozpory odstranit, přičemž v určitých případech soud tento proces nařizovat nemusí.

Více informací dostupných na: <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/newton-hearings> (ke dni 28.6.2018).

122 McConville, M., Marsh L. Criminal Judges: Legitimacy, Courts and State-Induced Guilty Pleas in Britain. Edward Elgar Publishing, 2014. s. 143.

- iii. The Director of Public Prosecutions (dále také jako "DPP") může před okamžikem vynesení rozsudku vstoupit do řízení a iniciovat zrušení dohody o vině, má-li za to, že by její uznání způsobilo nespravedlivý výsledek trestního řízení,
- iv. DPP je oprávněn zasáhnout do probíhajícího řízení i v případech, kdy s uzavřenou dohodou souhlasí kromě státního zástupce a obviněného i soudce,
- v. aby bylo možné uzavřít dohodu pro méně závažný trestný čin, musí být pro to skutkové a právní důvody, které je státní zástupce povinen uvést.¹²³

Soud v případech *R v Richards* a *R v Beswick* poměrně jasně ustanovil právní rámec, ve kterém lze uzavřít dohodu o vině mezi státním zástupcem a obviněným. Zejména se zaměřil na situace, kdy jednání obviněného nese znaky společné pro více trestných činů a může být posouzeno buď jako závažnější, nebo méně závažný trestný čin. Jak vyplývá z výše uvedeného, státní zástupci inklinovali k uzavírání dohod i v případech, kdy bylo téměř jisté, že obviněný reálně svým jednáním spáchal závažnější trestný čin, ale státní zástupce souhlasil s uzavřením dohody, ve které se s obviněným shodli, že ten spáchal trestný čin méně závažný. Ve snaze předejít těmto neblahým a nežádoucím praktikám, stanovil Court of Appeal nejen pevná pravidla pro uzavírání dohod o vině, jimiž se státní zástupce musí řídit, ale rovněž ustanovil dohled DPP, který může do řízení vstoupit a uzavřenou dohodu anulovat. Zároveň však neomezil uzavírání dohod o vině nad míru nezbytně nutnou, ale stále ponechal dostatečný prostor pro vyjednávání stran. Uvedené precedenty pouze zaručují, že nedojde ke sjednání nezákonné či zjevně nespravedlivé dohody, která neodpovídá skutečnosti.

3.1.2. R v Goodyear (2005) 3 All ER 117 a související právní úprava

R v Goodyear je z hlediska institutu plea bargaining významným případem. Částečně nahradil pravidla stanovená soudem v případě *R v Turner*, ale zejména poskytl podrobná pravidla pro přípustnost poskytnutí „informace o druhu a výši“¹²⁴ trestu soudem.¹²⁵ Jednalo se tedy o průlom do restriktivního rozhodnutí ve věci *R v Turner*, kdy byla možnost poskytnutí informace ohledně druhu a výše trestu soudem takřka vyloučena. Zachován zůstal princip, že uznání viny obviněným musí být učiněno dobrovolně, svobodně a bez nedovoleného nátlaku. Odvolací soud (Court of Appeal) usoudil, že není důvodné zakazovat obviněnému, aby

123 *R v Beswick* (1996) 1 Cr App R (S) 343.

124 V angličtině je používán výraz "indication", což lze v souvislosti s plea bargaining zhruba přeložit jako informace či určení druhu a výše trestu, který soud hodlá za daný trestný čin uložit.

125 Sprack, J. A Practical Approach to Criminal Procedure. OUP Oxford, Twelfth Edition, 2008. s. 278.

instruoval svého obhájce, a ten tak mohl zjistit od soudce, jaký nejpřísnější trest bude uložen. Soud prohlásil, že efekt je stejný, jako by se obviněný spolehnul na kvalifikovaný odhad svého obhájce ohledně maximální výše trestu, ale místo toho se mu dostane přesnějšího odhadu od samotného soudce.¹²⁶ Nicméně soudce je oprávněn uvést pouze nejvyšší možný druh a výměru trestu, nesmí se zapojit do samotného procesu plea bargaining, který stále zůstával neformální a na úrovni mezi státním zástupce a obviněným.¹²⁷ Soud tedy nemohl diskutovat se stranami, jaký trest bude uložen pokud se obviněný přizná ke všem spáchaným trestným činům, nebo pouze k některým, nebo k trestnému činu méně závažnému, přičemž lze důvodně předpokládat, že naplnil znaky skutkové podstaty závažnějšího trestného činu. Alternativní určení různých trestů a jejich různé výše soudcem v závislosti na možná přiznání viny žalovaným tedy není povoleno.¹²⁸

Případ R v Goodyear každopádně stanovil komplexní, obsáhlý a zejména závazný návod pro soudce, státní zástupce i pro obhájce, který nahradil pravidla podle rozhodnutí R v Turner. Porušení těchto pravidel pak zakládá důvod pro užití opravných prostředků. Soudcům především určil, jakým způsobem a za jakých podmínek poskytovat obhajobě¹²⁹ informace o hrozícím trestu:

- i. „Soudce by sám neměl nikdy informaci o hrozícím trestu poskytovat z vlastní iniciativy, ale pouze v případě, že je o to požádán obviněným (resp. jeho obhájcem),
- ii. soudce je oprávněn připomenout obhájci obviněného, že obviněný může usilovat o informaci ohledně druhu a výše trestu,
- iii. kde je vznesena žádost ze strany obhajoby o poskytnutí informace o trestu, je právem soudce odmítnout takovou informaci poskytnout nebo její poskytnutí odložit, a to i bez uvedení důvodu,
- iv. pokud se soudce rozhodne poskytnutí informace o trestu odložit, může zároveň uvést důvody, za jakých je ochoten informaci poskytnout,
- v. i když soudce odmítne v určitém stadiu procesu informaci o trestu poskytnout, nebrání to obviněnému, aby se tuto informaci nepokusil opětovně získat od soudce později,
- vi. pokud však soudce žádost o poskytnutí informace odmítl, neměl by později být iniciátorem zahájení opětovných jednání o jejím poskytnutí, s výjimkou situace, kdy

126 Raphael, M. Plea Bargaining and the role of the lawyer. Peters & Peters, Bratislava 2008, s. 3, Dostupné na: http://www.ecba.org/extdocserv/conferences/brat2008/PleaBarg_Monty.pdf (ke dni 28.6.2018).

127 R v Goodyear [2005] EWCA Crim 888, par. 67. Dostupné na: <http://www.thelawpages.com/court-case-reports/R-v-Goodyear-CCA.pdf> (ke dni 28.6.2018).

128 Tamtéž.

129 Výraz "obhajoba" je ve 3. kapitole užíván pro označení obviněného nebo jeho advokáta (právního zástupce).

- naznačí, že se okolnosti podstatně změnili a je připraven zvážit novou žádost ze strany obviněného o poskytnutí informace o trestu,
- vii. jakmile jednou soudce informaci o výši trestu poskytl, je tato informace právně závazná a musí se jí řídit, jak soudce, který ji vydal, tak i jakýkoliv jiný soudce, který o případu bude rozhodovat,
 - viii. pokud je informace o trestu obviněnému poskytnuta a ten, po jejím zvážení, neuzná svou vinu, tato informace se stává neúčinnou a soud jí v dalším procesu není vázán,
 - ix. informace o trestu nemá být poskytována na základě hypotetických faktů ale na základě písemné dohody (v případech, kdy je tento požadavek přiměřený) mezi obhajobou a státním zástupcem, přičemž tato dohoda obsahuje hrubý skutkový a právní stav případu, na kterém se strany shodly.¹³⁰

V paragrafech rozhodnutí R v Goodyear, které jsou věnovány obhajobě, soud zdůraznil, že je to právě obviněný (kromě výjimky, kdy tuto skutečnost může obhájci připomenout sám soudce), který by prostřednictvím svého obhájce měl podat soudu žádost o poskytnutí informace o trestu.¹³¹ Ať už je však způsob zahájení jednání o poskytnutí informace o trestu jakýkoliv, obhájce by do jednání se soudcem měl vstoupit pouze s písemným pověřením svého mandanta (obviněného), kde bude výslovně uvedeno, že obviněný má zájem o poskytnutí informace o výši trestu.¹³² Zároveň soud zdůraznil, že obhájce je osobně zodpovědný za to, že obviněný bude plně srozuměn s následujícími fakty:

- i. „Obviněný by neměl uznat vinu, pokud skutečně není vinný,
- ii. jakákoliv informace o trestu, kterou soud obhajobě poskytne je přezkoumatelná Nejvyšším státním zástupcem (Attorney General for England and Wales), a to z hlediska, zda plánovaný trest není nepřiměřeně mírný, přičemž usoudí-li, že taková situace nastala, může podat stížnost k odvolacímu soudu (Court of Appeal),
- iii. informace o trestu sdělená soudem reflektuje aktuální situaci, pokud ji tedy soud obviněnému poskytne a ten následně nepřizná vinu, tato informace se stává neúčinnou,
- iv. poskytnutá informace se vztahuje pouze k otázce případných následků odsouzení, tedy určité postupy v řízení (např. konfiskační řízení) se dějí automaticky, aniž by je soudce mohl vyjmout, nebo vzbudit poskytnutím informace očekávání, že tak může učinit.“¹³³

130 Murphy, P. and team. Blackstone's Criminal Practice 2007, Oxford University Press, 2006, par. D11.76.

131 R v Goodyear [2005] EWCA Crim 888, par. 63.

132 Tamtéž. par. 64.

133 Tamtéž. par. 65.

Soud dále zdůraznil, že obhajoba by neměla usilovat o poskytnutí informace o trestu předtím, než projednají celou věc se státním zástupcem, a to jak z hlediska uznání viny, tak i ve věci skutkového stavu případu, přičemž cílem je odstranění nejasností a dospění k uzavření dohody. Taková dohoda by měla být poté sepsána a předložena soudu spolu s žádostí o poskytnutí informace o výši trestu. Soud pamatoval i na situaci, kdy dojde k neshodě mezi státním zástupcem a obhájcem ohledně konkrétní skutečnosti, o které je však obhájce přesvědčen, že je pro účely určení trestu irelevantní. Tento rozpor nebrání předložení dohody soudu s žádostí o poskytnutí informace o trestu za předpokladu, že je v dohodě uveden, tak aby soudce mohl relevantnost daného faktu sám posoudit.¹³⁴

Jakkoliv by se mohlo zdát, že díky rozhodnutí ve věci R v Goodyear nabývá proces plea bargaining pevnějších obrysů, jako např. vymezení role soudce, obhájce, obviněného a státního zástupce, požadavek na písemnou formu dohody mezi státním zástupcem a obhajobou a její předložení soudu, atd., realita je ve skutečnosti lehce odlišná a je potřeba zde věci uvést na pravou míru. Soud v rozhodnutí R v Goodyear ve mnoha paragrafech používá výrazy "he should" nebo "he should not"¹³⁵, taková ustanovení pak mají spíše pouze doporučující charakter, ale soud předpokládá, že mohou nastat i situace, odůvodňující odklon od těchto pravidel a nechává tedy dikcí rozhodnutí do budoucna pootevřená zadní vrátka, v praxi se však soudy, státní zástupci a obhajoba i tak budou v drtivé většině případů pravidly řídit, pokud nenastane mimořádná situace, která by ospravedlňovala jiný postup.

Soud pamatoval i na výjimečné případy, kdy obviněný není právně zastoupen advokátem. Nastane-li taková situace je obviněný oprávněn podat soudu žádost o informaci o trestu ze své vlastní iniciativy, avšak pouhé informování obviněného o tomto jeho právu ze strany státního zástupce či soudce samotného je zcela nežádoucí, neboť by později mohla být označena, či vykládána jako vyvíjení nepřiměřeného tlaku na obviněného, za účelem uzavření dohody o vině a trestu.¹³⁶

Ohledně role obžaloby soud opět zdůraznil fakt, že není jejím úkolem zahajovat jednání vedoucí k dohodě o vině, ale má vyčkat na vznesení návrhu ze strany obhajoby. Dále se soud rozhodl, podobně jako pro soudce a obhajobu, stanovit v procesu plea bargaining rovněž povinnosti státního zástupce, za jejichž dodržení odpovídá:

134 Tamtéž. par. 66.

135 Překlad z anglického jazyka do českého: He should - měl by; he should not - neměl by.

136 R v Goodyear [2005] EWCA Crim 888, par. 68.

- i. „Pokud státní zástupce s obviněným nejsou schopni docílit dohody o vině, kde by se shodli alespoň na základních náležitostech případu, ať už právních či skutkových, a obhájoba i přesto podá soudci žádost o poskytnutí informace ohledně trestu a soudce projeví ochotu ji poskytnout, měl by státní zástupce soudce upozornit, že na základě pokynů stanovených tímto případem (R v Goodyear), nemá být informace o trestu poskytnuta bez předchozího předložení uzavřené dohody o vině mezi státním zástupcem a obhájobou. Výjimku představuje případ, kdy soudce usoudí, že v procesu lze pokračovat i bez nařízení tzv. Newton hearing (viz výše);
- ii. Pokud obhájoba usiluje o získání informace o trestu, státní zástupce by se měl soudce dotázat, zda ten disponuje nebo má přístup k veškerým důkazům, které státní zástupce považuje za relevantní pro daný případ, a to včetně osobní výpovědi oběti trestného činu, stejně jako záznamy o předchozích odsouzeních obviněného;
- iii. Pokud bylo v procesu postupováno v souladu se zákonnými pravidly, není obvykle nutné, aby státní zástupce předtím, než soud poskytne informaci o trestu obhájobě, udělal více, než upozornil soudce na minimální, resp. povinné zákonné požadavky na ukládání trestů, které musí být splněny. Dále může soudci nabídnout asistenci a odkázat ho na relevantní případy nebo ho seznámit s názorem Sentencing Guidelines Council.¹³⁷ Státní zástupce může soudci připomenout i možnost zásahu Attorney General (Nejvyššího státního zástupce) v případě, že shledá uložený trest nepřiměřeně mírný;
- iv. Za žádných okolností by státní zástupce neměl učinit nic, co by mohlo zapůsobit dojmem, že informace o trestu podaná soudem obhájobě, má podporu či souhlas Koruny¹³⁸.¹³⁹

Za povšimnutí stojí fakt, jak v rozhodnutí R v Goodyear soud důsledně vymezil práva a povinnosti stran, aby nemohlo dojít k trojstranné dohodě mezi obviněným, státním zástupcem a soudcem. Ačkoliv se jedná od předchozích rozhodnutí (R v Turner a násl.) o významný posun, stále je striktně stanovena neformálnost procesu plea bargaining. Jako vhodná se jeví jeho rekapitulace v souladu s rozhodnutím R v Goodyear.

137 V r. 2010 byl nahrazen orgánem zvaným Sentencing Council for England and Wales, na základě přijetí zákona Coroners and Justice Act 2009. Jedná se o nezávislý orgán, jehož úkolem je sjednocování a vytváření pravidel pro odsuzování a ukládání trestů v trestním řízení. Za tímto účelem vydává pravidelně různé směrnice a pokyny a následně dohlíží a posuzuje jejich dodržování soudy.

138 Koruna - Crown, je tím myšlen stát, kterého státní zástupce v procesu zastupuje.

139 R v Goodyear [2005] EWCA Crim 888, par. 70.

Nejprve je třeba zahájit jednání mezi státním zástupcem a obviněným (resp. jeho obhájcem). Iniciátorem by měla být obhajoba, nicméně zde existuje možnost připomínky ze strany soudce či státního zástupce obhajobě, což lze v podstatě v pozici obhajoby chápat jako pobídku k zahájení jednání, druhá strana tak vyjadřuje svou vůli, že je jednání nakloněna. Pravidlo iniciace jednání obhajobou tedy lze chápat především jako přednesení první konkrétní nabídky, k čemuž by nemělo dojít ze strany soudce nebo státního zástupce, ti na nabídku vyčkávají, byť to mohou dát advokátu obviněného najevo. Výjimkou je situace, kdy obviněný advokátem zastoupen není, v takovém případě sice sám zahájí jednání se státním zástupcem může, ale neměl by na tuto možnost být upozorněn ani státním zástupcem, ani soudcem, neboť by se v pozdějším řízení stěžil prokazovalo, že se nejednalo o nedovolený nátlak a rozsudek by mohl být odvolacím soudem zrušen. Souhlasí-li státní zástupce, lze na návrh obhajoby zahájit jednání. Výsledkem takového jednání je dohoda o vině.¹⁴⁰ Státní zástupce by se měl dohodnout s obviněným na podstatných právních a skutkových okolnostech případu. Zejména tedy, zda se skutek nebo skutky staly, zda jsou trestným činem, o jaký trestný čin nebo trestné činy se jedná. Je přitom možné, aby se státní zástupce s obhajobou dohodl, že bude stíhán pouze pro některé trestné činy nebo pro méně závažný trestný čin, naplňuje-li jeho jednání znaky vícero trestných činů. Obviněný na oplátku uzná svou vinu. Dohoda by měla být uzavřena písemně a týká se výlučně přiznání viny, o trestu nelze vyjednávat, není to ani v působnosti státního zástupce, který vůbec trest soudu nenavrhuje. Následně je dohoda předložena obhajobou soudci, a to spolu s žádostí o poskytnutí informace o trestu. Soudce má právo žádosti vyhovět a informaci o trestu, který bude uložen, obhajobě poskytnout, nebo odmítné, nebo poskytnutí informace odloží a poskytne ji později. Ohledně poskytnutí informace o trestu má soudce neomezenou diskreční pravomoc a odmítnutí může být založeno na jakémkoliv důvodu, např. kvůli nátlaku na obviněného ze strany spolupachatele, nebo zvláštní zranitelnosti obviněného, etc.¹⁴¹ Své rozhodnutí přitom soud nemusí navenek nikterak odůvodnit. Jakmile však jednou informaci o trestu obhajobě sdělí, je jí vázán nejen on sám, ale i jakýkoliv jiný soudce, který bude v procesu případně rozhodovat, což ale neplatí za všech okolností, jsou situace, kdy není rozumné a přiměřené vyžadovat po novém soudci, aby se řídil rozhodnutím svého předchůdce.¹⁴² Soudce při rozhodování o trestu, který bude obviněnému uložen, vychází pouze ze skutečností uvedených v dohodě o vině. Jak již bylo zmíněno, sám soudce se na procesu plea bargaining nesmí jakkoliv podílet, nemohou mu tedy v rámci dohody být

140 Dohoda o vině - Agreed, written basis of plea (v originále), R v Goodyear [2005] EWCA Crim 888, par. 62.

141 R v Goodyear [2005] EWCA Crim 888, par. 57.

142 Tamtéž. par. 61.

předloženy různé scénáře, ke kterým by zaujal jednotlivá stanoviska a obviněný by se na základě toho rozhodl, k čemu se přizná a k čemu ne. Všechna jednání se odehrávají pouze mezi obhajobou a státním zástupcem a soudci je poté předložen výsledný stav, na kterém se obě strany dohodly. Pokud soud informaci o trestu poskytne, nesmí se již od stanoveného trestu odchýlit a dále pokračuje běžný trestní proces, obviněný je povinen v souladu s dohodou uznat svou vinu (jinak se informace o trestu poskytnutá soudcem stává neúčinnou) a státní zástupce poté podá obžalobu, která bude korespondovat s dohodou. Dále již pokračuje standardní trestní proces s tím, že soudce musí uložit trest, ke kterému se zavázal.

Role soudce a státního zástupce jsou tedy v procesu plea bargaining zcela nezávislé. Požadavek obhajoby na poskytnutí informace o trestu soudcem nemusí být obligatorní náležitostí plea bargaining, má spíše jen záruční a zároveň informační charakter, aby obviněný věděl, s jakým výsledkem může trestního řízení může počítat. Neposkytne-li však soudce informaci o trestu, nijak to není na překážku uzavřené dohodě mezi státním zástupcem a obviněným. Každý obviněný může totiž očekávat snížení trestu v závislosti na uznání viny, neboť Sentencing Guidelines Council vydal v roce 2004 směrnici: Reduction in Sentence for a Guilty Plea (Zmírnění trestu pro uznání viny)¹⁴³. Pravidla pro zmírnění trestů prochází samozřejmě vývojem a jsou pravidelně novelizována. Nejnovější směrnici v této oblasti vydal Sentencing Council na základě s. 120 Coroners and Justice Act 2009.¹⁴⁴ Směrnice je účinná pro trestní řízení, kde je první jednání nařizeno na 1. 6. 2017, nebo později. Poskytuje podrobný návod, o kolik bude výměra trestu zmenšena v závislosti na tom, zda je případ projednáván před Magistrates' court nebo před Crown court¹⁴⁵ a také podle toho, v jakém stadiu řízení obviněný svou vinu přizná. Obecně lze říci, že zpravidla při přiznání viny v raném stadiu procesu bude výměra trestu snížena o jednu třetinu.¹⁴⁶ Obviněnému se tak zpravidla vyplatí přiznat vinu, i když mu soudce odmítne poskytnout informaci o trestu. Vzhledem k dikci rozhodnutí R v Goodyear není vyloučeno, aby obviněný usiloval o

143 Alge, D. Negotiated Plea Agreements in Cases of Serious and Complex Fraud in England and Wales: A New Conceptualisation of Plea Bargaining? *European Journal of Current Legal Issues*, 2013 Vol 19, No 1. Dostupné na: <https://repository.uwl.ac.uk/id/eprint/2364/1/European%20Journal%20of%20Current%20Legal%20Issues.pdf> (ke dni 28.6.2018).

144 Výraz: "s. 120" je zkratka pro "section", ekvivalentem v českém jazyce a právním řádě je paragraf. Ve vztahu k anglickým právním předpisům budu výraz section, potažmo zkratku "s." používat v této práci i nadále.

145 Trestné činy jsou v Anglii a Walesu v prvním stupni souzeny před Magistrates' court nebo Crown court. Magistrates' court rozhodují v zásadě o méně závažných trestných činech, o vině nerozhoduje porota, ale jeden nebo více magistrátů (úředníků). Crown court řeší závažnější trestné činy a slouží jako odvolací soud pro určitá rozhodnutí Magistrates' court, o vině rozhoduje porota, o trestu soudce.

Padfield, N. *Criminal Law*. Ninth Edition. Oxford University Press, 2014. s. 8.

Další informace dostupné na: <https://www.gov.uk/courts> (ke dni 28.6.2018).

146 Sentencing Council. Reduction on Sentence for a Guilty plea Definitive Guideline. 1 June 2017. Dostupné na: <https://www.sentencingcouncil.org.uk/publications/item/reduction-in-sentence-for-a-guilty-plea-definitive-guideline-2/> (ke dni 28.6.2018).

poskytnutí informace o trestu od soudce i v případě, kdy z jakéhokoliv důvodu nedošlo k uzavření dohody o vině se státním zástupcem. V takovém případě skutkové a právní okolnosti případu uvede obhájba jednostranně v žádosti o poskytnutí informace o trestu, nicméně šance na úspěch takové žádosti je podstatně nižší.

Dlužno dodat, že v rozsudku ve věci *R v Goodyear* soud určil, že nově vzniklá pravidla procesu *plea bargaining* budou zpočátku uplatňována pouze v řízeních před *Crown court*, nikoliv u *Magistrates' court*. Rozšíření aplikace pravidel pro řízení u *Magistrates' court* bylo odloženo na neurčito.¹⁴⁷

Otázka poskytování informací o trestu soudem obhájbě byla dále rozvinuta v rámci specifického případu **R v Kulah [2007] EWCA Crim 1701**. Řešení této otázky bylo nutné z důvodu, že v účinnost vstoupil nový zákon, *Criminal Justice Act 2003* (dále také "*CJA 2003*"), a to ke dni 4. dubna 2005. Podle tohoto zákone se tedy posuzovaly trestné činy spáchané nejdříve v tento den.¹⁴⁸ *CJA 2003* mimo jiné zakotvil v Části 12, Kapitole 5, institut tzv. nebezpečného pachatele (v originále: *dangerous offender*). Zákonnou podmínkou pro označení pachatele za nebezpečného bylo, že byl odsouzen za spáchání násilného trestného činu nebo sexuálního trestného činu, jak stanovil s. 229 (1) (a) ve spojení se s. 224 (1) *CJA 2003*. Zda-li se jednalo o nebezpečného pachatele posuzoval poté vždy individuálně soud v souladu s ust. s. 229 *CJA 2003*.

Pobyt nebezpečného pachatele na svobodě je značně nebezpečný z důvodu možnosti způsobení závažné újmy jiným členům společnosti, a to zejména opakováním trestné činnosti, dle s. 229 (1) (b) *CJA 2003*. Soud při posuzování nebezpečnosti pachatele vychází vždy ze všech dostupných informací, které má k dispozici a které se týkají případu nebo s případem souvisí. Dále může přihlédnout i ke všem okolnostem týkajících se předchozích trestných činů pachatele, za které byl odsouzen, a to jakýmkoliv soudem na světě, nebo k chování pachatele, či k jakékoliv další relevantní informaci, a to podle s. 229 (2) *CJA 2003*.

Pokud soud nakonec dospěl k názoru, že se skutečně o nebezpečného pachatele jedná, mohl následně v souladu s ust. s. 225 - 228 *CJA 2003* uložit za spáchaný trestný čin trest odnětí svobody na doživotí, nebo zákonnou výměru trestu odnětí svobody přiměřeně prodloužit. Za zmínku stojí, že trest odnětí svobody na doživotí mohl být uložen i mladistvému pachateli trestného činu, který v době spáchání nedovršil věku 18 let, jak výslovně stanovil s. 226 *Criminal Justice Act 2003*.

¹⁴⁷ *R v Goodyear* [2005] EWCA Crim 888, par. 78.

¹⁴⁸ *R v Kulah* [2007] EWCA Crim 1701, par. 24. Dostupné na: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Crim/2007/1701.html> (ke dni 28.6.2018).

V návaznosti na nový zákon bylo třeba upravit postup soudu při poskytování informace o trestu obhajobě, a to právě v případech, kdy může být obviněný posouzen jako nebezpečný pachatel podle CJA 2003. Jak stanovil soud v rozhodnutí R v Kulah, soudce se lehkovážným poskytnutím informace o trestu může dostat do překérní situace, neboť podle rozhodnutí ve věci R v Goodyear je pak takovou informací sám vázán, nicméně pokud později v řízení dospěje k názoru, že se jedná o nebezpečného pachatele, může zjistit, že jím poskytnutá informace o maximálním trestu byla z hlediska CJA 2003 chybná, protože dle zákona musí být obviněnému trest z důvodu ochrany společnosti zpřísněn. Soudce by se tak mohl ocitnout v pozici, kdy by byl vázán zákonem i svým předchozím rozhodnutím a nutně musel jedno z toho porušit.¹⁴⁹

V R v Kulah soud zdůraznil, že ve fázi řízení, kdy obhajoba žádá poskytnutí informace o trestu, zpravidla ještě není jasné, zda obviněný spadá do kategorie nebezpečných pachatelů či nikoliv (ačkoliv u některých případů, jako např. opakovaný trestný čin znásilnění, nebo sériové ozbrojené loupeže, to lze s nejvyšší pravděpodobností určit již na počátku).¹⁵⁰ Není-li si tedy soudce jistý, zda obviněný nebude později označen za nebezpečného pachatele, může poskytnutí informace o trestu odložit nebo odmítnout, jak stanoví par. 56 - 59 rozhodnutí R v Goodyear. Soud dále podotkl, že obzvlášť choulostivé je poskytování informace o trestu mladistvým obviněným, u kterých v případě, že budou označeni za nebezpečné pachatele existuje v souladu s CJA 2003 ještě více možností pro prodloužení zákonné výměry trestu, než je tomu u dospělých pachatelů. Rozhodne-li se však soud poskytnout obhajobě informaci o trestu, ačkoliv zatím nebylo provedeno posouzení nebezpečnosti pachatele a v budoucnu tak bude učiněno, měl by alespoň obhajobě zdůraznit následující skutečnosti:

- i. „Trestný čin (jeden nebo víc, ze kterých je obviněný obviněn) je trestným činem taxativně uvedeným v Příloze 15 (Schedule 15), Criminal Justice Act 2003, kvůli čemuž dojde k užití ustanovení týkajících se nebezpečného pachatele podle Části 12, Kapitoly 5 tohoto zákona;
- ii. Informace a podklady nutné pro řádné posouzení nebezpečnosti pachatele pro společnost, které je vyžadováno tímto zákonem, zatím nejsou dostupné a toto posouzení bude provedeno později;

¹⁴⁹ R v Kulah [2007] EWCA Crim 1701, par. 23.
¹⁵⁰ Tamtéž, par. 27.

- iii. Pokud bude později obviněný uznán za nebezpečného pachatele, bude mu podle toho uložen neurčitý,¹⁵¹ nebo zpřísněný trest stanovený zákonem, bez ohledu na poskytnutou informaci o trestu soudcem;
- iv. Pokud později obviněný nebude označen jako nebezpečný pachatel, informace o trestu poskytnutá soudcem je platná a představuje nejvyšší možný trest, který obviněnému může být uložen;
- v. Pokud bude obviněný později uznán za nebezpečného pachatele, může informace o trestu poskytnutá soudcem sloužit pouze jako pomocný nástroj pro výpočet minimální doby výkonu trestu odnětí svobody, který obviněný (v té době již odsouzený) musí vykonat, než bude oprávněn podat žádost k Parole Board¹⁵² o propuštění na svobodu.¹⁵³

Na závěr soud dodal, že v případech, kdy existují obavy, že bude obviněný později prohlášen za nebezpečného pachatele, je pochopitelné, že soudci budou neochotní poskytovat obhajobě informaci o trestu. Dále připomněl povinnost státního zástupce upozornit soudce na jakékoli minimální či zákonné požadavky ohledně ukládání trestů v souladu s par. 70 rozhodnutí R v Goodyear. To zahrnuje i povinnost státního zástupce upozornit soud, že trestný čin, o kterém se řízení vede, spadá do seznamu taxativně vymezených trestných činů Přílohy 15 CJA 2003 a tudíž je třeba posoudit obviněného coby potenciálního nebezpečného pachatele.

Případ R v Kulah byl klíčový pro vyřešení mezních situací, kdy se střetává zákonná úprava (CJA 2003) se soudním rozhodnutím (R v Goodyear). Kromě toho však lze mezi řádky předmětného rozhodnutí vyčíst další důležité informace. Soud je nadán pravomocí poskytnout informaci o trestu i v případech nejzávažnějších trestných činů, a s výjimkou pozdějšího uznání obviněného za nebezpečného pachatele je jí vázán. V par. 29 daného rozhodnutí soud hovoří o větších obtížích spojených s poskytnutím informace o trestu mladistvému obviněnému, který by mohl později být označen za nebezpečného pachatele. Implicitně tedy lze dovodit, že proces plea bargaining je zcela otevřen i obviněným, kteří

151 V Anglii a Walesu bylo možné uložit nebezpečným pachatelům trest odnětí svobody na neurčitou dobu (viz např. s. 225 (4) CJA 2003 v původním znění), přičemž možnost propuštění byla pravidelně přezkoumávána nezávislým orgánem - Parole Board. Tento druh trestu byl zrušen v rámci zákona Legal Aid, Sentencing and Punishment of Offenders Act 2012, který CJA 2003 částečně nahradil.

152 Výkonný nevládní nezávislý orgán, který posuzuje rizika spojená s předčasným propuštěním vězňů na svobodu, a který rovněž rozhoduje o tom, zda budou odsouzení vykonávající trest odnětí svobody propuštěni, či ne. <https://www.gov.uk/government/organisations/parole-board> (ke dni 28.6.2018).

153 R v Kulah [2007] EWCA Crim 1701, par. 30.

nedosáhli věku 18 let a žádná speciální omezení v tomto ohledu zavedena nejsou. Zbývá dodat, že R v Kulah je zatím posledním významným precedentem týkající se neformálního procesu plea bargaining v Anglii a Walesu.

3.2. Serious and Complex Fraud Cases

Negativním aspektem neformálního procesu vyjednávání o vině a následné žádosti o poskytnutí informace o trestu soudem je fakt, že jí soud zpravidla poskytuje až v pozdější fázi trestního řízení, těsně před začátkem řízení před soudem.¹⁵⁴ Vzhledem k tomu, že soudní řízení poté stejně proběhne, a to včetně svolání poroty, která rozhoduje o vině bez ohledu na uzavřenou dohodu mezi obviněným a státním zástupcem, účel dohody o vině se míjí účinkem. Nelze rozporovat, že i neformální dohoda trestní řízení urychlí a zefektivní, především z hlediska dokazování, neboť státní zástupce se s obviněným dohodne na trestných činech, ze kterých bude obviněný formálně obžalován a v následném soudním řízení již není právní kvalifikace trestných činů obhajobou rozporována. Na druhou stranu, před soudem i tak musí být provedeny důkazy, nelze se pouze odvolat na uzavřenou dohodu.

Zavedená praxe představuje překážku pro rychlý proces především v případech rozsáhlých závažných podvodů a obecně u tzv. kriminality bílých límečků.¹⁵⁵ Touto problematikou se zabýval UK Government's Fraud Review, který byl publikován v červenci 2006, jenž představil plán na zavedení formálního procesu plea bargaining, právě pro případy závažných podvodů. Zdůraznil nepopiratelné výhody, které přináší nabídnutí příležitosti k uzavření dohody stranám v trestním řízení ve věci závažného podvodu, pokud k tomu dojde v ranějším stadiu řízení, než tomu bylo doposud. Lze tím dosáhnout výrazné úspory veřejných prostředků, které by jinak byly vynaloženy na soudní proces. Obviněný, oběti a svědci nejsou vystaveni stresu a napětí, po delší dobu než je nezbytně nutné k uzavření dohody, na rozdíl od standardního trestního řízení, které může trvat dlouhou dobu. Zároveň uvedl, že plea bargaining zpravidla zajistí rychlejší náhradu škody či nemajetkové újmy¹⁵⁶ než je tomu v trestním procesu. Plusem zavedení formálního procesu plea bargaining rovněž může být fakt, že orgány činné v trestním řízení mohou díky přiznání podezřelého (podezřelých) získat v počáteční fázi vyšetřování dostatek důkazů proti ostatním potenciálním pachatelům, kteří

154 Raphael, M. Plea Bargaining and the role of the lawyer. Peters & Peters, Konference v Bratislavě 2008, s. 6, Dostupné na: http://www.ecba.org/extdocserv/conferences/brat2008/PleaBarg_Monty.pdf (ke dni 28.6.2018).

155 Hope Ch. Plea bargains to speed fraud cases. The Telegraph, 2009. Dostupné na: <https://www.telegraph.co.uk/finance/newsbysector/banksandfinance/5012515/Plea-bargains-to-speed-fraud-cases.html> (ke dni 28.6.2018).

156 UK Government's Fraud Review operuje s pojmem "restitution", což zahrnuje výše uvedené.

uzavření dohody o vině a trestu odmítnou.¹⁵⁷ Odhadované úspory, které by zavedení institutu státu přineslo, byly vyčísleny minimálně na GBP 50 000 000 ročně.¹⁵⁸

„Na závěr tedy bylo přijato doporučení, aby byl formální proces plea bargaining přijat do právního řádu Anglie a Walesu a uplatňován v případech, ve kterých je dána působnost Serious Fraud Office nebo the Fraud Prosecution Service in the CPS¹⁵⁹ a pro další případy závažných rozsáhlých podvodů, které stíhají jiné, k tomu způsobilé orgány. Za účelem přijetí této nové právní úpravy je třeba, aby byla utvořena pracovní skupina, sestávající z vhodně zvolených odborníků, zejména zkušených soudců, státních zástupců a obhájců v oblasti trestního práva. Tato pracovní skupiny by se měla zabírat a vyjádřit zejména k následujícím otázkám:

- i. Právo podezřelého na právního zástupce po celou dobu vyjednávání dohody o vině, předtím než je vzneseno formální obvinění;
- ii. Možnost orgánu, který vede trestní stíhání (viz výše) poskytnout tzv. "case statement"¹⁶⁰ podezřelému a jeho právnímu zástupci, a to co do povahy případu a roli podezřelého, která je mu tímto orgánem přisuzována, a to předtím než je vzneseno formální obvinění;
- iii. Možnost podezřelého reagovat na prohlášení o faktickém a právním stavu případu (case statement) orgánu, který vede trestní stíhání vlastním prohlášením (které není závazné, ani nepředstavuje přiznání viny a v pozdějším řízení k němu není přihlíženo, ať už jednání o dohodě o vině a trestu dopadnou jakkoliv), které zejména zahrnuje rozsah trestné činnosti, který je ochoten přiznat. Dále strany mohou zahájit nezávazná jednání, za účelem zjištění, zda existuje reálná možnost uzavření dohody. Tato jednání zahrnují i realistické ujednání ohledně možného trestu, s přihlédnutím k variantám rozšířeného ukládání trestů;
- iv. Přístup k soudci specializujícího se na trestné činy podvodů ve fázi, kdy ještě není vzneseno formální obvinění, a to za účelem jeho schválení předložené dohody o vině a

157 UK Government's Fraud Review Final Report. 2006. s. 250 - 252. Dostupné na: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20070222120000/http://www.lslo.gov.uk/pdf/FraudReview.pdf> (ke dni 28.6.2018).

158 Tamtéž. 2006. s. 297 - 298.

159 Serious Fraud Office vyšetřuje a stíhá závažné nebo rozsáhlé trestné činy podvodů, úplatkářství a korupce. Více informací dostupných na: <https://www.sfo.gov.uk/> (ke dni 28.6.2018).

The Fraud Prosecution Service in the CPS - jedná se o speciální tým v rámci státního zastupitelství (CPS), který se specializuje na stíhání trestných činů podvodů, úplatkářství a korupce. Více informací dostupných na: <https://www.cps.gov.uk/specialist-fraud-division> (ke dni 28.6.2018).

160 Jedná se o prohlášení reflektující základní skutkový stav a roli podezřelého v celém případě, tak jak to vidí orgán, který vede trestní stíhání. Lze volně přeložit jako: prohlášení o faktickém a právním stavu případu.

trestu, případně za účelem poskytnutí informace o trestu obhajobě, aby ta mohla zvážit další postup.“¹⁶¹

V návaznosti na vydání UK Government's Fraud Review Final Report ustanovil Attorney General (Nejvyšší státní zástupce) sedm pracovních skupin, aby vypracovaly na základě daného dokumentu doporučení ohledně dílčích otázek. Skupina ustavená pro oblast plea bargaining, kterou vedl Stephen Hockman, bývalý předseda advokátní komory pro Anglii a Wales (The Bar Council of England and Wales), následně v dubnu 2008 předložila dokument nazvaný: „The Introduction of a Plea Negotiation Framework for Fraud Cases in England and Wales: a Consultation“. „V tomto dokumentu byly vytyčeny hlavní rysy, které by formální proces plea bargaining měl zahrnovat. Vyjednávání by především měla být s podezřelým zahájena co nejdříve, nejlépe ještě předtím, než je formálně obviněn. Cokoliv přitom během těchto jednání podezřelý prozradí (včetně přiznání viny) nesmí být v pozdějším řízení jakkoliv použito proti němu. Dokument rovněž obsahuje návod pro státní zástupce, za jakých okolností mají přistoupit na dohodu s podezřelým. Pokud je dohoda uzavřena, musí být vyhotovena v písemné podobě s uvedením základního skutkového stavu a právní kvalifikace. Posléze je dohoda předložena soudu v momentě prvního jednání, kterého se obviněný účastní. Soud má poté tři možnosti, buď dohodu schválí, nebo odmítne, nebo odloží rozhodnutí o přijetí dohody s podmínkou doložení dalších skutečností. Dále se také k dohodě nemusí vyjádřit a může pouze obhajobě poskytnout informaci o maximální výši trestu.“¹⁶² Je však třeba podotknout, že oba dokumenty (Fraud Review Final Report, Framework) mají pouze doporučující charakter a nejedná se o závazný pramen práva, jímž by se subjekty trestního řízení musely řídit, nicméně alespoň vymezily rámec a základní principy pro právní úpravu plea bargaining pro případy závažných či rozsáhlých podvodů. V návaznosti na to, se nám dále formální systém plea bargaining větví do dvou oblastí, jednou z nich jsou: „Plea discussions in cases of serious or complex fraud“¹⁶³, druhou pak: „Deferred prosecution agreements.“¹⁶⁴

161 UK Government's Fraud Review Final Report. 2006. s. 320 - 321. Dostupné na: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20070222120000/http://www.lslo.gov.uk/pdf/FraudReview.pdf> (ke dni 28.6.2018).

162 Slapper, G., Kelly, D. The English Legal System. 10 edition. Routledge-Cavendish, 2009. s. 502.

163 Lze přeložit jako: Vyjednávání o uznání viny v případech závažných či rozsáhlých podvodů.

164 Lze přeložit jako: Dohody o odložení trestního stíhání.

3.2.1. Plea Discussions in Cases of Serious or Complex Fraud

Tento typ bývá občas také označován jako quasi-plea bargaining.¹⁶⁵ Vzniknul na základě: „Attorney General's guidelines for prosecutors on plea discussions and presenting a plea agreement to the court in serious fraud cases“ (dále také jako "Attorney General's guidelines").¹⁶⁶ Attorney General's guidelines upravují proces, jak má státní zástupce postupovat proti osobám, které jsou stíhány za trestný čin závažného nebo rozsáhlého podvodu, korupce či jiné majetkové nebo hospodářské trestné činnosti, nebo jim takové trestní stíhání hrozí.¹⁶⁷ „Podmínka závažného či rozsáhlého podvodu je vázána na naplnění alespoň 2 z následujících kritérií:

- i. Částka, která byla získána, nebo měla být získána jako neoprávněný prospěch z trestného činu převyšuje GBP 500 000;
- ii. Případ má významným způsobem nadnárodní rozsah;
- iii. Případ vyžaduje odborné vědomosti ve věcech finančních, obchodních, daňových či právních, jako je fungování trhů, bankovních systémů, trustů nebo daňových režimů;
- iv. Případ zahrnuje obvinění z podvodné činnosti vůči většímu počtu poškozených;
- v. Případ zahrnuje obvinění ze spáchání podvodu v podstatném a významném rozsahu, proti orgánu veřejné moci;
- vi. Je pravděpodobné, že se případ svou podstatou dotkne široké veřejnosti;
- vii. Spáchaný podvod ohrozil ekonomický růst a blahobyt Spojeného království, např. podkopáním důvěry ve stabilitu finančních trhů.¹⁶⁸

Pokud tedy daný případ spadá mezi trestné činy závažných a rozsáhlých podvodů v souladu s výše uvedenými kritérii, lze dále postupovat podle Attorney General's guidelines. Jako výhody vyjednávání o vině je uváděno podstatně kratší trestní řízení, které sníží nervozitu a nejistotu poškozených a svědků. Benefitem pro obviněného pak je, že se dříve

165 Robertson, E., Individual Penalties and Third-Party Rights: The UK Perspective. Global Investigations Review, 2017. Dostupné na: <https://globalinvestigationsreview.com/insight/the-practitioner%E2%80%99s-guide-to-global-investigations/1079351/individual-penalties-and-third-party-rights-the-uk-perspective> (ke dni 28.6.2018).

166 Jedná se o Pokyny Nejvyššího státního zástupce, které jsou závazné pro všechny státní zástupce, pokud se rozhodnou vyjednat s podezřelým (či obviněným) o vině a trestu. Nutná je ochota kooperace ze strany soudu, který Pokyny Nejvyššího státního zástupce není vázán. Předmětné Pokyny jsou dostupné na: <https://www.gov.uk/guidance/plea-discussions-in-cases-of-serious-or-complex-fraud--8> (ke dni 28.6.2018).

167 Vzhledem k tomu, že vyjednávání o vině a trestu lze zahájit jak proti podezřelému, tak proti obviněnému, pro účely této kapitoly budu uvádět vždy pouze jeden z pojmů, ale stejně tak je možné dosadit tam i druhý.

168 Attorney General's guidelines. par. A2.

dozví, jaký trest může očekávat a nezůstává v nejistotě po celý trestní proces až do vynesení rozsudku. Nadto mu zpravidla při uznání viny bude udělen mírnější trest. Dále je zdůrazněna výhoda rychlejšího a efektivnějšího řízení, neboť i když se vede jednání před soudem, je dokazování a celý spor omezen na minimum.¹⁶⁹

Výsledná dohoda o vině a trestu, kterou strany uzavřou, musí být spravedlivá, rozumná a přiměřená okolnostem. Vyjednávání o podmínkách a obsahu dohody musí být řádně zaznamenáváno a obviněný nesmí uznat svou vinu pod nezákonným tlakem.¹⁷⁰

Attorney General's guidelines přitom nijak nevylučují možnost stran, vést neformální jednání o vině podle pravidel common law (viz kapitola 3.1), ani tím není omezena varianta, že obviněný bez jakéhokoliv jednání pouze přizná vinu (plea guilty) a trest mu bude následně přiměřeně snížen podle pravidel směrnice Reduction in Sentence for a Guilty Plea. Attorney General's guidelines tedy představují samostatnou nezávislou variantu, pro kterou se strany mohou svobodně rozhodnout, a až poté je třeba se řídit pravidly, které obsahuje.¹⁷¹

Při sjednávání dohody o vině a trestu, i při její prezentaci soudu, musí státní zástupce jednat otevřeně, čestně a v zájmu spravedlnosti, což znamená, že dohoda reflektuje závažnost a rozsah trestné činnosti. Státní zástupce nesmí uzavřít dohodu, ve které je popsán rozsah a závažnost trestné činnosti zavádějící, nepravdivý nebo nelogický. Státní zástupce respektuje práva obhajoby, i všech dalších osob, které jsou, nebo mohou být stíhány za danou trestnou činnost. Na obviněného nesmí být vyvinut nedovolený nátlak v průběhu jednání o uzavření dohody, např. zveličováním síly dostupných důkazů proti obviněnému za účelem donutit ho uznat vinu. Státní zástupce dále musí:

- i. zajistit vyhotovení úplného a přesného záznamu z jednání o dohodě o vině,
- ii. zajistit, že obviněný je náležitě informován, aby rozuměl veškerým aspektům jednání o dohodě o vině a trestu,
- iii. komunikovat s poškozeným předtím, než přistoupí na uzavření dohody, zejména ohledně důvodů pro její uzavření,

169 Tamtéž. par. A6.

170 Tamtéž. par. A7.

171 Tamtéž. par. A8.

Robertson, E., Individual Penalties and Third-Party Rights: The UK Perspective. Global Investigations Review, 2017. Dostupné na: <https://globalinvestigationsreview.com/insight/the-practitioner%E2%80%99s-guide-to-global-investigations/1079351/individual-penalties-and-third-party-rights-the-uk-perspective> (ke dni 28.6.2018).

- iv. zajistit, že před soud je předložena dohoda o vině, která obsahuje veškerá ujednání mezi obhajobou a státním zástupcem v dané věci, státní zástupce nesmí souhlasit s bočními ujednáními, které nejsou součástí dohody a známé soudu.¹⁷²

Jednání o uzavření dohody o vině a trestu může iniciovat státní zástupce, i osoba, která je vyšetřována či stíhána v souvislosti se závažného či rozsáhlého podvodu. Není-li obviněný právně zastoupen, státní zástupce nesmí sám iniciovat zahájení jednání o dohodě o vině a trestu. Pokud se však obviněný bez právního zástupce obrátí na státního zástupce sám s požadavkem na zahájení jednání o uzavření dohody, státní zástupce s tím může souhlasit, když se mu takový postup jeví jako vhodný. Za účelem zahájení jednání zašle státní zástupce právnímu zástupci obviněného dopis, prostřednictvím kterého se dotáže, zda si obviněný přeje zahájit jednání v souladu s Attorney General's guidelines a stanoví nejzazší termín pro odpověď. Souhlasí-li obviněný, zašle mu státní zástupce další dopis, v němž ho seznámí s pravidly vedení jednání o dohodě o vině a trestu, zejména s pravidly týkajícími se důvěrnosti informací, které si strany během jednání navzájem poskytnou a dále se způsobem, jakým může státní zástupce nakládat s informacemi, které mu poskytne obviněný. Důvěrnost poskytnutých informací je důsledně upravena a v zásadě je možné poskytovat je pouze v případech taxativně uvedených v Attorney General's guidelines. Státní zástupce je zavázán nepoužít jako důkaz v dalším řízení fakt, že obviněný vstoupil do jednání o dohodě o vině, ani nepoužít jako důkaz žádnou informaci, kterou mu obviněný během jednání poskytl, pokud jednání selžou a dohoda nebude uzavřena. To však nebrání státnímu zástupci v tom, aby:

- i. použil jako důkaz přiznání viny uzavřenou a podepsanou dohodu o vině,
- ii. použil jako důkaz jakákoliv zjištění, která učinil v návaznosti na informace, které mu obviněný poskytl,
- iii. použil jako důkaz proti obviněnému informace, které mu obviněný v rámci jednání poskytl a to při stíhání jakéhokoliv jiného trestného činu, než podvodu, o kterém se vede jednání o uzavření dohody o vině a trestných činech, které bezprostředně navazují na spáchaný trestný čin podvodu (např. praní špinavých peněz),
- iv. použil jako důkaz informace, které mu obviněný poskytl, při stíhání jakékoliv jiné osoby, obviněné z jakéhokoliv trestného činu (pokud to zákonná pravidla pro dokazování povolují).¹⁷³

172 Attorney General's guidelines. par. B.

173 Tím je mířeno především na pravidlo anglického práva dokazování, že veškeré informace a prohlášení by měly být před soudem předneseny ústně a přímo originálním zdrojem (např. svědek uvede to, co sám viděl),

Ve výjimečných případech si strany mohou pravidla ohledně důvěrnosti informací upravit i dle svého, s tou výjimkou, že státní zástupce se nikdy nesmí vzdát práva na použití uzavřené a podepsané dohody o vině jako důkazu vůči obviněnému. Dokud nejsou pravidla důvěrnosti informací dojednána a schválena oběma stranami, nemůže státní zástupce začít samotná jednání o vině a trestu.¹⁷⁴

Pokud je jednání o dohodě zahájeno před formálním obviněním podezřelého (nebo i po obvinění, pokud tak nebylo dosud učiněno), seznámí ho státní zástupce písemně se skutkovou a právní stránkou případu v hrubých obrysech, zejména uvede, co je podezřelému kladeno za vinu, jaké důkazy proti němu byly opatřeny a zda jsou přípustné k provedení před soudem. Státní zástupce nemusí obviněnému poskytnout veškeré informace a důkazy, ale nesmí ho poskytnutím pouze určitých informací a důkazů uvést v omyl.¹⁷⁵ Samotné jednání o dohodě může být vedeno korespondenčně, při osobním setkání nebo kombinací obojího, záleží na libovůli stran. Nezbytné je, aby celý průběh jednání byl zaznamenán v písemné podobě, včetně detailů každé nabídky, ústupku a důvodů každého rozhodnutí, učiněného jakoukoliv stranou. Zvláštní opatrnost musí být vynaložena pokud obviněný nemá právního zástupce, v takovém případě by jednání mělo probíhat pouze tehdy, když obviněný souhlasí s pořizováním záznamu, nebo je-li přítomná jakákoliv nezávislá třetí osoba coby svědek.¹⁷⁶

Státní zástupce se při rozhodování, zda přistoupí na uznání viny obviněného ve vztahu k určitému rozsahu trestné činnosti, řídí především dokumentem „The Code for Crown Prosecutors.“¹⁷⁷ Státní zástupce by měl zejména zajistit, že obvinění, na kterých se s obviněným v dohodě shodne, budou reflektovat závažnost a rozsah trestné činnosti a umožní soudu uložit odpovídající trest či ochranné opatření, přičemž zohlední i přitěžující okolnosti, jsou-li nějaké. Při rozhodování, zda je ve veřejném zájmu vůbec přiznání obviněného k určitému rozsahu trestné činnosti přijmout, státní zástupce rovněž vezme v úvahu zájmy a názory poškozených a názor vyšetřovacího orgánu. Strany by měly vyřešit veškeré faktické nesrovnalosti tak, aby případ předložený soudu spočíval na jasných, přesných a spravedlivých základech.¹⁷⁸

všechna ostatní zprostředkovaná prohlášení a listinné důkazy tvoří tzv. hearsay - informací z doslechu, a jsou obecně nepřijatelné, pokud nespádají do výjimky ze zákona, nebo z common law.

Spencer, JR. Hearsay Evidence in Criminal Proceedings. Hart Publishing, 2008, s. 1 - 2.

174 Attorney General's guidelines. par. C.

175 Tamtéž. par. D1-2.

176 Tamtéž. par. D3-4.

177 Dokument, který vydává Director of Public Prosecutions, a který poskytuje obecný návod státním zástupcům, jak postupovat a jakými způsoby rozhodovat v trestním stíhání obviněných. Dostupný online na: <https://www.cps.gov.uk/publication/code-crown-prosecutors> (ke dni 28.6.2018).

178 Attorney General's guidelines. par. D7-8.

Vhodný druh a výši trestu by poté strany měly sjednat s přihlédnutím k dohodnutým faktům případu a k polehčujícím i přitěžujícím okolnostem, s odkazem na relevantní předpisy upravující ukládání trestů. Výsledný trest by se poté měl nacházet v rozmezí určeném právě relevantními předpisy. Státní zástupce se musí ujistit, že sjednaný trest je odpovídající v návaznosti na všechny dostupné podklady, důkazy a uvážení. Dohodnutý druh a výše trestu spolu s uvedením všech relevantních skutečností bude poté v rámci samostatného dokumentu předložen soudu spolu s dohodou o vině. Je žádoucí, aby součástí dokumentu s návrhem trestu byly i tzv. vedlejší příkazy, což může být příkaz k odškodnění poškozeného (tj. k náhradě škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení poškozenému), nebo příkazy sloužící k ochraně společnosti (např. příkazy zakazující výkon funkce statutárního orgánu obchodních společností, nebo příkaz k vyhotovování a zveřejňování finančních výkazů aj.), popř. konfiskační příkaz (zabavení majetku, kterého odsouzený nabyl v rámci nebo v důsledku své trestné činnosti). Soud je poté více nakloněn potvrzení navrženého trestu spolu s těmito vedlejšími příkazy, nicméně nejsou obligatorní součástí návrhu trestu. Státní zástupce musí v průběhu jednání o vině a trestu obviněnému zdůraznit, že návrhem trestu soud není nijak vázán.¹⁷⁹

Jak již bylo zmíněno, veškerá ujednání mezi stranami musí být zachycena do písemné podoby. Finální dokument poté nese název: Dohoda o vině (plea agreement). Tato dohoda obsahuje:

- i. „seznam jednotlivých obvinění ze spáchaných trestných činů,
- ii. popis skutkového stavu,
- iii. prohlášení, osobně podepsané obviněným, že souhlasí s uvedeným skutkovým stavem v dohodě o vině a že uznává svou vinu v souladu s výčtem obvinění.“¹⁸⁰

Je-li dohoda uzavřena a podepsána stranami před formálním zahájením trestního stíhání, prověří následně státní zástupce zda má dostatek hodnověrných důkazů (včetně dohody o vině) pro to, aby trestní stíhání mohlo být zahájeno.¹⁸¹

179 Tamtéž. par. D9-12.

180 Tamtéž. par. E1.

181 Státní zástupce se při posuzování případu řídí především dokumentem "The Code for Crown Prosecutors", který zakotvuje tzv. "Full Code Test". Tento test se skládá ze dvou kroků, v prvním státní zástupce posuzuje dostatek hodnověrných důkazů. Druhá fáze se nazývá "Public interest stage" a v zásadě jde o posouzení, zda je trestní stíhání obviněného legitimní a ve veřejném zájmu. Pokud státní zástupce shledá, že obě fáze jsou v konkrétním případě splněny, může zahájit trestní stíhání obviněného. Další informace dostupné přímo v The Code for Crown Prosecutors, s. 6 - 10. Dostupné na: <https://www.cps.gov.uk/publication/code-crown-prosecutors> (ke dni 28.6.2018).

Předtím, než je nařízeno první soudní jednání za účasti obviněného,¹⁸² by měl státní zástupce zaslat soudu dostatek podkladů k případu, aby soud byl schopen porozumět podstatě případu a vývoji jednání o vině mezi státním zástupcem a obviněným. Je to nezbytné, aby soud mohl fundovaně posoudit, zda je uzavřená dohoda o vině poctivá a spravedlivá a také aby mohl rozhodnout o uložení odpovídajícího trestu. Soudu je třeba předložit zejména:

- i. „podepsanou dohodu o vině,
- ii. návrh na uložení trestu schválený stranami, včetně odůvodnění,
- iii. jakékoliv relevantní pokyny a závazná pravidla pro ukládání trestů, ze kterých je v daném případě možné vycházet,
- iv. veškeré materiály a podklady poskytnuté v průběhu jednání o vině státním zástupcem obviněnému,
- v. veškeré materiály a podklady poskytnuté v průběhu jednání o vině obviněným státnímu zástupci, a to včetně uvedení konkrétních polehčujících okolností, které se vztahují přímo k osobě obviněného,
- vi. zápisy ze schůzí mezi stranami a veškerou vzájemnou korespondenci.“¹⁸³

Poté je již na soudu, jak se předloženou dohodou o vině naloží, je oprávněn ji schválit, ale i odmítnout. Ohledně trestu má neomezenou diskreční pravomoc a návrhu stran může vyhovět, ale také nemusí.

Jednání mezi stranami nemusí vždy skončit uzavřením dohody o vině, a to z různých důvodů. Od jednání může jednostranně odstoupit státní zástupce i obviněný. I když strany neodstoupí, nemusí se shodnout na finální podobě dohody o vině. Obviněný se rovněž může v průběhu jednání rozhodnout postupovat raději podle pravidel common law a usilovat o poskytnutí informace o trestu soudem podle pravidel z případu R v Goodyear a následujících. A konečně, i když je dohoda o vině uzavřena, může ji odmítnout soud. Ať už je důvod pro selhání jednání jakýkoliv, zpravidla poté ve věci následuje standardní trestní řízení, přičemž strany jsou vázány mlčenlivostí ohledně důvěrných informací (byť s výjimkami), jak je zmíněno výše. Státní zástupce zřejmě nebude příliš nakloněn opětovnému zahájení jednání, pokud již jednou nebylo z jakéhokoliv důvodu úspěšné, nicméně má možnost tak učinit, uzná-li to za vhodné (např. z důvodu podstatné změny okolností).¹⁸⁴

182 Z Attorney General's guidelines nevyplývá, že by obviněný musel být formálně obžalován.

183 Attorney General's guidelines. par. E4.

184 Tamtéž. par. F1-3.

Zbývá dodat, že par. A4 Attorney General's guidelines stanoví, že při sjednávání dohody o vině a trestu se státní zástupce rovněž subsidiárně řídí: „Attorney General's Guidelines on the Acceptance of Pleas and the Prosecutor's Role in the Sentencing Exercise.“¹⁸⁵

Tato vývojová větev formálního procesu plea bargaining je zakotvena především pomocí Pokynů nejvyššího státního zástupce (Attorney General's guidelines), je tedy logické, že tyto Pokyny stanovují role, práva a povinnosti státních zástupců a obviněných, zatímco postavení soudu je vymezeno pouze okrajově a nezávazně. Úprava se použije pouze v případech závažných a rozsáhlých podvodů, přičemž podmínkou k zahájení jednání o vině je souhlas obou stran. Za nešťastné považuji absentující zákonnou úpravu, která by více vymezila roli soudu v celém procesu (např. za jakých podmínek musí souhlasit s navrženým trestem, kdy přesně může dohodu odmítnout a kdy ji musí schválit) a poskytla tak obviněnému minimální záruky z hlediska ukládání trestů. Rovněž institut nezávazného návrhu trestu soudu není příliš praktický. Za současného stavu tak obviněný spíše bude inklinovat k využití pravidel common law, dle kterých mu může soud poskytnout informaci o druhu a výši trestu, kterou je pak sám vázán, případně se může bez vedení jakéhokoliv vyjednávání přiznat v rané fázi řízení ke spáchání trestného činu (plea guilty), čímž si dle směrnice Reduction in Sentence for a Guilty Plea, zajistí, že mu výše trestu bude minimálně o 1/3 snížena.¹⁸⁶

3.2.2. Deferred Prosecution Agreement

Deferred Prosecution Agreement (dále také "DPA") představuje druhý typ formálního procesu plea bargaining a také nejmladší ze všech v Anglii a Walesu, ačkoliv se již nejedná o plea bargaining v pravém slova smyslu, neboť uznání viny není obligatorní náležitostí DPA. Tento institut byl přijat v rámci zákona Crimes and Courts Act 2013 (dále také "CCA 2013"), konkrétně v s. 45 a Příloze 17 (Schedule 17) tohoto zákona.¹⁸⁷ Zákon nabyl účinnosti dne 24. 2. 2014. Jedná se o první zákonnou úpravu procesu plea bargaining.

185 Tento pokyn nejvyššího státního zástupce se primárně užívá v případech, kdy obviněný jednostranně uznává svou vinu (plea guilty). Je dostupný na: <https://www.gov.uk/guidance/the-acceptance-of-pleas-and-the-prosecutors-role-in-the-sentencing-exercise> (ke dni 28.6.2018).

186 Sentencing Council. Reduction on Sentence for a Guilty plea Definitive Guideline. 1 June 2017. Dostupné na: <https://www.sentencingcouncil.org.uk/publications/item/reduction-in-sentence-for-a-guilty-plea-definitive-guideline-2/> (ke dni 28.6.2018).

187 Schedule 17, Crimes and Courts Act 2013. Dostupné na: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2013/22/schedule/17/enacted> (ke dni 28.6.2018).

Jedná se o dohodu uzavřenou mezi státním zástupcem (nebo jiným orgánem oprávněným k trestnímu stíhání, např. zástupcem Serious Fraud Office¹⁸⁸) a právnickou osobou¹⁸⁹, které hrozí trestní stíhání, vše pod dohledem soudu. Uzavřít DPA s fyzickými osobami není možné.¹⁹⁰ Dále je třeba, aby trestný čin, za který hrozí trestní stíhání, byl jedním z taxativně uvedeného výčtu v Části 2 Přílohy 17 CCA 2013.¹⁹¹ V zásadě se jedná o případy podvodů, úplatkářství a další, výlučně majetkové a hospodářské trestné činy. Uzavření DPA má automaticky efekt dočasného odložení trestního stíhání právnické osoby.¹⁹² Ta následně musí v přesně stanovené lhůtě splnit smluvní podmínky, ke kterým se zavázala (např. zaplacení pokuty, náhrada škody či nemajetkové újmy, nebo spolupráce s orgány činnými v trestním řízení). Pokud se právnická osoba osvědčí a podmínkám vyhoví, je trestní stíhání zastaveno, pokud ne, pokračuje standardním způsobem.¹⁹³ Proces uzavírání DPA se dá rozdělit do 4 fází.

V prvním stadiu je nutné, aby státní zástupce vůbec nabyt povědomí o potenciální trestné činnosti právnické osoby. Státní zástupce může takovou informaci získat z různých zdrojů, ať už na základě vlastního oznámení společnosti, nebo z důvodu tzv. whistleblowing,¹⁹⁴ případně na základě vlastní vyšetřovací iniciativy státního zástupce.¹⁹⁵ Podmínkou je, aby v trestné činnosti byly spatřovány znaky některého z taxativního seznamu trestných činů, uvedených v zákoně.¹⁹⁶

Druhá fáze začíná formálním vyzváním státního zástupce prostřednictvím dopisu adresovaného právnické osobě, k zahájení jednání o uzavření DPA. Průběh jednání včetně práv a povinností stran je detailně upraven v dokumentu Deferred Prosecution Agreements Code of Practice (dále také "Code of Practice"),¹⁹⁷ který byl vytvořen v rámci spolupráci Serious Fraud Office a Crown Prosecution Service. Celý proces je poměrně dost podobný a v určitých aspektech totožný s procesem sjednávání plea agreement mezi státním zástupcem a

188 Přesný výčet v s. 3 Schedule 17, Crimes and Courts Act 2013.

189 Zákon přímo používá termín osoba (v orig.: "person"), přičemž v s. 4 (1) Schedule 17, CCA 2013 stanoví, že se nejedná o osobu fyzickou (v orig.: individual).

190 A contrario s. 4 Schedule 17, CCA 2013.

191 Part 2 Schedule 17, CCA 2013.

192 Eissa, A., Wells, C., Rudolf, N. Fraud: A Practitioner's Handbook. Bloomsbury Professional Ltd 2014. s. 160.

193 Deferred Prosecution Agreements. Serious Fraud Office. Dostupné na:

<https://www.sfo.gov.uk/publications/guidance-policy-and-protocols/deferred-prosecution-agreements/> (ke dni 28.6.2018).

194 Oznámení o trestné činnosti stávajícím nebo bývalým zaměstnancem.

195 Attorney General's Office. The mechanics of Deferred Prosecution Agreements in the UK. Dostupné na:

<https://www.gov.uk/government/speeches/the-mechanics-of-deferred-prosecution-agreements-in-the-uk> (ke dni 28.6.2018).

196 Part 2 Schedule 17 CCA 2013.

197 CPS and SFO. Deferred Prosecution Agreements Code of Practice. 2014. Dostupné na:

https://www.cps.gov.uk/sites/default/files/documents/publications/dpa_cop.pdf (ke dni 28.6.2018).

obviněným, jak je popsáno v předchozí kapitole, zde se tedy zaměřím především na odlišnosti. Státní zástupce ještě před zahájením jednání provede dvoufázový test, kdy ověří, že existuje dostatek relevantních důkazů a dále, že uzavření DPA je ve veřejném zájmu. DPA se od plea agreement liší zejména v tom, že právnická osoba není nucena k výslovnému uznání viny. Namísto vyjednávání o tom, jaká obvinění budou vznesena, se tak strany dohadují pouze o přiměřených opatřeních a podmínkách, na jejichž splnění se váže definitivní zastavení trestního stíhání proti právnické osobě. Může se jednat o zavázání se k zaplacení pokuty, náhradě škody a nemajetkové újmy poškozeným z trestné činnosti právnické osoby, náhradě nákladů státního zastupitelství vzniklých v souvislosti s případem nebo dar ve prospěch charitativní organizace, která podporuje oběti trestné činnosti, ale rovněž o zákaz určitých aktivit podezřelému, pravidelné vyhotovování finančních zpráv a výkazů, apod.¹⁹⁸ Jednou z podmínek obvykle bývá spolupráce právnické osoby s vyšetřovateli, za účelem dopadení a trestního stíhání odpovědných fyzických osob. Strany mají širokou smluvní volnost, nicméně výše sjednané pokuty musí být srovnatelná s částkou, která by byla podezřelému uložena soudem v případě, že by za daný trestný čin byl stíhán a odsouzen.¹⁹⁹

Třetím stadiem je podpis konečné verze DPA oběma stranami. Výsledná dohoda stran musí obsahovat dostatečný popis skutkového stavu a trestného činu, který byl v jednání podezřelého spatřován, fakultativně i přiznání viny právnické osoby. Dále je nutné stanovit přesné datum, po kterém se stává dohoda neúčinnou, a to za předpokladu, že podezřelý do té doby nesplní své závazky z DPA, popř. je poruší, v takovém případě může o předčasném ukončení dohody rozhodnout soud.²⁰⁰ DPA rovněž obsahuje veškerá další ujednání mezi stranami, zejména závazky podezřelého, které je povinen splnit. Strany si mohou v předstihu dohodnout i postup, který bude následovat, pokud podezřelý své závazky z DPA poruší.²⁰¹

Čtvrtá fáze pak zahrnuje řízení před soudem. Nutno podotknout, že postavení soudu při uzavírání DPA je mnohem přesněji definováno zákonem, než je tomu v případech plea bargaining podle pravidel common law nebo při sjednávání plea agreement podle Attorney General's guidelines. Ještě předtím, než se strany závazně dohodnou na smluvních podmínkách DPA, státní zástupce požádá soud o posouzení, zda je potenciální uzavření DPA v zájmu spravedlnosti²⁰² a zda jsou navrhované smluvní podmínky spravedlivé, rozumné a

198 s. 5 (3) Schedule 17, Crimes and Courts Act 2013.

CPS and SFO. Deferred Prosecution Agreements Code of Practice. 2014. s. 13. Dostupné na: https://www.cps.gov.uk/sites/default/files/documents/publications/dpa_cop.pdf (ke dni 28.6.2018).

199 s. 5 (4) Schedule 17, Crimes and Courts Act 2013.

200 s. 5, 9 Schedule 17, CCA 2013.

201 s. 5 (5) Schedule 17, CCA 2013.

202 Originální termín: "interests of justice". Dále budu používat výrazy "zájem spravedlnosti" či "legitimita".

přiměřené. Státní zástupce musí soudu dodat všechny relevantní podklady a dokumenty, aby mohl při rozhodování z čeho vycházet. Soud rozhoduje v předběžném neveřejném zasedání a své rozhodnutí je povinen odůvodnit. Pokud soud navrhouvanou DPA a smluvní podmínky posoudí kladně, mohou strany pokračovat v dalších jednáních o finální podobě dohody. Shledá-li však soud nějaký nedostatek, je to překážkou pro pokračování jednání, nicméně strany vytýkané nedostatky odstranit a poté prostřednictvím státního zástupce požádat soud opětovně o schválení.²⁰³

V podstatě ta samá kritéria pak soud posuzuje ještě jednou, a to v okamžiku, kdy je DPA mezi stranami uzavřena. Soud opět vyhodnotí, zda finální verze dohody koresponduje se zájmy spravedlnosti a jsou-li smluvní podmínky spravedlivé, přiměřené a rozumné. Po posouzení soud DPA schválí, nebo ji schválit odmítne, a to formou rozsudku. Své rozhodnutí musí odůvodnit, přičemž schvaluje-li dohodu, musí tak vždy učinit ve veřejném zasedání. DPA může nabýt účinnosti pouze pokud je soudem schválena. Státní zástupce má poté povinnost, zajistit publikaci DPA, spolu se stanoviskem soudu, kterým dohodu schvaluje, či odmítá schválit, a to včetně odůvodnění.²⁰⁴

Zákon pamatuje i na případy, kdy právnická osoba přestane plnit, k čemu se v DPA zavázala, nebo státní zástupce nabude důvodného podezření, že své závazky plnit nadále nebude. V takovém případě státní zástupce o situaci uvědomí soud, jenž má pravomoc o věci rozhodnout. Soud nejprve posoudí pravděpodobnost, že k porušení smluvních podmínek ze strany právnické osoby skutečně dojde. Pokud dovodí, že to pravděpodobné je, případně k porušení již došlo, má poté dvě možnosti, a to pozvat státního zástupce a zástupce právnické osoby ke společnému jednání, během kterého se dohodnou na nápravě situace vzniklé porušením smluvních podmínek. Druhou variantou je, že soud DPA zruší, následkem čehož lze zahájit proti právnické osobě trestní stíhání.²⁰⁵

Platnou a účinnou DPA je možné změnit na základě dohody stran. Vyjednávání o změně probíhá prakticky stejným způsobem, jako vyjednávání o uzavření dohody samotné a taktéž podléhá schválení soudu. Soud posoudí změnu DPA opět podle toho, zda je změna v zájmu spravedlnosti a zda jsou nové smluvní podmínky spravedlivé, rozumné a přiměřené, své rozhodnutí odůvodní a změnu DPA schválí či neschválí.²⁰⁶

203 s. 7 Schedule 17, CCA 2013.

204 s. 8 Schedule 17, CCA 2013.

205 s. 9 Schedule 17, CCA 2013.

206 s. 10 Schedule 17, CCA 2013.

Tento nový institut v právním řádu Anglie a Walesu zaznamenal de facto okamžitý úspěch, kdy první DPA byla schválena rozsudkem 30. 11. 2015., jímž bylo odloženo trestní stíhání společnosti ICBC Standard Bank Plc (název společnosti ke dni rozsudku: " Standard Bank Plc"). Společnost čelila hrozbě trestního stíhání v návaznosti na to, že nedokázala efektivně předejít trestnému činu úplatkářství, spáchaného její dceřinou společností v Tanzanii. Namísto toho, aby čelila trestnímu stíhání a nejistému výsledku trestního procesu, rozhodla se Standard Bank Plc plně spolupracovat s vyšetřovateli a posléze uzavřít se Serious Fraud Office historicky první DPA, v níž se zavázala uhradit do 3 let pokutu ve výši USD 16 800 000, dále nahradit škodu vládě Tanzanie ve výši USD 7 000 000, vydat finanční prostředky získané trestnou činností ve výši USD 8 400 000 a nahradit náklady řízení Serious Fraud Office ve výši GBP 330 000.²⁰⁷

Výše popsany případ nezůstal ojedinělým, ale v následujících letech přibývaly další sjednané DPA. V r. 2017 uzavřely DPA společnosti Rolls-Royce Plc a Rolls-Royce Energy Systems Inc, v rámci níž se zavázaly ke spolupráci s vyšetřovateli a k úhradě pokuty a vydání finančních prostředků získaných trestnou činností v souhrnné výši GBP 258 170 000.²⁰⁸

V téže roce byla zahájena jednání o uzavření DPA mezi Serious Fraud Office a společností Tesco Stores Limited. Zde se očekává, že dohodnutá částka, kterou společnost bude muset uhradit v rámci pokuty, náhrady škody a náhrady nákladů vyšetřovacího orgánu Serious Fraud Office se bude pohybovat kolem GBP 235 000 000.²⁰⁹

Na výše uvedených příkladech a enormně vysokých částkách jsem se pokusil demonstrovat význam institutu DPA. Dle mého názoru se jednoznačně jedná o krok správným směrem ve vývoji procesu plea bargain. Ukázalo se, že zejména velké nadnárodní společnosti upřednostní uzavření DPA před trestním stíháním s nejistým výsledkem, jehož vedlejším, ale pravděpodobně nejvýznamnějším účinkem bude poškození dobrého jména společnosti a pokles tržeb.²¹⁰ Trest uložený nakonec soudem ve standardním trestním řízení přitom bude srovnatelně přísný, jak vyplývá ze zákona.²¹¹ Pomocí DPA se však celá věc promptně vyřeší za nesrovnatelně kratší časový úsek, než jaký by zabralo řádné vyšetřování, formální obvinění

207 Celý případ, včetně sjednané DPA, popisu skutkového stavu a schvalujícího rozsudku k nalezení na: <https://www.sfo.gov.uk/cases/standard-bank-plc/> (ke dni 28.6.2018).

208 Celý případ, včetně sjednané DPA, popisu skutkového stavu a schvalujícího rozsudku k nalezení na: <https://www.sfo.gov.uk/cases/rolls-royce-plc/> (ke dni 28.6.2018).

209 Další informace dostupné na: <https://www.sfo.gov.uk/2017/04/10/sfo-agrees-deferred-prosecution-agreement-with-tesco/> (ke dni 28.6.2018).

210 Shirbon, E. First case puts UK corporate plea deal system under scrutiny. Reuters, 2015. Dostupné na: <https://uk.reuters.com/article/uk-britain-dpa-idUKKBN0TL1C320151202> (ke dni 28.6.2018).

211 s. 5 (4) Schedule 17, Crimes and Courts Act 2013.

a trestní řízení. Jedná se tedy o výhodný způsob jak pro společnost, tak i pro stát, jehož náklady budou nepoměrně nižší, nadto je pravděpodobně v drtivé většině případů bude hradit společnost, která DPA uzavře. Jak vyplývá z výše uvedených rozhodnutí, institut DPA v praxi bezezbytku naplňuje proklamovaný účel plea bargain, tedy rychlejší a hospodárnější řízení. Skutkově velmi spletité případy s nadnárodním prvkem, zapojením značného počtu osob a milionovými škodami, jejichž vyšetřování (nemluvě o trestním stíhání a pravomocném rozhodnutí) by zřejmě zabralo mnoho let, byly pomocí DPA uzavřeny cca za rok. Zatím je samozřejmě ještě příliš brzy na objektivní hodnocení, jak se tato legislativní změna promítne do případů závažných a rozsáhlých podvodů a jiné majetkové či hospodářské trestné činnosti, zda bude uzavřených dohod přibývat a zda budou společnosti své závazky z DPA dodržovat.

V konceptu DPA lze spatřovat prvky restorativní justice, kdy spíše než na potrestání pachatele, je cíleno na odstranění protiprávního stavu, nápravu poměrů, a to za aktivní účasti samotného pachatele.

Kladně lze hodnotit i zákonem stanovenou roli soudce, který DPA posuzuje z hlediska legitimacy a jsou-li smluvní podmínky spravedlivé, rozumné a přiměřené. Za moudrý krok lze rovněž považovat projednání návrhu dohody v předběžném neveřejném zasedání, v němž může soud stranám vytknout nedostatky, aniž by musel rovnou celou dohodu odmítat. Pokud však finální podoba dohody dle uvážení soudu zákonným požadavkům nevyhovuje, může ji odmítnout. Soud tak není v roli "úředníka s razítkem", ale řídí se v posuzování DPA zákonem a vlastním uvážením.²¹² Bez schválení soudu nemůže dohoda nabýt účinnosti.

Na druhé straně, neurčitý termín, legitimita DPA ("interests of justice"), by mohl působit odstrašujícím dojmem, neboť se jedná o široký abstraktní pojem, který je však pro schválení dohody soudem klíčový. Soud tak s trochou nadsázky může s odkazem na legitimitu/nelegitimitu dohody rozhodnout takřka libovolně, což může být navenek společnostmi vnímáno jako prvek nejistoty. Problematickou definicí tohoto pojmu se zabýval soud hned v prvním rozhodnutí, jímž schválil DPA uzavřenou mezi Serious Fraud Office a Standard Bank Plc a nakonec dovedl 3 otázky, jímž by se měl vždy soud při posuzování otázek legitimacy DPA zabývat.

První otázkou je závažnost konkrétně spáchaného trestného činu s přihlédnutím ke všem okolnostem. Čím závažnější trestný čin byl spáchán, tím spíše je v zájmu spravedlnosti trestní stíhání podezřelého a naopak.²¹³

212 Attorney General's Office. The mechanics of Deferred Prosecution Agreements in the UK. 2013 Dostupné na: <https://www.gov.uk/government/speeches/the-mechanics-of-deferred-prosecution-agreements-in-the-uk> (ke dni 28.6.2018).

213 Serious Fraud Office and Standard Bank Plc. par. 25. Dostupné na: https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2015/11/sfo-v-standard-bank_Preliminary_1.pdf (ke dni 28.6.2018).

Druhým bodem je pak chování podezřelého. V případě Standard Bank Plc. soud ocenil, že sama uvědomila úřady o trestné činnosti, jakmile ji zjistila a nadále aktivně spolupracovala při dalším vyšetřování. Pokud se tedy společnost k trestné činnosti sama přizná a následně spolupracuje s vyšetřovateli, je uzavření DPA legitimní.²¹⁴

Posledním elementem, kterým soud zmínil, jsou záznamy o předchozí podobné trestné činnosti společnosti a jejich rozsah. V případech, kdy je trestná činnost opakována, soud jen stěží shledá, že je v zájmu spravedlnosti DPA uzavřít. Standard Bank Plc. však žádné předchozí trestní záznamy neměla a tato skutečnost jí byla přičtena k dobru.²¹⁵

Sporné otázky, které nejsou definovány zákonem, tedy zřejmě budou postupem času vyřešeny pomocí judikatury. Pokud se současná právní úprava v praxi osvědčí, bylo by vhodné zvážit rozšíření uzavírání DPA i na další trestné činy, ale především to umožnit i fyzickým osobám.

214 Tamtéž. par. 27, 28.

215 Tamtéž. par. 31.

4 Srovnání anglické a české právní úpravy a úvahy de lege ferenda

V poslední kapitole této práce stručně porovnáám českou právní úpravu dohody o vině a trestu (v této kapitole dále také jako "DVT") s právní úpravou plea bargaining Anglie a Walesu. Jak vyplývá z předchozí kapitoly, rozlišujeme podle právního řádu Anglie a Walesu tři samostatné způsoby plea bargaining, a to podle common law, plea discussions a deferred prosecution agreement. Porovnáám tedy každý tento mechanismus zvlášť, přičemž nejvíce se zaměřím na DPA, jelikož jde o způsob nejmodernější, nejvíce se blížící české dohodě o vině a trestu a jako jediný je upraven zákonem.

4.1. Common Law a DVT

Plea bargaining podle pravidel common law je neformálním procesem, který se snad nemůže od české právní úpravy DVT více lišit. V ČR se jedná o samostatně upravený proces odlišný od hlavního líčení, kde se před soudem dokazování neprovádí, v Anglii i po uzavření dohody proběhne standardní řízení před soudem, a to včetně dokazování, byť zjednodušeného. Zatímco v ČR se vyjednává o trestu a přiznání viny ke skutku, který se stal, je obligatorní součástí DVT, o které se debata mezi státním zástupcem a obviněným nevede, v Anglii se naopak vyjednává pouze o vině. To probíhá tak, že se obviněný na základě dohody se státním zástupcem přizná k méně závažnému trestnému činu, než za jaký by mohl být potenciálně stíhán, popř. pouze k některým trestným činům a jiné zcela z obžaloby vypustit. Na základě této neformální dohody je poté i obviněn. Naopak vyjednávání o trestu zde neprobíhá, státní zástupci v Anglii a Walesu nemají pravomoc navrhnout trest, to je výlučně věcí soudu. Na základě rozhodnutí R v Goodyear obviněný pouze může požádat, aby mu soud poskytl na základě dohody se státním zástupcem informaci o nejpřísnějším trestu, který mu za spáchaný trestný čin hrozí. Soud je poté touto informací sám vázán, nicméně, poskytnout ji vůbec nemusí.

V ČR zákon stanoví, že obviněný musí být při sjednávání DVT právně zastoupen. Dále není možné sjednat DVT s mladistvým obviněným, v řízení proti uprchlému a v případech zvlášť závažných zločinů. Oproti tomu common law nevyžaduje, aby byl obviněný při sjednávání dohody se státním zástupcem, či při žádosti o poskytnutí informace o trestu

soudem právně zastoupen.²¹⁶ Rovněž, jak je výslovně uvedeno v rozhodnutí R v Kulah, je povoleno, aby se procesu plea bargain účastnil i mladistvý obviněný.²¹⁷ Co se týká zvláště závažných zločinů a řízení proti uprchlému, žádná podobná omezení stanovená judikaturou soudů v Anglii a Walesu neregistrujeme.

4.2. Plea Discussions a DVT

Plea discussions funguje na podobném principu jako plea bargain podle common law, tedy dohoda mezi státním zástupcem a podezřelým či obviněným, který přizná vinu výměnou za to, že bude obžalován z méně závažného trestného činu, popř. pouze z některých trestných činů a jiné budou vypuštěny. Zcela však chybí zákonná úprava či precedenty a nejvíce relevantním předpisem jsou Attorney General's guidelines for prosecutors on plea discussions and presenting a plea agreement to the court in serious fraud cases (Pokyn nejvyššího státního zástupce). Zejména je třeba zdůraznit, že plea agreement lze sjednat pouze v případech závažných či rozsáhlých podvodů. Attorney General's guidelines podrobně upravují fázi jednání mezi podezřelým a státním zástupcem. Důraz je kladen na písemnou podobu dohody a záznam celého jednání. Oproti právní úpravě ČR je možné vést jednání s podezřelým bez právního zástupce, jedinou podmínkou je, že v takovém případě státní zástupce nesmí být iniciátorem, který by vybídl podezřelého k zahájení jednání, pokud však je nabídka vznesena od nezastoupeného podezřelého, státní zástupce na ni může přistoupit.²¹⁸ Žádná omezení ohledně uzavírání plea agreement s mladistvými Attorney General's guidelines nestanoví.

Oproti ČR zde téměř není vymezena role soudu. Nejvyšší státní zástupce vcelku logicky nemůže svým Pokynem stanovovat práva a povinnosti nezávislým soudům, tedy všechna ustanovení ohledně pozice soudu v řízení jsou pouze návodná a doporučující, přičemž je výslovně zmíněno, že soud se návrhem trestu, který mu strany předloží, vůbec nemusí řídit a může rozhodnout dle svého uvážení, což je v kontrastu s kogentní úpravou pravomocí soudu při rozhodování o schválení DVT v českém právním řádu.²¹⁹

216 R v Goodyear [2005] EWCA Crim 888, par. 68.

217 R v Kulah [2007] EWCA Crim 1701, par. 29.

218 Attorney General's guidelines for prosecutors on plea discussions and presenting a plea agreement to the court in serious fraud cases. par. C1.

219 Attorney General's guidelines. par. E5. srovn. s ust. § 314r trestního řádu.

4.3. Deferred Prosecution Agreement a DVT

Ačkoliv z procesního hlediska je DPA české právní úpravě asi nejbliže ze všech uvedených způsobů plea bargaining, i tak lze zaznamenat značné množství odlišností. Jako jediná je upravena přímo zákonem, konkr. v Crimes and Courts Act 2013. Jejím specifikem je, že může být uzavřena pouze s právníckými osobami a pouze pro taxativně uvedené majetkové a hospodářské trestné činy. Z povahy věci je tak vyloučena otázka řízení proti uprchlému a řízení proti mladistvému. Ze zákona ani z rozsudků nevyplývá, že by při sjednávání DPA bylo vyžadováno právní zastoupení, přičemž takové ustanovení by bylo i poměrně zbytečné. Velké obchodní společnosti, jichž se DPA ve valné většině případů bude týkat, mají zpravidla vlastní právní oddělení, popř. spolupracují s externími advokátními kancelářemi a těžko si lze představit, že při sjednávání DPA budou bez právní podpory. Není třeba těmto společnostem vnucovat ze zákona právní zastoupení z důvodu jejich ochrany, což je hlavní účel nutné obhajoby při sjednávání DVT v českém právním řádu, který ovšem dozajista cílí na jinou skupinu obviněných, a to na osoby fyzické, bez právního vzdělání.

DPA na rozdíl od české úpravy nevyžaduje prohlášení viny. Místo na potrestání obviněného je přitom cíleno na nápravu vzniklého protiprávního stavu a prevenci, aby k podobné situaci již nedošlo a tomu odpovídají i opatření, která je možné v rámci DPA sjednat. V zásadě je možné sjednat pouze peněžitý trest, ostatní opatření se týkají právě náhrady škody, nemajetkové újmy, či vydání bezdůvodného obohacení, úhradu nákladů řízení, spolupráci s vyšetřujícími orgány a přijetí takových vnitřních směrnic a opatření, aby bylo podobné situaci v budoucnu možné předejít.

Samotný proces sjednávání DPA je však velmi podobný sjednávání DVT podle českého právního řádu. O podmínkách dohody jedná zástupce právnícké osoby se zástupcem orgánu oprávněného vést trestní stíhání, což může být Director of Public Prosecutions, Director of the Serious Fraud Office, a jiní zástupci stanovení zákonem.²²⁰ Meritem DPA je poté sjednání peněžitého trestu, náhrady škody, nemajetkové újmy, vydání bezdůvodného obohacení, náhrady nákladů vyšetřování a řízení, spolupráce s vyšetřovateli, apod. Podstatou jednání je tedy trest a především náprava protiprávního stavu, nikoliv dohadování o vině a jejím rozsahu. I zde lze spatřovat podobnost s českou právní úpravou.

Pozice státního zástupce včetně jeho práv a povinností, je poměrně jasně vymezena v Deferred Prosecution Agreements - Code of Practice,²²¹ částečně poté i přímo v zákoně Crime

220 s. 3 (1) Schedule 17, CCA 2013.

221 The Crown Prosecution Service. Deferred Prosecution Agreements - Code of Practice. Dostupné na: <https://www.cps.gov.uk/publication/deferred-prosecution-agreements-code-practice> (ke dni 28.6.2018).

and Courts Act 2013. Státní zástupce tak může zahájit jednání o uzavření DPA s právnickou osobou pouze pokud jsou splněny podmínky podle Code of Practice. Musí dbát na to, aby bylo dosaženo náhrady škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení a dále na přijetí takových prevenčních opatření, aby již k podobné situaci v budoucnu nedošlo. V ČR je role státního zástupce obdobně stanovena v zákoně (konkr. v trestním řádu), přičemž další podrobnosti stanoví pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009.

DPA je nakonec vyhotovena v písemné podobě a podepsána oběma stranami. Aby pak mohla nabýt účinnosti, musí být bezpodmínečně schválena soudem. Celý koncept tak stojí na zásadě opportunity, neboť ačkoliv by bylo možné zahájit trestní stíhání, je v důsledku uzavření DPA odloženo a v případě splnění smluvních podmínek není vůbec zahájeno. To je zásadní rozdíl oproti plea bargain podle common law a plea agreement, kde i přes dohodu mezi obviněným a státním zástupcem trestní stíhání včetně řízení před soudem proběhne, byť podle předem připraveného scénáře, na kterém se strany dohodnou. Naopak u DPA proběhne zasedání soudu, kde soud pouze posuzuje (případně schvaluje) uzavřenou dohodu podle výše uvedených kritérií. Zde lze jednoznačně vysledovat podobnost s českou úpravou procesu schvalování DVT, který probíhá obdobným způsobem, ačkoliv oproti soudům v Anglii a Walesu mají soudy české širší pravomoci, jak mohou s návrhem na uzavření DVT naložit, např. odmítnout dohodu pro závažné procesní vady podle ust. § 314o odst. 1 písm. b) trestního řádu, nebo o jiném vyřešení věci podle ust. § 314r odst. 5 TR.

Zatímco v ČR je primárním účelem DVT trest pro pachatele, o čemž svědčí i fakt, že DVT je možné uzavřít bez ustanovení o náhradě škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení poškozenému, primárním účelem DPA je právě náhrada škody a odstranění protiprávního stavu. Peněžitý trest, který zákon jako jediný umožňuje v rámci DPA sjednat (Code of Practice v par. 7.10. ještě umožňuje sjednat zákaz určitých činností a aktivit²²²), spíše slouží jako výstraha společnosti, aby přijala náležitá vnitřní opatření, která by efektivně zabránila opakování trestné činnosti.

S povděkem lze kvitovat předvídavost zákonodárců, kteří umožnili, aby platná a účinná DPA byla na základě domluvy stran změněna. Jedná se o velice elegantní řešení, které pamatuje na případy podstatné změny okolností, např. období hospodářské krize, kdy by náhle pro společnost bylo plnění dle uzavřené DPA de facto likvidační, tudíž by byly nuceny dohodu porušit a vystavit se trestnímu stíhání. Pokud však státní zástupce usoudí, že žádost společnosti o změnu dohody je legitimní a odůvodněná a následně tuto novou dohodu schválí opět soud, je původní DPA nahrazena zcela prostým způsobem (např. uložená pokuta může

222 Tamtéž.

být kvůli finanční tísní společnosti snížena na polovinu). Ocenit můžeme rovněž to, že je-li DPA porušena, neznamená to, že se ihned automaticky ruší, ale zjišťují se příčiny a je možné se dohodnout na nápravě porušení a pokračování platnosti dohody. Podobné flexibilní instituty v české právní úpravě DVT naopak zcela chybí. Jednou uzavřenou DVT, kterou soud schválil odsuzujícím rozsudkem, který nabude právní moci a vykonatelnosti, není možné nijak měnit, přičemž velmi omezené je i užití opravných prostředků, jak je popsáno v kapitole 2.8.

Poslední poznámka se týká již zmiňovaného prohlášení viny. V DPA právnická osoba nejenom že nemusí přiznávat vinu, ale ani se na ni nehledí po uzavření dohody jako na odsouzenou, byť je dohoda schválena rozsudkem, ale jedná se o rozsudek schvalovací, jeho charakter je zcela specifický, soud zde vlastně působí jako strážce a dozorce legitimacy, spravedlnosti a přiměřenosti ve vztahu k uzavřené dohodě. Právnická osoba tak není v očích veřejnosti stigmatizována jako pachatel trestného činu, což je podtrženo i snahou o spolupráci s vyšetřovateli a úplnou náhradou škody. Česká úprava, žel bohu, tento aspekt povzbuzující spolupráci pachatelů trestných činů s vyšetřovateli, potažmo státními zástupci, zcela opomíjí.

4.4. Úvahy de lege ferenda

Jak již bylo nastíněno, dohoda o vině a trestu představuje pro trestní právo v ČR cizorodý prvek, navíc zavedený do právního řádu vcelku nedávno. Je tedy přirozené, že podléhá jistému vývoji a současná právní úprava se může změnit. Zde si dovoluji uvést pár osobních poznámek k tomu, kterým směrem by se další vývoj měl ubírat.

V případě budoucích legislativních úprav by bylo nanejvýš vhodné ustanovit, že obviněný musí mít obhájce jak při sjednávání DVT, tak i v řízení před soudem o návrhu na schválení DVT. Jedná se pouze o drobnou úpravu a předešlo by se tak současným nejasnostem, kdy se část odborníků kloní k názoru, že v řízení před soudem není nutná obhajoba obviněného obligatorní.

Dále mám za to, že by bylo vhodné rozšířit možnost uzavírání DVT i na případy zvláště závažných zločinů. Nikoliv nutně na všechny, ale nejlépe na majetkovou a hospodářskou trestnou činnost podle Hlavy V a VI TZ, případně ještě na trestné činy úplatkářství v Hlavě X Dílu 3 TZ. Je totiž třeba vzít v potaz, že DVT je ze všech odklonů, které v právním řádu ČR rozlišujeme, nejobtížněji dosažitelná a celý proces jejího sjednávání a schvalování soudem je nejvíce komplikovaný. Přechýlny lze vyřešit mnohem efektivněji pomocí podmíněného zastavení trestního stíhání či narovnání, zejména proto, že v přípravném

řízení postačí spolupráce obviněného, poškozeného a státního zástupce a soud zde nehraje žádnou roli, ani nemusí odklony dodatečně schvalovat. Důraz je přitom kladen na náhradu škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení obviněným poškozenému a prohlášení viny, trest není sjednáván. Z pohledu obviněného, který se dopustil přečinu, je tak mnohem výhodnější pokusit se dohodnout s poškozeným a státním zástupcem na jednom z uvedených typů odklonů než uzavírat dohodu o vině a trestu, a to jak z hlediska rychlosti a efektivity vyřešení celé věci, tak i z toho pohledu, že se vyhne uložení trestu a následné stigmatizaci. Nejspíš i trestní příkaz představuje snadnější cestu než sjednávání DVT, kde je třeba docílit určitého kompromisu, přičemž obviněný si může během jednání svůj úmysl uzavřít dohodu rozmyslet. Celkově můžeme konstatovat, že uzavírání DVT v případech přečinů je nelogické, bezúčelné a zřejmě by připadalo v úvahu pouze v ojedinělých případech, kdy by státní zástupce nebyl ochoten souhlasit s vyřešením věci pomocí jiného typu odklonu než DVT.

DVT tak je v současné podobě používána v drtivé většině případů pouze u zločinů a i tak jenom sporadicky. To svědčí o tom, že celý koncept byl nejspíš od počátku špatně nastaven.

Zaprvé, uzavření dohody není pro obviněné nikterak lákavé. Samotné prohlášení viny není bráno jako polehčující okolnost, chybí i provázání s ustanoveními, umožňujícími mimořádné snížení trestu odnětí svobody. V zásadě si tak obviněný může sice trest vyjednat, ale už si nemůže být jistý, že dosáhl příznivějšího výsledku, než kdyby svou vinu popřel a trval na projednání věci v hlavním líčení. Markantní to může být v případech, kde chybí dostatek přímých důkazů, v případech rozsáhlých podvodů a jiných majetkových a hospodářských trestných činů. Vyšetřování a následné dokazování před soudem se přitom může u takových případů táhnout mnoho let, přičemž obviněný má k dispozici opravné prostředky, což je u DVT značně omezeno. Uzavření DVT tak obviněnému dává jakous takous kontrolu nad případem, ale ve výsledku pro něj může být výhodnější bránit se v rámci hlavního líčení.

Jako pozitivní lze vnímat fakt, že DVT je přístupná i pro právnické osoby, vzhledem k tomu, že zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, neobsahuje výslovný zákaz jejich sjednávání, tedy se uplatní ust. § 1 odst. 2 tohoto zákona, které stanoví: „Nestanoví-li tento zákon jinak, použije se trestní zákoník, není-li to z povahy věci vyloučeno.“ Opět však chybí důvod, aby právnická osoba byla ochotná DVT uzavřít.

DVT podle české právní úpravy vlastně představuje tzv. věžňovo dilema, kdy pokud se obviněný přizná, může si v rámci dohody vyjednat o trochu mírnější trest, ale pokud se

nepřízná, může mu být uložen trest přísnější, nebo stejný, nebo může být obviněný též zproštěn.

Pokud tedy mají obvinění vůbec začít uvažovat o sjednávání DVT, měl by se celý institut zásadně překopat, v tom smyslu, že namísto retributivního mechanismu by se více jednalo o mechanismus restorativní. Inspiraci lze nalézt v konceptu Deferred Prosecution Agreement. Namísto dohody o vině a trestu by bylo možná lepší zavést dohodu o odložení trestního stíhání, kterou by sice rovněž schvaloval soud, ale na osobu, jenž by dohodu uzavřela, by se nehledělo jako na odsouzeného. Dále by bylo vhodné, jak jsem zmínil výše, rozšířit dohodu na případy zvláště závažných zločinů v oblasti majetkové a hospodářské kriminality. Spíše než na trest by bylo lepší zaměřit se na nápravu protiprávního stavu, neboť jak vidíme z praxe, uzavírat dohodu o trestu není nikdo příliš ochotný. Zejména by tak mělo být cíleno na náhradu škody, nemajetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení, plus úhrada veškerých vzniklých nákladů, které v důsledku trestné činnosti a jejího vyšetřování vznikly. Řízení je tak nejen mnohem rychlejší, ale i hospodárné, neboť náklady hradí obviněný. Případným trestem by poté mohl být trest peněžitý a zákaz určitých činností, případně zákaz plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži, nebo zákaz přijímání dotací a subvencí. Vhodné by také bylo více celý koncept rozpracovat, přijmout ustanovení o možné změně dohody a postupu pro případy porušení dohody. Na příkladu Anglie a Walesu je možné ilustrovat, že velké nadnárodní společnosti jsou k podobnému řešení své trestné činnosti, které se dopustí např. dceřiná společnost, nebo statutární orgán, velmi nakloněny, ochotny spolupracovat a hradit i obrovské částky za účelem vyhnutí se odsouzení, které samo o sobě může být v důsledku tvrdé konkurence pro společnost mnohem větším trestem, než který uloží soud. Výhodou je, že uzavření takové dohody nevyklučuje trestní stíhání fyzických osob, které se skutečně trestné činnosti dopustily, přičemž právnická osoba spolupracuje při vyšetřování, neboť je i jejím zájmem pachatele odhalit. V případě hrozby přísného trestu pro právnickou osobu však může být efekt zcela opačný, tedy se může pokoušet trestnou činnost zakrýt a nespolupracovat.

Nemyslím si, že by v důsledku takové legislativní změny došlo k masovému nárůstu uzavírání DVT, ale pomohlo by to potenciálně vyřešit rychle a efektivně nejsložitější případy, kde je způsobená škoda velkého rozsahu, dokazování obtížné a velice zdlouhavé. Není ani nejspíš ve veřejném zájmu, aby DVT mohli uzavírat lupiči, násilníci nebo vrazi, tam je naopak retributivní justice namístě. Dle mého názoru by však dohoda měla být právě zaměřená na hospodářskou a majetkovou kriminalitu a kriminalitu tzv. bílých límečků.

Co se týče přečinů, tam již velmi dobře fungují ostatní typy odklonů. Pro zločiny a zvláště závažné zločiny, které se týkají jiné trestné činnosti než majetkové apod. zřejmě koncept DVT v současné, ani v mnou navrhované podobě není příliš využitelný, ale otázkou je, zda by to vůbec bylo žádoucí. Nevidím žádný problém v dohodě o odložení trestního stíhání u trestných činů, kde je zpravidla způsobena škoda pouze na majetku a v rámci dohody je pak řádně nahrazena. Nezdá se mi však legitimní a v zájmu veřejnosti, uzavírat dohody u trestné činnosti, kde je způsobena újma na svobodě, životě, či zdraví člověka. Pro tyto případy by navíc bylo třeba upravit institut DVT více podle pravidel common law, tedy umožnit obviněnému přiznat svou vinu pouze pro některé trestné činy a jiné vypustit, nebo pro méně závažný trestný čin, než který spáchal. To by však představovalo natolik zásadní zásah do českého trestního práva a jeho základních zásad, že je to asi naprosto nerealizovatelné a podle mě i nežádoucí.

Abych to tedy závěrem shrnul, přikláněl bych se k přetransformování současné dohody o vině a trestu na dohodu o odložení trestního stíhání podle anglické úpravy DPA, a to pro taxativně vymezené přečiny, zločiny a zvláště závažné zločiny (viz výše), jak fyzických, tak především právnických osob. Současnou podobu DVT bych souběžně vedle toho nechal klidně fungovat dál, pro občasné použití v odůvodněných případech zločinů jiných, než pro které by byla použitelná dohoda o odložení trestního stíhání.

Závěr

Dohoda o vině a trestu představuje v českém právním řádu atypický prvek, který do něj byl začleněn relativně nedávno. Inspirace přitom byla čerpána z konceptu plea bargaining, který je tradičně zastoupen v zemích s právním systémem common law. Proklamovaným účelem bylo zrychlení, zefektivnění a větší hospodárnost trestního řízení.

Dohoda o vině a trestu je v práci nejprve zařazena do obecného rámce, jsou popsány neúspěšné snahy o její přijetí do právního řádu ČR a zásah do základních zásad trestního řízení, které její přijetí představovalo.

Tato diplomová práce si primárně kladla za cíl provést srovnání dohody o vině a trestu s procesem plea bargain v Anglii a Walesu, vytknout nedostatky, kriticky zhodnotit oba instituty a navrhnout úpravu de lege ferenda. Za tímto účelem byla podrobně rozebrána česká právní úprava s důrazem na postavení, práva a povinnosti vybraných subjektů trestního řízení. Neméně důkladně bylo v této oblasti analyzováno rovněž právo Anglie a Walesu, kde se proces plea bargain především v posledních deseti letech dynamicky vyvíjí a doznal mnohých změn.

S odkazem na druhou až čtvrtou kapitolu této práce lze konstatovat, že právní systém common law byl pro české zákonodárce vsutku pouhou inspirací, neboť česká právní úprava je od té anglické zcela odlišná a spíše je možné nalézt více rozdílných znaků než těch shodných. Ačkoliv měla dohoda o vině a trestu zrychlit a zefektivnit trestní řízení, zákonná úprava tomu příliš nenasvědčuje. Podstatně jednodušší vyřízení přečinů za pomoci ostatních odklonů ve spojení se zákazem sjednat dohodu o vině a trestu v případech zvláště závažných zločinů silně omezuje možnou aplikaci tohoto konceptu. Mimoto dohoda o vině a trestu byla konstruována tak, že v drtivé většině těchto případů, kdy by bylo možné ji uzavřít, ani nepředstavuje pro obviněného lákavou alternativu k standardnímu trestnímu řízení. Není tedy divu, že se její užívání zatím nijak zvláště neujalo.

Osobně tedy tento institut nehodnotím příliš kladně, jednalo se o výborný záměr, ale samotné provedení nebylo s ohledem na praktickou stránku věci dostatečně promyšleno. Jak navrhuji v kapitole čtvrté, upřednostnil bych více pragmatickou úpravu dohod o odložení trestního stíhání, které by byly orientovány spíše než na uložení trestu, na nápravu protiprávního stavu vzniklého trestnou činností a jejich uzavření zároveň představovalo pro pachatele výrazně příznivější variantu, než standardní trestní řízení. Takové dohody by pak

mohly být uzavírány v odůvodněných případech složitých majetkových a hospodářských trestných činů, kdy by bylo z okolností zřejmé, že trestní řízení může probíhat v rámci let. Za ideální bych považoval zachovat současnou právní úpravu dohody o vině a trestu a souběžně zakotvit do českého právního řádu dohodu o odložení trestního stíhání korespondující s institutem deferred prosecution agreement, který je zaveden v Anglii a Walesu. Věřím, že by to vedlo k promptnímu řešení těch nejsložitějších případů, jakož i k podstatnému ulehčení práce orgánů činných v trestním řízení. Dohoda o vině a trestu, resp. dohoda o odložení trestního stíhání by tak zcela naplňovala svůj účel.

Seznam použitých zkratk

TŘ (trestní řád)	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním
TZ (trestní zákoník)	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
ZSVM	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů
POP	Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009, o trestním řízení.
CPS	Crown Prosecution Service
DPP	The Director of Public Prosecutions
CJA 2003	Criminal Justice Act 2003
Attorney General's guidelines	Attorney General's guidelines for prosecutors on plea discussions and presenting a plea agreement to the court in serious fraud cases
DPA	Deferred Prosecution Agreement
CCA 2013	Crimes and Courts Act 2013
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
par.	paragraph (odstavec)

Seznam použitých zdrojů

Monografie, komentáře a učebnice

- Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. Trestní právo procesní. 1. vydání. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-348-5.
- Eissa, A., Wells, C., Rudolf, N. Fraud: A Practitioner's Handbook. Bloomsbury Professional Ltd 2014. ISBN 978-1-78043-137-6.
- Fenyk, J., Císařová, D., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 6. aktualizované vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8.
- Frontmatter. (2013). In J. Horder & P. Alldridge (Eds.), Modern Bribery Law: Comparative Perspectives (pp. I-IV). Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 978-1139088398.
- Fryšták, M. a kol. Trestní právo procesní. 3. vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2012. ISBN 978-80-7418-160-3.
- Hucklesby, A., Wahidin, A. Criminal Justice. Second Edition. Oxford University Press, 2013. ISBN 978-0-19-969496-9.
- Choo, A. L.-T. Evidence. Fourth edition. Oxford University Press, 2015. ISBN 9780198705277.
- Jackson J., Langer, M., Tillers, P. Crime, Procedure and Evidence in a Comparative and International Context. Hart Publishing, 2008. ISBN 978-1-84113-682-0.
- Jelínek, J. a kol. Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů. 3. aktualizované a přepracované vydání podle právního stavu k 1. 2. 2015. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-066-6.
- Jelínek, J., a kol.: Trestní právo hmotné. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-64-9.
- Jelínek, J., a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-044-4.
- Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-44-1.
- Jelínek, J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 4. aktualizované vydání podle stavu k 1. 10. 2013. Praha: Leges, 2013, ISBN 978-80-87576-69-4.
- Jelínek, J. a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 5. aktualizované vydání podle stavu k 1. 11. 2014. Praha: Leges, 2014, ISBN 978-80-7502-049-9.
- Jelínek, J., Uhlířová, M. Obhájce v trestním řízení. 1. vydání. Praha: Leges 2011. ISBN 978-80-87212-88-2.

- Jelínek, J., Říha, J., Sovák, Z. Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů. 3. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-066-6.
- McConville, M., Marsh L. Criminal Judges: Legitimacy, Courts and State-Induced Guilty Pleas in Britain. Edward Elgar Publishing, 2014. ISBN 978-1782548911.
- Murphy, P. and team. Blackstone's Criminal Practice 2007, Oxford University Press, 2006. ISBN 978-0199205912.
- Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-572-8.
- Padfield, N. Criminal Law. Ninth Edition. Oxford University Press, 2014. ISBN 978-0-19-870416-4.
- Repík, B. Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha: Orac, 2002. ISBN 80-86199-57-6.
- Spencer, JR. Hearsay Evidence in Criminal Proceedings. Hart Publishing, 2008. ISBN 978-1-84113-812-1.
- Slapper, G., Kelly, D. The English Legal System. 10 edition. Routledge-Cavendish, 2009. ISBN 978-0415480963.
- Sprack, J. A Practical Approach to Criminal Procedure. OUP Oxford, Twelfth Edition, 2008. ISBN 9780191579998.
- Sprack, J. Emmins on Criminal Procedure. Ninth Edition. Oxford University Press, 2002. ISBN 0-19-925350-1.
- Sprenger, P. Deferred Prosecution Agreements: Law and practice negotiate corporate criminal penalties. Sweet & Maxwell, 2014. ISBN 978-0414033979.
- Stříž, I., Polák, P., Fenyk, J., Hájek, R. Trestní zákoník a Trestní řád. Průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou, 2. díl, Trestní řád. LINDE PRAHA, a.s., 2010. ISBN 978-80-7201-803-1.
- Šámal, P. Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému. 1. vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1999. ISBN 80-85963-89-2.
- Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-4.
- Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J., Přípravné řízení trestní. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-741-3.
- Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.
- Ščerba, F. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vydání. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-87576-93-9.
- Ščerba, F. a kol. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-30-4.
- Vantuch, P. Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-321-9

- Vantuch, P. Trestní řízení z pohledu obhajoby. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-457-5.
- Zehr, H. Little Book of Restorative Justice. Pennsylvania: Good Books, 2002. Český překlad knihy: Hasmanová, L., Ouředníčková, L. Úvod do restorativní justice. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. ISBN 80-902998-1-4.

Odborné články

- Aulický, P. Dohoda o vině a trestu. Státní zastupitelství, 2012, č. 3.
- Herczeg, J. Zásada veřejnosti a přístup médií na jednání soudu. Trestněprávní revue, 2014, č. 1.
- Jelínek, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky související. Bulletin advokacie, 2012, č. 10.
- Musil, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminalistika, 2008, č. 1.
- Palovský, T. K některým problematickým aspektům odklonů v trestním řízení. Státní zastupitelství, 2007, č. 3.
- Suchý, O. Odklon v trestním řízení. Právník, 1990, č. 1.
- Šámal, P.: Úvahy nad zjednodušenými formami trestního řízení (diversion) de lege ferenda. Časopis pro právní vědu a praxi, 1994, č. 4.
- Ščerba, F. Odklon jako sankční opatření. Trestněprávní revue, 2009, č. 2.
- Vantuch, P. Dohoda o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem, Trestní právo, 2009, č. 11.
- Vantuch, P. K návrhu na prohlášení obžalovaného o vině. Trestní právo, 2006, č. 12.

Internetové zdroje

- Alge, D. Negotiated Plea Agreements in Cases of Serious and Complex Fraud in England and Wales: A New Conceptualisation of Plea Bargaining? European Journal of Current Legal Issues, 2013 Vol 19, No 1. Dostupné na: <https://repository.uwl.ac.uk/id/eprint/2364/1/European%20Journal%20of%20Current%20Legal%20Issues.pdf> (ke dni 28.6.2018).
- Alschuler, A. W. Plea Bargaining And Its History. Columbia Law Review, 1979. Dostupné na: https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=2005&context=journal_articles (ke dni 28.6.2018).
- Attorney General's Office. Guidelines on the acceptance of pleas and the prosecutor's role in the sentencing exercise (revised 2009). Dostupné na: <https://www.gov.uk/guidance/the-acceptance-of-pleas-and-the-prosecutors-role-in-the-sentencing-exercise> (ke dni 28.6.2018).

- Attorney General's Office. Attorney General's guidelines for prosecutors on plea discussions and presenting a plea agreement to the court in serious fraud cases. Dostupné na: <https://www.gov.uk/guidance/plea-discussions-in-cases-of-serious-or-complex-fraud--8> (ke dni 28.6.2018).
- Attorney General's Office. The mechanics of Deferred Prosecution Agreements in the UK. Dostupné na: <https://www.gov.uk/government/speeches/the-mechanics-of-deferred-prosecution-agreements-in-the-uk> (ke dni 28.6.2018).
- Cambridge Dictionary. Plea Bargain. Dostupné na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/plea-bargain> (ke dni 28.6.2018).
- Crimes and Courts Act 2013. Schedule 17. Dostupné na: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2013/22/schedule/17/enacted> (ke dni 28.6.2018).
- Farquharson Guidelines: Role of Prosecuting Advocates. Dostupné na: <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/farquharson-guidelines-role-prosecuting-advocates> (ke dni 28.6.2018).
- Hope Ch. Plea bargains to speed fraud cases. The Telegraph, 2009. Dostupné na: <https://www.telegraph.co.uk/finance/newsbysector/banksandfinance/5012515/Plea-bargains-to-speed-fraud-cases.html> (ke dni 28.6.2018).
- Protokol z 36. schůze Poslanecké sněmovny ze 13. 3. 2012. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Poslanecká sněmovna, 6. volební období, 2010-2013. Dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/036schuz/s036011.htm#r4> (ke dni 28.6.2018).
- Raphael, M. Plea Bargaining and the role of the lawyer. Peters & Peters, Bratislava 2008, Dostupné na: http://www.ecba.org/extdocserv/conferences/brat2008/PleaBarg_Monty.pdf (ke dni 28.6.2018).
- Robertson, E., Individual Penalties and Third-Party Rights: The UK Perspective. Global Investigations Review, 2017. Dostupné na: <https://globalinvestigationsreview.com/insight/the-practitioner%E2%80%99s-guide-to-global-investigations/1079351/individual-penalties-and-third-party-rights-the-uk-perspective> (ke dni 28.6.2018).
- R v Kulah [2007] EWCA Crim 1701, par. 24. Dostupné na: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Crim/2007/1701.html> (ke dni 28.6.2018).
- R v Goodyear [2005] EWCA Crim 888, par. 67. Dostupné na: <http://www.thelawpages.com/court-case-reports/R-v-Goodyear-CCA.pdf> (ke dni 28.6.2018).
- Sentencing Council. Reduction on Sentence for a Guilty plea Definitive Guideline. 1 June 2017. Dostupné na: <https://www.sentencingcouncil.org.uk/publications/item/reduction-in-sentence-for-a-guilty-plea-definitive-guideline-2/> (ke dni 28.6.2018).
- Serious Fraud Office. Dostupné na: <https://www.sfo.gov.uk/> (ke dni 28.6.2018).
- Serious Fraud Office. Deferred Prosecution Agreements. Dostupné na: <https://www.sfo.gov.uk/publications/guidance-policy-and-protocols/deferred-prosecution-agreements/> (ke dni 28.6.2018).

- Serious Fraud Office and Rolls Royce Plc. Dostupné na: <https://www.sfo.gov.uk/cases/rolls-royce-plc/> (ke dni 28.6.2018).
- Serious Fraud Office and Standard Bank Plc. Dostupné na: https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2015/11/sfo-v-standard-bank_Preliminary_1.pdf (ke dni 28.6.2018).
- Serious Fraud Office and Tesco Stores Limited. Dostupné na: <https://www.sfo.gov.uk/2017/04/10/sfo-agrees-deferred-prosecution-agreement-with-tesco/> (ke dni 28.6.2018).
- Shirbon, E. First case puts UK corporate plea deal system under scrutiny. Reuters, 2015. Dostupné na: <https://uk.reuters.com/article/uk-britain-dpa-idUKKBN0TL1C320151202> (ke dni 28.6.2018).
- Sněmovní tisk č. 746/3. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Poslanecká sněmovna, 4. volební období, 2002 – 2006. Vydáno dne 18. 10 2005. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=746&ct1=3> (ke dni 28. 6. 2018).
- Sněmovní tisk č. 574/0. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Poslanecká sněmovna, 5. volební období, 2006-2010. Vydáno dne 23. 7. 2008. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=574&ct1=0> (ke dni 28. 6. 2018).
- Sněmovní tisk 510/0. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Poslanecká sněmovna, 6. volební období, 2010-2013. Vydáno dne 20. 10. 2011. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=510&ct1=0> (ke dni 28. 6. 2018).
- The Crown Prosecution Service. About CPS. Dostupné na: <https://www.cps.gov.uk/about-cps> (ke dni 28. 6. 2018).
- The Crown Prosecution Service. Legal Guidance. Homicide: Murder and Manslaughter. Dostupné na: <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/homicide-murder-and-manslaughter> (ke dni 28. 6. 2018).
- The Crown Prosecution Service. Legal Guidance. Newton hearings. Dostupné na: <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/newton-hearings> (ke dni 28. 6. 2018).
- The Crown Prosecution Service. The Code for Crown Prosecutors. Dostupné na: <https://www.cps.gov.uk/publication/code-crown-prosecutors> (ke dni 28.6.2018).
- The Crown Prosecution Service and Serious Fraud Office. Deferred Prosecution Agreements Code of Practice. 2014. Dostupné na: https://www.cps.gov.uk/sites/default/files/documents/publications/dpa_cop.pdf (ke dni 28.6.2018).
- The Fraud Prosecution Service in the CPS Dostupné na: <https://www.cps.gov.uk/specialist-fraud-division> (ke dni 28.6.2018).
- UK Government. Criminal courts. Dostupné na: <https://www.gov.uk/courts> (ke dni 28.6.2018).
- UK Government's Fraud Review Final Report. 2006. Dostupné na: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20070222120000/http://www.lslo.gov.uk/pdf/FraudReview.pdf> (ke dni 28.6.2018).
- UK Government. The Parole board. Dostupné na: <https://www.gov.uk/government/organisations/parole-board> (ke dni 28.6.2018).

- Vidrna, J. Presumpce neviný. Dostupné na: <http://www.epravo.cz/top/clanky/presumpce-neviný-93329.html>

Právní předpisy České republiky a související dokumenty

- Ústava České republiky (1/1993 Sb.).
- Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod (2/1993 Sb.).
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009, o trestním řízení.

Právní předpisy Anglie a Walesu a související dokumenty

- Theft Act 1968
- Criminal Justice Act 2003
- Constitutional Reform Act 2005
- Coroners and Justice Act 2009
- Legal Aid, Sentencing and Punishment of Offenders Act 2012
- Crimes and Courts Act 2013
- Attorney General's guidelines for prosecutors on plea discussions and presenting a plea agreement to the court in serious fraud cases 2009
- Attorney General's Guidelines on the Acceptance of Pleas and the Prosecutor's Role in the Sentencing Exercise 2009
- The Code for Crown Prosecutors 2013
- Deferred Prosecution Agreements - Code of Practice 2014

- Reduction in Sentence for a Guilty Plea 2017

Judikatura ESLP a soudů v Anglii a Walesu

- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 8. 1987, Lutz proti Německu, Series A č. 123
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. 2. 1980, Deweer vs. Belgie Series A č. 35
- Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. 6. 1981, Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgii (č. 6878/75 a 7238/75)
- R v Turner (1970) 2QB 321, (1970) 54 Cr App R 352
- R v Coward (1980) 70 Cr App R 70
- R v Broad (1979) 68 CR App R 28
- R v Richards (1992) 41 WLR 263 P.C.
- R v Beswick (1996) 1 Cr App R (S) 343
- R v Goodyear [2005] EWCA Crim 888
- R v Kulah [2007] EWCA Crim 1701
- Serious Fraud Office and Standard Bank Plc. ze dne 4. 11. 2015, č. U20150854

Abstrakt

Tato diplomová práce je zaměřena na institut dohody o vině a trestu, který byl do českého právního řádu přijat v rámci zákona č. 193/2012 Sb., jenž novelizoval trestní řád. Inspirací byl koncept plea bargaining, široce rozšířený v zemích s právním systémem common law. Dohoda o vině a trestu měla především za účel zrychlit a zefektivnit trestní řízení. Jedná se o formu odklonu, která spočívá v dohodě mezi státním zástupcem a obviněným. Obviněný se přiznává ke spáchání trestného činu a na oplátku si může vyjednat mírnější trest, než jaký by mu byl uložen v rámci standardního trestního řízení. Uzavřenou dohodu o vině a trestu následně ještě musí schválit soud odsuzujícím rozsudkem.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola se zabývá ostatními alternativními způsoby vyřízení trestních věcí a narušením základních zásad trestního řízení, které bylo v důsledku přijetí dohody o vině a trestu způsobeno. Krátká část je věnována předchozím snahám zákonodárce o začlenění dohody o vině a trestu do českého právního řádu.

Druhá kapitola zkoumá stávající právní úpravu s kritickým hodnocením sporných otázek a výkladem nejasností. Důraz je kladen na postavení jednotlivých procesních subjektů s uvedením jejich práv a povinností.

Ve třetí kapitole je komplexně popsána právní úprava institutu plea bargaining v Anglii a Walesu, kde rozlišujeme tři různé typy tohoto procesu, a to plea discussions in cases of serious or complex fraud, deferred prosecution agreement a plea bargain podle pravidel common law. Každý z nich je podrobně rozebrán s uvedením relevantních zákonů a judikatury.

Poslední kapitola zahrnuje srovnání české a anglické právní úpravy, zvýrazněna jsou pozitiva i negativa jednotlivých variant. Závěrečná část je věnována úvahám de lege ferenda, včetně návrhů na změny a potenciální vylepšení současné podoby institutu dohody o vině a trestu.

Klíčová slova: dohoda o vině a trestu, odklon, plea bargain

Abstract

Agreement on guilt and punishment

This master's thesis focuses on the subject-matter of agreement on guilt and punishment. It became a part of Czech Criminal Procedure Code by the enactment of Act no. 193/2012 Coll. The plea bargaining, which is widely spread and used in common law countries, served as an inspiration. It should have primarily enhanced the efficiency and speed of the criminal proceedings. It is a type of diversion which is based on a negotiation between the prosecutor and the defendant. The defendant may plea guilty and require a milder punishment in reverse, comparing to a punishment which would have been imposed if a trial took place. The conducted agreement on guilt and punishment has to be subsequently approved by the judge in a form of the approval judgement.

The thesis is divided into four chapters. The first one deals with other alternative ways, by which criminal cases may be solved. The influence and potential disruption of basic principles of the criminal procedure caused by the incorporation of agreement on guilt and punishment, is described as well. A short section is dedicated to previous legislative efforts of incorporation the agreement on guilt and punishment into the Czech legal system.

The second chapter outlines the contemporary legal regulation of the agreement of guilt and punishment in the Czech republic. Imperfections and ambiguities are critically assessed and interpreted subsequently. Furthermore, the role in the proceedings of the parties and court and their rights and obligations are also emphasized.

The third chapter examines plea bargaining in England and Wales in a complex way. Three different categories of plea bargaining are distinguished here, as follows - plea discussions in cases of serious or complex fraud, deferred prosecution agreement and plea bargain ruled by case law. Each of them is described in detail and with references to relevant acts and judgements.

The last chapter contains a comparison of the plea bargaining in England and Wales with the agreement on guilt and punishment according to Czech law. The positive and negative aspects of each type are highlighted. The very last part of the thesis covers considerations *de lege ferenda* including proposals of potential improvement of the current legal regulation concerning the agreement on guilt and punishment.

Key words: agreement on guilt and punishment, diversion, plea bargain